

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Навчально-науковий інститут адміністрування,
державного управління та професійного розвитку

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

81-ї СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**СЕКЦІЯ «АДМІНІСТРУВАННЯ,
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
ТА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК»**

Львів
Видавництво Львівської політехніки
2023

УДК 35.352/354
А 28

Матеріали 81-ї Студентської науково-технічної конференції, секція
А 28 «Адміністрування, державне управління та професійний розвиток».. – Львів:
Видавництво Львівської політехніки, 2023. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM)...
ISBN 978-966-941-895-1

Збірник укладено за тезами доповідей 81-ї Студентської науково-технічної конференції: 7 листопада 2023 р., ННІАДУ Національного університету «Львівська політехніка».

УДК 35.352/354

Матеріали друкуються в авторській редакції

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету:

Пилипенко Л. М., д. е. н., проф., директор інституту

Секретар організаційного комітету:

Домша О. В., к. ф.-м. н., доц., доцент кафедри РМР

Учасники організаційного комітету:

Ільчук П. Г.,	д. е. н., проф., завідувач кафедри УП;
Подольчак Н. Ю.	д. е. н., проф., завідувач кафедри АФМ;
Поплавська Ж. В.	д. е. н., проф., завідувач кафедри ТПЕ;
Садова У. Я.	д. е. н., проф., керівник НДЦ «Демос»;
Худоба О. В.	д. держ. упр., проф., професор кафедри ПУС;
Комаринець С. О.	к. е. н., доц., доцент кафедри ТПЕ;
Шишковський С. В.	к. е. н., доц., доцент кафедри УП;
Дзюрах Ю. М.	док. філософії, доц., доцент кафедри АФМ;
Заяць Д. Д.	к. держ. упр., доц., доцент кафедри ПУС;
Дідух Н. М.	фахівець кафедри ТПЕ.

ЗМІСТ

ПІДСЕКЦІЯ 1

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Абіх О.П. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	7
Васькович О.В. ЗАГРОЗИ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	8
Волковецький В.О. СТИЛІ УПРАВЛІННЯ	10
Пилипець В.М. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	12
Сачук Ю.В. ПОКРАЩЕННЯ ПРАКТИКИ РЕКРУТИНГУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	14
Хуткий В.А. СПОСОБИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ	16

ПІДСЕКЦІЯ 2

АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Васькович Х.О. РИЗИКИ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	18
Волковецький В.О. МЕТОДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ	20
Горбач І.П. УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	22
Дегтярова В.В., Олійник Ю.В., Петраш К.І., Радевич А.А., Хваль Ю.О. ПОКРАЩЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ДЕРЖСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	24
Дембіцька А.О. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	26
Костів Р.О. ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ ДЖЕНТРИФІКАЦІЇ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ	27
Кочеровська Я.О. ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	28
Лефтер Д.О. РОЗРОБКА АЛГОРИТМУ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	30
Лефтер Д.О. БАТЛ ТЕОРІЇ «Х» ТА «У»	31
Маховська І.І. ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ АНГЛОСАКСОНСЬКОЇ МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	33
Микитчак Б.І. ЛІБЕРАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО	34
Недошитко А.А., Станько Л.І., Кравців А.Й., Рудник І.О. ЕФЕКТИВНИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ 21ГО СТОЛІТТЯ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АДАПТАЦІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ УМОВ	36
Пономаренко Н.А. ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ГРАНТОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ	38
Сачук Ю.В. ТЕОРІЯ ТРЬОХ ПОТРЕБ ТА ЇЇ РОЛЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	40
Хабазня К.Є. ПЛАНУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	41
Хуткий В.А. ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ АВТОРИТАРНОГО СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ	43
Ярощук Л.В. РОЛЬ ПРОЦЕДУРИ АДАПТАЦІЇ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	45

ПІДСЕКЦІЯ 3
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ У СФЕРІ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Бішко Ю.Ю. ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	47
Богійчик І.В. ПРОТИДІЯ ЗМІ ВОРОЖІЙ ПРОПАГАНДІ ТА ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	48
Гулей А.Б. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА З ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	50
Кісельова М.М. ВАЖЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ КЛІНІЧНИХ КАФЕДР ФАКУЛЬТЕТІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	52
Кривуцький Р.М. ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	55
Криштановська С.О. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У СФЕРІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	57
Лалак М.В. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	58
Малишевський Ю.Р. ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	60
Савчин В.Ф. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЛІСІВ.....	63
Степанюк П.Л. ДЕЗІНФОРМАЦІЯ:ЗАГРОЗА ФУНКЦІОНУВАННЮ БІЗНЕСУ ТА МЕТОДИ ПРОТИДІЇ.....	65
Чаплик-Чижо І.О. РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ	67

ПІДСЕКЦІЯ 4
ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ
ВІДНОСИН УЧАСНИКІВ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Албасва М.С. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ	69
Волков Д.Р. ОСОБЛИВОСТІ РИНКІВ ЗБРОЇ: ЛЕГАЛЬНИЙ ТА ТІНЬОВИЙ АСПЕКТИ	71
Давидчук К.С. КОНКУРЕНЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ:РИНОК SMM	72
Донець В.Р. ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	74
Комусій Д.М. МЕТОДИКА ШНАЙДЕРА ПРИ РОЗРАХУНКУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ КРАЇН СВІТУ ТА ЇЇ НЕГАТИВИ.....	76
Ковальчук В.О. КОНКУРЕНТНА РОЗВІДКА ЯК ЗАСІБ ПРОАКТИВНОГО ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВ ВІД ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ	77
Кудрик Х.Ю. РЕФОРМИ ЩОДО ДЕРЖАВНИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ – ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД.....	79
Кухар А.В. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ	81
Кулька І.І. ПРОБЛЕМИ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОГО КІНО В УКРАЇНІ.....	82
Лех А.А. ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕВАГ КОНЦЕПЦІЇ «SMART CITY» ДЛЯ МУНІЦИПАЛІТЕТУ ТА ЖИТЕЛІВ МІСТА.....	83
Малюга А.А. ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	85

Наконечна А.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПРОДАЖУ РИНКУ ЗЕМЛІ У ВОЄННИЙ ЧАС	86
Нібельська С.Р. ВПЛИВ ЗУМОВЛЕНОЇ ВІЙНОЮ ВИМУШЕНОЇ ЖІНОЧОЇ МІГРАЦІЇ ЗА КОРДОН НА СТАН ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ.....	87
Онишко Ю.І. СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ ТА ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ	89
Петрова Д.О. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА ПІДЧАС ВІЙНИ	90
Станкевич М.І. ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРЕВАГИ І ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ	92
Сургай Д.П. РИНКИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, НА ТЛІ ВІЙНИ.....	94
Флищик Ю.Б. ОСОБЛИВОСТІ ТІНЬОВОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	95
Хоманська М.Р. РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	97
Хуткий В.А. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ	99

ПІДСЕКЦІЯ 5 ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІРМ, РИНКІВ, РЕГІОНІВ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Баран Р.О. СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА СУСПІЛЬНИМ РОЗВИТКОМ	101
Борак А.Ю. ДИНАМІКА РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	102
Вахняк О.В. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	104
Веселовська Я.О. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА БІДНІСТЬ ТА НЕРІВНІСТЬ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	106
Грицюк Т.В. ДИНАМІКА ЗМІНИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ ВПРОДОВЖ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	107
Коломієць В.І. МІКРОКРЕДИТИ, ЯК ЗАСІБ БОРОТЬБИ ІЗ БІДНІСТЮ	110
Литвин Ю.В. ІНКЛЮЗИВНИЙ РИНОК ПРАЦІ : МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.....	112
Лопачук О.О. НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ: ЇХ ПЕРЕДУМОВИ	113
Малинич Р.С. ОСОБЛИВОСТІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ІТ ІНДУСТРІЇ ТА ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ	115
Пронько В.Я. СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ	117
Ткачик Ю.М. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ЛОКАЛЬНІ ІНІЦІАТИВИ НА ШЛЯХУ КОНСТРУКТИВНИХ ЗМІН.....	119
Яворський К.А. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕСУ ВІТЕРАНІВ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ	122

ПІДСЕКЦІЯ 6 УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЕКТАМИ І ПРОГРАМАМИ

Гайдар О.І. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИБІР ПРОЕКТНИХ АЛЬТЕРНАТИВ РОЗВИТКУ ТЗОВ «ЮНІСЕРВІС»	125
Максимюк А.В. КАР'ЄРА РМ	127
Пилипець В. М. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	128

ПІДСЕКЦІЯ 1

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Абіх О.П.,
студ.гр.УААМ-22з,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Яремко І.І.,
к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У сучасних умовах суб'єкти підприємництва стають ключовим елементом національної економіки України, особливо з урахуванням воєнного стану. Вони здійснюють важливу роль у забезпеченні економічної стабільності, незалежності країни та підвищення соціального та культурного благополуччя населення.

Ключовим аспектом у забезпеченні стабільності підприємства у нестабільному ринковому середовищі є його розуміння та оптимізація внутрішнього потенціалу [1]. Детальна оцінка якісних та кількісних параметрів цього потенціалу, а також аналіз ефективності його використання дозволяють підприємствам розробляти стратегії, що базуються на їх сильних сторонах. Такий підхід не тільки підвищує конкурентоспроможність підприємства, але і відкриває можливості для додаткового розвитку та зростання внутрішніх його ресурсів.

Оскільки поняття «потенціал» у широкому розумінні служить базовим фундаментом для оцінки майбутніх можливих можливостей, то адекватним у його розгляді є відтворювальний підхід, який дає змогу з більшим чи меншим ступенем об'єктивності встановлювати проблемні аспекти у структурі ресурсів економічної системи, рівень їхньої збалансованості для при формування сукупного потенціалу [3, с.441]. Це дозволить об'єктивно виявити слабкі місця в ресурсній структурі економічної системи та визначити ступінь їх гармонії під час формування загального потенціалу.

Формування стратегічного потенціалу підприємства в сучасних умовах означає ряд викликів, серед яких найбільше вирізняються нестабільність ринкового середовища, обмежені ресурси та недосконалість інформаційної системи. Мінливість економічної ситуації та політичної обстановки часто перешкоджає довгостроковому плануванню.

Одночасно, недостатні фінансові, матеріальні та людські ресурси можуть скорочувати можливості для реалізації стратегічних ініціатив. Відсутність або старість інформаційних систем ускладнює процес прийняття рішень, у той час як інтенсивна конкуренція може спонукати до постійного перегляду та адаптації стратегічних планів[2]. Швидкі зміни у споживчих вподобаннях вимагають від підприємства більшої гнучкості та адаптивності у формуванні стратегії.

Також є можливість постійного оновлення технологій та інновацій, щоб залишитися конкурентоспроможним на ринку. Недостатній досвід та кваліфі-

кація персоналу може пошкодити реалізацію стратегічних ініціатив, а постійні зміни в законодавстві та регулюванні можуть вплинути на стратегічне планування. Тому важливо розуміти та адаптуватися до цих викликів для ефективного формування та реалізації стратегічного потенціалу підприємства.

Слід розуміти, що формування стратегічного потенціалу підприємства в сучасних умовах вимагає глибокого аналізу ринкового середовища та пристосування до його нестабільності. Врахування сучасних можливостей, оптимізація його ресурсів та модернізація інформаційних систем можуть підсилити адаптивність підприємства, забезпечуючи стійкість та довгостроковий розвиток.

Отже, важливість ефективного стратегічного управління розвитком потенціалу підприємства зосереджується на ідентифікації та розробці унікальних ресурсів, злагоджених комбінацій та інноваційних компетенцій. Врахування сучасних можливостей, глибокий аналіз потенціалу підприємства та ринкових умов є основою для адаптивності підприємства майже до змін, що, у свою чергу, розширює можливості для його подальшого розвитку.

В умовах сучасних технологічних змін та глобалізації стратегічний потенціал має бути не лише ефективним, але й адаптивним, що означає швидку реакцію на зовнішні виклики. Так, ефективне управління стратегічним потенціалом є ключовим елементом для досягнення сталого розвитку підприємства в тривалій перспективі.

Література

1. *Вовк О. М. Управління потенціалом розвитку підприємства: стратегічний підхід / О. М. Вовк, А. О. Дудік // Економічний простір. – № 162. – 2020. – С. 53–56.*
2. *Штихан Н. В. Аналіз економічного потенціалу підприємства / Н. В. Штихан, Л. В. Беззубко // Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2019. – Вип. 4 (18). – С. 54–60.*
3. *Яремко І. І. Сутність та методичні підходи до оцінки потенціалу сучасних економічних систем // Економіка і суспільство. 2019. Вип. 20. С. 441–449.*

Васькович О.В.,
студ. гр. МЕФБ-12,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Васькович І.М.,
к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ЗАГРОЗИ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток та успішне функціонування підприємства в ринковій економіці передбачає забезпечення ефективної системи кадрової безпеки. Кадрова безпека є комбінацією таких складових як: безпека життєдіяльності (здоров'я, фізична безпека), соціально-мотиваційна безпека (фінансова, кар'єрна, естетична, адміністративно-незалежна), професійна безпека (безпека праці, пенсійно-страхова, безпека володіння сучасними знаннями), антиконфліктна безпека (патріотична, психолого-комунікаційна безпека) технологічна [1].

Зрозуміло, що усі ці складові діють не окремо одна від одної, вони пов'язані між собою різноманітними зв'язками та впливами. Неможна сьогодні уявити працівника, який би не думав про власне здоров'я, фінансове забезпечення своєї сім'ї, кар'єрний ріст, пенсійно-страхову безпеку. Налагодження ефективної взаємодії роботи всіх цих складових є запорукою стабільності підприємства. Цю стабільність забезпечує персонал, який впливає на всі аспекти її життєдіяльності, а також невід'ємно пов'язаний із її економічною безпекою.

Під час вирішення проблем забезпечення безпеки підприємства важливу роль відіграє вивчення загроз, які можуть походити від персоналу підприємства і діяти на нього.

Дослідники розглядають ризики та загрози через призму різних складових, окремих характеристик та ознак. Проте більшість з них вважають, що загрози це: – події, зміни або дії, тобто загрозам притаманна динаміка; – вони завдають шкоди або порушення нормального функціонування підприємства і, як наслідок, є причиною збитків та втрат; – загрози виникають під дією певних чинників (зовнішніх та внутрішніх) і тому потребують комплексу заходів з боку підприємства для їхньої нейтралізації та усунення [1].

Отже, можна зробити висновок, що загроза безпеці має конкретний, адресний характер, суб'єкт і об'єкт загрози, а також виражену спрямованість (завдання збитків). Об'єктом кадрової безпеки можна вважати негативні ризики й загрози, пов'язані з діяльністю персоналу.

Слід розрізняти зовнішні та внутрішні загрози кадрової безпеки підприємства. Так, зовнішні негативні впливи – це процеси, які не залежать від волі і свідомості співробітника і тягнуть за собою шкоди. До них можна віднести такі загрози як: умови мотивації у конкурентів краще, ніж у даного підприємства; існує установка на переманювання кадрів одного підприємства на інше; здійснюється тиск на співробітників ззовні; суб'єктивні причини співробітників. Для того, щоб не допускати дані не-гативні впливи, при прийомі співробітника на роботу потрібно проводити психологічні тести. Також необхідно не забувати про це і надалі. На будь-яком у підприємстві повинен бути психолог, який буде допомагати співробітникам у конкретних ситуаціях, знижувати емоційне навантаження, давати поради, як краще можна діяти в певних ситуаціях. Також необхідно проводити тренінги, бесіди, як в групі, так і індивідуально з кожним співробітником [2].

Внутрішні негативні загрози – умисні дії співробітників підприємства. До них можна віднести: слабку організацію системи навчання; відсутність системи мотивації; слабку корпоративну політику; відсутність кваліфікованих співробітників; недостатня перевірка при прийомі співробітника на роботу [2].

По суті, кадрова безпека залежить від трьох основних джерел загроз: найму, лояльності, контролю.

Під наймом мається на увазі комплекс заходів безпеки під час найму на роботу та прогнозування благонадійності. У найм входить розгляд питань безпеки компанії на таких етапах у роботі менеджера з персоналу, як пошук кандидатів, процедури відбору, документальне та юридичне забезпечення приймання на роботу, випробувальний строк та навіть адаптація.

Лояльність передбачає комплекс заходів щодо встановлення позитивного відношення працівників до працедавців. У цей складник роботи щодо попере-

дження загроз безпеці традиційно вкладається мало коштів. Однак підприємство, заощаджуючи на цьому кошти, повинно буде витратити ще більше ресурсів на заходи з контролю.

Контроль являє собою комплекс заходів, що встановлені для персоналу, у тому числі для адміністрації, регламентів, обмежень, режимів, технологічних процесів, оціночних, контрольних та інших операцій, процедур безпеки. Цей комплекс націлений на ліквідацію можливостей спричинення шкоди та відпрацьовується, як правило, службою безпеки або іншими підрозділами, але меншою мірою службою персоналу [2].

Література

1. *Нальоткіна М. С. Кадрова безпека як елемент системи економічної безпеки підприємства. Збірник наукових праць здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри економічної кібернетики та управління економічною безпекою / за ред. Т. В. Полозової та ін. Харків: Харківський національний університет радіоелектроніки, 2019. С. 81-84.*

2. *Панченко В. А. Місце кадрової безпеки в системі економічної безпеки підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 21(2). С. 53-60. 2.*

Волковецький В.О.,

студ. гр. УА-11,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Корчинська О.О.,

к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

СТИЛІ УПРАВЛІННЯ

На різних етапах своєї діяльності будь-який керівник, свідомо чи несвідомо, використовує один із трьох класичних стилів управління – авторитарний, ліберальний або демократичний, переходячи від одного до іншого в міру необхідності. Вміти використати в потрібний момент певний стиль як інструмент – справжня майстерність керівника. Шлях будь-якого керівника – це шлях освоєння інструментів управління. Їх є чимало. Навіть найдосвідченішим управлінцям варто час від часу переглядати свій багаж, освоювати нові грані й поліпшувати майстерність. І, що найголовніше, – застосовувати інструменти усвідомлено, а не автоматично.

До класичних стилів управління відносять авторитарний; ліберальний; демократичний. Працювати в різних стилях цікаво. Не вийшло чогось досягти по-хорошому, можна «натиснути». Інколи можна, навпаки, «послабити віжки». Вміти використовувати стиль як інструмент – це вже майстерність!

Стилі управління добре поєднуються з трьома ролями транзактного аналізу Еріка Берна (табл. 1).

Таблиця 1

Стиль	Роль	Основна форма звернення
Авторитарний	Батько	Вимога
Демократичний	Дорослий	Пропозиція
Ліберальний	Дитина	Прохання

Для авторитарного стилю характерні висока вимогливість, дисципліна, єдиноначальність, особистий контроль, жорсткість, категоричність. Керівник – авторитет, а співробітники – лише гвинтики в механізмі. Начальник зосереджений більше на роботі, при цьому частково або й повністю нехтує людьми. За формою управління – це скоріше накази і вимоги, безкомпромісний тиск на людей, примус.

Батько – це той, кого поважають і слухаються, він авторитет. Позиція зверху, що не припускає іншої думки. Керівник у цій ролі перебуває в постійній напрузі, але при цьому справа робиться. Такий стиль дуже потрібен керівникові, якому важко даються інші стилі. Часто його використовують молоді й не впевнені в собі люди, які бояться втратити (або не здобути) авторитет.

Основні ознаки демократичного стилю: рівність, свобода вибору, колективне прийняття рішень, відсутність будь-якого тиску. Всі відносини будуються на домовленостях, обговоренні, особистому інтересі всіх сторін. За формою управління це пропозиції, компроміси, конвенції, побажання, гласність. Роль дорослого передбачає рівність і повну відсутність маніпуляцій. Основна форма впливу – пропозиція. Варто розуміти, що коли ми людині щось пропонуємо, то вона має повне право нам відмовити.

На жаль, часто зустрічається таке явище, як псевдодемократія. І за ілюзією свободи стоїть той самий авторитаризм. «Моя команда на відмінно виконує мої накази», – каже топ-менеджер. Команда і бездоганність виконання наказів?!

Ліберальний стиль характеризується невтручанням у справи підлеглих, безініціативністю, очікуванням вказівок згори або від самих співробітників, боязню прийняття самостійних рішень, перекладанням справ на підлеглих. По суті, це управління без участі керівника. Працівники залишені самі на себе, доводиться розраховувати на їх дисциплінованість. Роль дитини, яка повністю знімає з себе відповідальність і розважається, багатьом керівникам не притаманна. Вони вважають, що керувати в такому стилі просто блюзнірство. Але по-справжньому цей стиль можна відчутти, коли керівник раптом захворіє. Перший день переживає, постійно телефонує, другий день чекає, що робота зупиниться або станеться щось непоправне. На третій день хвороби раптом розуміє, що все рухається своєю чергою. Нічого не сталося, не зламалося. Світ не рухнув. А прийшовши після хвороби, бачить, що багато цілей і завдань реалізовано краще, тому що комусь із співробітників довелося прийняти рішення. І воно виявилось вірним. А комусь довелося самостійно все реалізувати за допомогою своєї ж стратегії. [1]

Отже найефективнішого стилю управління не існує, кожен зі стилів має як і переваги, так і недоліки, але я надаю перевагу демократичному, в якому кожен працівник може проявити ініціативу, висловити свою думку, поділитися досвідом, самореалізуватись. На вибір людиною стилю управління впливає багато факторів: вік, стать, досвід, менталітет, риси характеру. На мою думку, потрібно використо-

увати змішаний тип управління, обирати з усіх переваги. Кожен управлінець повинен вміти переходити між основними стилями керівництва, адже є різні ситуації, які потребують особливого підходу до розв'язання проблеми, також таке вміння допоможе забезпечити ефективне функціонування підприємства.

Пилипець В.М.,
студ. гр. УА-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Корчинська О. О.,
к.е.н. доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Управління інноваційною діяльністю підприємства в умовах воєнного стану є складною задачею, яка потребує використання нових підходів та механізмів. Для цього необхідно розглянути такі аспекти, як забезпечення безпеки працівників, збереження інтелектуальної власності, забезпечення стабільності фінансових показників та збереження ринкових позицій.

Управління інноваційною діяльністю підприємства в умовах воєнного стану повинно бути спрямоване на забезпечення сталого розвитку підприємства та його конкурентоспроможності. У таблиці 1 наведемо інформацію про напрями впровадження інновацій підприємствами в Україні в довоєнний період.

Таблиця 1

Інноваційна активність підприємств України за 2016-2020 рр.

Період	Кількість інноваційно активних підприємств		З них			
	усього, од.	% до загальної кількості підприємств	підприємства, що впроваджували нову продукцію	підприємства, що впроваджували інноваційні процеси	підприємства, що впроваджували нові організаційні методи	підприємства, що впроваджували нові методи маркетингу
2016-2018	8173	28,1	1899	2172	4254	5334
2018-2020	2283	8,5	1832	1875	620	738

Отже, статистика відображає значне скорочення інноваційно активних підприємств, частка яких 2020 р. становила 8,5%, тоді як у 2018 р. – 28,1%. Отже, постає питання зміцнення інноваційного потенціалу підприємств.

Російське вторгнення внесло значні корективи в життя кожного українця. Величезні зміни не оминули й сферу бізнесу, значна його частина повністю призупинила свою діяльність, а деякі підприємницькі структури частково втратили активність порівняно з довоєнним станом. Це свідчить про те, що вітчиз-

няний бізнес не був готовий до таких умов. Серед головних чинників, які вплинули на скорочення діяльності суб'єктів господарювання та припинення роботи підприємств під час війни, можна виділити:

- втрату майна та ресурсів внаслідок воєнних та окупаційних дій;
- зменшення попиту на продукцію або послуги;
- втрату постачальників, нестачу робітників через їхнє вимушене переміщення чи мобілізацію;
- проблеми з експортом продукції;
- проблеми з поставками пального та перебої зі світлом;
- інфляцію та збільшення облікової ставки НБУ до 25%. [2]

Проте, незважаючи на всі труднощі, значна більшість бізнесів продовжують свою діяльність. Ті, що не можуть працювати у повній мірі, намагаються виконувати надання товарів та послуг частково чи з певними обмеженнями. Чимало керівників приймають рішення здійснити релокацію підприємств до найбільш безпечних регіонів України. Загалом релокацію здійснили вже понад 700 підприємств, з них більше 500 відновили діяльність на новому місці.

Держава теж вживає певні заходи, зокрема:

Уряд 14 жовтня 2022 р. затвердив постанову, згідно з якою підприємства, які через війну втратили свої виробничі потужності, зможуть отримати кредит на відновлення виробничих потужностей під 9 % терміном до 5 років на суму до 60 млн грн (без урахування раніше виданих кредитів за програмами держпідтримки), а вже 21 жовтня 2022 р. відбулось чергове виділення 67,6 млн грн переможцям державної програми «Власна справа» для надання мікрогрантів українцям на започаткування власної справи або розширення бізнесу.

Література

1. Сучасні механізми управління інноваційним потенціалом підприємств в Україні | Козловська С. Г./ [Електронний ресурс].- Режим доступу:http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/33_2021/19.pdf

2. Проблеми управління підприємством в сучасних умовах воєнного стану та допомога держави у їх вирішенні | В. Я. Князькова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [kniazkova.pdf \(odmi.edu.ua\)](http://odmi.edu.ua/kniazkova.pdf)

3. Огляд інструментів підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні (жовтень 2022) | Національний інститут стратегічних досліджень / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.niss.gov.ua

Сачук Ю.В.,
студ. гр. УА-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Цигилик Н.В.,
к.т.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ПОКРАЩЕННЯ ПРАКТИКИ РЕКРУТИНГУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни вкрай важливо, аби механізм державного управління безперервно працював. Саме він забезпечує та підтримує оборону України та водночас дає змогу суспільству отримувати життєво важливі функції та послуги, реалізація яких забезпечується, зокрема, органами державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання державного сектору економіки. А він не можливий без публічного адміністрування. Результативність та ефективність публічного адміністрування напряму залежить від результативності та ефективності державних службовців, та службовців органів місцевого самоврядування. Таким чином ключовим питанням питання кадрового забезпечення.

Вступ на державну службу здійснюється шляхом призначення громадянина України на посаду державної служби за результатами конкурсу.

Конкурс на зайняття посад державної служби проводиться з метою добору осіб, здатних професійно виконувати посадові обов'язки з дотримання принципів: забезпечення рівного доступу, політичної неупередженості, законності, довіри суспільства, недискримінації, прозорості, добросовісності, надійності та відповідності методів тестування, узгодженості застосування методів тестування, ефективного і справедливого процесу відбору.

Наразі, згідно із частиною дев'ятою статті 9 Закону України від 12 травня 2015 року №389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» (далі – Закон №389-VIII), у період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова може призначати осіб на посади та звільняти з посад в органах місцевого самоврядування, керівників комунальних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління відповідного органу місцевого самоврядування, у порядку, визначеному частинами п'ятою, шостою статті 10 цього Закону.

Статистичні дані про кількісний склад державних службовців станом на 30.06.2023

Фактична кількість працюючих державних службовців

Дані наведено без урахування частини тимчасово окупованих територій, у тому числі Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, меж районів воєнних (бойових) дій або блокованих районів, а також без урахування посад державних службовців, інформація про перебування на яких становить державну таємницю

З початком війни багато положень законодавства, які діяли за мирного часу, виявилось неможливо накласти на воєнні реалії. Законодавець оперативно включився в роботу і почав змінювати регулювання,

вибудовуючи новий юридичний простір і пристосовуючи його до нових умов. 15 березня Парламент прийняв Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 року № 2136-IX (далі – Закон № 2136-IX). Це досить прогресивний і комплексний крок, адже встановлюються нові тимчасові умови щодо укладення та розірвання трудових договорів, зміни істотних умов праці, переведення на іншу роботу, надання відпусток, максимальної тривалості роботи протягом тижня та періоду відпочинку,

Розуміючи проблему та маючи на меті прискорити прийняття управлінських рішень в умовах війни та спростити процедуру кадрового відбору, 24 березня Парламент прийняв Закон України "Про внесення змін до Законів України «Про центральні органи виконавчої влади» та «Про правовий режим воєнного стану» щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану".

Зміни :

- Скасування конкурсного відбору для держслужбовців на час дії воєнного стану
- Спрощення переліку документів для призначення на посаду
- Скасування спеціальної перевірки
- Скасування декларування
- Процедури після припинення / скасування воєнного стану

Вимоги до професійної компетентності кандидата на зайняття посади включають кваліфікаційні вимоги, вимоги до компетентності та вимоги до професійних знань.

Державна служба – це робота на благо суспільства та задля добробуту кожного громадянина. А працювати в державних органах на деокупованих територіях – це шанс маленькими кроками творити великі зміни у своїй країні та наближати її перемогу. Це можливість зробити свій внесок у відновлення життя та благополуччя на деокупованих територіях.

Службовці, які працюють в державних органах на деокупованих територіях, мають змогу своєю щоденною роботою будувати нове майбутнє для всієї країни. Адже це робота з високим рівнем особистої участі і відповідальності за прийняття рішень, що впливають на життя людей.

Покращення практики рекрутингу персоналу в умовах воєнного стану , яке вкрай важливе для будівництва майбутнього нашої країни , та формування кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях не тільки можливо, а й необхідно, цей процес пришвидшить відновлення України.

Література

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF#Text>
2. https://buh.ligazakon.net/aktualno/12224_priyom-na-derzhavnu-sluzhbu-pd-chas-vyni
3. <https://nads.gov.ua/diyalnist/upravlinnya-personalom-na-derzhavnij-sluzhbi/organizaciya-i-provedennya-konkursiv-na-posadi-derzhavnoyi-sluzhbi>
4. <https://nads.gov.ua/news/rezerv-pratsivnykiv-derzhavnykh-orhaniv-dlia-roboty-na-deokupovanykh-terytoriakh-ukrainy>
5. <https://decentralization.gov.ua/news/15665>

6. https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/DIYALNIST/KSDS/%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0_2%D0%BA%D0%B2_23.pdf

Хуткий В.А.,
студ. гр. УА-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Цигилик Н.В.,
к.т.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

СПОСОБИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ

Інформаційна система управління людськими ресурсами (HRMIS) в державних органах (далі – інформаційна система) – це автоматизована система збирання, оброблення, зберігання та захисту інформації щодо державних службовців. Інформаційна система працює в державних органах України ще з 28 грудня 2020 року, коли Кабінет Міністрів України видав постанову № 1343 «Про затвердження Положення про інформаційну систему управління людськими ресурсами в державних органах» [1]. Згідно з постановою власником і розпорядником інформаційної системи є держава в особі НАДС. Інформаційна система зарекомендувала себе з хорошої сторони, про що свідчать слова голови НАДС Наталії Алюшиної: “До системи підключено 85 державних органів та внесено дані щодо 21749 державних службовців (станом на 13 грудня 2021 року). Система HRMIS підтвердила свою ефективність. Водночас маємо аналізувати і ризики подальшого впровадження HRMIS. Ідеться про брак ІТ-фахівців в НАДС із впровадження та супроводження HRMIS. Також суттєво затримується початок другої фази проєкту” [2].

Наталія Алюшина виділила 2 перешкоди в успішному розвитку інформаційної системи, а саме: брак фахівців, які б регулювали і контролювали роботу інформаційної системи, а також затримки в процесах її створення. Я хочу виділити ще одну перешкоду, а саме: повільний темп підключення державних органів до інформаційної системи. За даними, озвученими головою НАДС – Наталією Алюшиною, майже за рік безпосередньої роботи в державних органах, до інформаційної системи приєдналися тільки 21749 державних службовців, що, на перший погляд, непогано, але треба розуміти, що це тільки 13,3% від загальної (фактичної) кількості державних службовців в Україні – 163 553 [3].

Щодо проблем, виділених Наталією Алюшиною: 1) брак фахівців полягає не так в кількісному дефіциті, як в якісному – світові тенденції склалися таким чином, що ІТ-фахівців стає все більше, але головне в спеціалісті – це навички, тому варто розглянути додаткові засоби перевірки вмінь фахівця; 2) на сьогодні проблема щодо затримок в процесі створення HRMIS вже вирішена, друга фаза інформаційної системи успішно завершена. Вона передбачала створення нових підсистем і модулів, а саме: підсистема «Аналітика та звітність», модуль «Підвищення рівня професійної компетентності» і модуль «Оцінювання результатів

службової діяльності». Щодо запропонованої мною проблеми: темпи підключення до інформаційної системи державних органів доволі низькі. Якщо прогрес буде приблизно таким самим, як і в період з 28 грудня 2020 року до 13 грудня 2021 року, то повний перехід державних органів на інформаційну систему займе приблизно 7,5 років. Необхідно пришвидшити цей процес шляхом контролю і регулювання долучення кожного державного органу до інформаційної системи спеціально створеною комісією.

Крім вирішення цих проблем, я пропоную способи удосконалити і підвищити ефективність інформаційної системи:

- Спростити інтерфейс інформаційної системи та додати інструкції(бажано відео-інструкції) для дій, які можуть знадобитись державному посадовцю;
- Проводити регулярні і обов'язкові курси та вебінари для покращення вмінь і навичок державних посадовців поводження з технікою і інформаційною системою.

Література

1. *Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 року № 1343 «Про затвердження Положення про інформаційну систему управління людськими ресурсами в державних органах».* URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1343-2020-%D0%BF#Text>

2. *Зустріч Політичного діалогу Україна-ЄС 13 грудня 2021 року.*

3. *Офіційний сайт НАДС / Статистичні дані станом на 30.06.2023 року.*
URL: <https://nads.gov.ua/diyalnist/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv/kilkisnij-sklad-derzhavnih-sluzhbovciv>

ПІДСЕКЦІЯ 2

АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Васькович Х.О.,
студ. гр. УААМі-21з,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Васькович І.М.,
к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

РИЗИКИ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЛЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В умовах реформування суспільних фінансів, місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, питання бюджетної децентралізації набувають особливої ваги в силу того, що вона, за своїм змістом, покликана забезпечити перерозподіл дохідних джерел, повноважень між рівнями влади та забезпечити максимальне фінансове забезпечення як соціальних стандартів, так і проектів розвитку підвідомчих територій. З іншої сторони, практична затребуваність дослідження даної проблематики обумовлена низькою результативністю використання бюджетних коштів, які є бар'єром ефективного управління бюджетними видатками на регіональному та місцевому рівні.

Як переконує світова практика та вітчизняний досвід впровадження реформи бюджетної децентралізації, попри очевидні її переваги, масштабність позитивних змін не виключає виникнення ризиків децентралізації. Якщо виходити з класичного розуміння ризику – поєднання ймовірності та наслідків настання несприятливих подій, то децентралізація (як джерело/умова виникнення ризику) обумовлює й низку негативних наслідків (які мають ймовірнісний характер) для формування фінансово-економічного потенціалу територіальних громад, а відтак і їх розвитку загалом. [1]

Так, усі фактори ризику бюджетної децентралізації можуть бути згруповані за різними класифікаційними ознаками та наслідками прояву (табл. 1).

Таблиця 1

Ризики бюджетної децентралізації для функціонування та розвитку територіальних громад, складено за [1]

Класифікаційні ознаки ризиків	Наслідки прояву / результат
1	2
1. За рівнем виникнення: національний, регіональний, локальний	Домінування локальних інтересів над загальнодержавними; ефект «м'яких бюджетних обмежень»; некомпетентність у визначенні стратегічних векторів розвитку; дублювання повноважень; мінімізація ефективності контролю центральної влади за місцевим бюджетом на місцевому рівні на місцевому рівні.

1	2
2. За сферою охоплення: політичні, економічні, фінансові, соціальні, культурні	Поглиблення фінансово-економічної диференціації у рівнях розвитку територій; поглиблення дисбалансів у форматі «ресурсиповноваження»; соціальні ризики (різні конфлікти, оптимізація освітньої, культурної, соціальної мережі і ін.); надмірна орієнтація на поточне споживання; політизація процесу об'єднання громад з обласними радами; корупція в органах місцевого самоврядування.
3. За причиною виникнення: дефіцит інформації, некомпетентність / необізнаність персоналу/мешканців; небажання йти на зустріч	Некомпетентність у визначенні стратегічних векторів розвитку; низька фінансова грамотність та некомпетентність при формуванні фінансово спроможних громад.
4. За ступенем обґрунтованості: системні / несистемні	Мінімізація ефективності контролю центральної влади за бюджетним процесом на місцевому рівні; ігнорування критеріїв формування спроможних громад; надмірна орієнтація на поточне споживання
5. За належністю до функціонування об'єкта: внутрішні / зовнішні	Низький рівень кваліфікації персоналу, невідповідність кваліфікації співробітників займаним посадам; слабка організація системи управління персоналом; неефективна система мотивації (недосконала система заробітної плати та стимулювання праці персоналу). Несприятливі зміни політичної ситуації; макроекономічні потрясіння (кризи, інфляція й т. д.); часті зміни законодавства.

Мінімізації ризиків, зумовлених процесами поглиблення цієї реформи, сприятиме впровадження низки заходів: нормативно-правового забезпечення (у частині спрощення процедури затвердження перспективних планів формування територій громад, чи адміністрування місцевих податків); посилення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування сприятиме запровадження (на загальнодержавному рівні) механізму моніторингу планування та виконання місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад; підвищення прозорості бюджетного процесу та залучення громадськості до управління ним, забезпечення сталості комунікацій органів місцевого самоврядування і громад, тощо сприятиме зменшенню корупційних ризиків і т. ін.

Література

1. *Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України, 2020. 531 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).*

Волковецький В.О.,
студ. гр. УА-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Цигилик Н.В.,
к.т.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

МЕТОДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Впродовж довгого часу корупція залишається однією з найбільших проблем України та є темою для постійних дебатів як для української, так і для міжнародної спільноти. В Індексі сприйняття корупції (ІСК), що укладається глобальною антикорупційною організацією Transparency International та базується на оцінках підприємців та аналітиків, за підсумками 2018 року наша країна посіла 120 сходинку у переліку зі 180 країн світу. І хоча з року в рік позиції України у рейтингу покращуються, такий стан речей все ще є далеким від прийнятого. Саме корупція, за даними численних аналітичних звітів та опитувань, є найбільшою проблемою як для іноземного, так і для вітчизняного бізнесу. Очевидні проблеми, викликані високим рівнем хабарництва та зловживання, – руйнація системи цінностей суспільства, тотальна недовіра до органів державної влади, що врешті-решт призводить до негативних економічних наслідків, збільшуючи нерівність та уповільнюючи зростання доходів населення.[1]

З 2014 року в Україні діє Закон України "Про запобігання корупції", яким чітко визначено поняття корупції та перелік осіб, що підпадають під дію цього Закону, а також певний перелік методів і способів, за допомогою яких відбувається боротьба з корупцією в Україні. Закон також передбачає орган влади, який реалізує антикорупційну політику в Україні, і визначає поняття корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією.

Першим кроком і методом боротьби з корупцією є метод запровадження антикорупційної політики, стратегії та програм для боротьби з корупцією в Україні.

Частиною 2 ст. 19 Закону визначено, що антикорупційні програми мають передбачати:

- визначення засад загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у відповідній сфері, заходи для їх реалізації, а також для виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми;
- оцінку корупційних ризиків у діяльності органу, установи, організації, причини, що їх породжують, та умови, що їм сприяють;
- заходи щодо усунення виявлених корупційних ризиків, осіб, відповідальних за їх виконання, строки та необхідні ресурси;
- процедури щодо моніторингу, оцінки виконання та періодичного перегляду програм.

Разом із цим для запобігання вчиненню корупційних правопорушень розділом 4 передбачено такі методи, як:

- обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища;

- обмеження щодо одержання подарунків;
- запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поведіння з ними;
- обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності;
- обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування;
- обмеження спільної роботи близьких осіб.

Однозначно ніщо не може існувати без фінансового контролю, або методу фінансового контролю. У нашій державі це проявляється у вигляді подання декларацій особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у яких зазначають усю необхідну інформація та які підлягають опублікуванню, контролю та перевірці. За допомогою цих декларацій здійснюють моніторинг способу життя суб'єктів декларування. Беззаперечно, методом боротьби є і захист викривачів корупції, що також передбачено Законом. Також може бути виконано спеціальну перевірку щодо осіб, які претендують на посади, що передбачають відповідальне або особливо відповідальне становище, а також посади з підвищеним корупційним ризиком, перелік яких затверджує НАЗК. Спеціальну перевірку здійснюють, зокрема, і щодо відомостей, поданих особисто. Для запобігання корупції та швидшого її викриття у ст. 59 Закону згадано Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Методом боротьби з корупцією є також і прозорість інформації у країні та доступ до неї. На сьогодні доступ до публічної інформації відкрито всім, хто письмово звернеться для її отримання. Для того щоб закон діяв, необхідно, щоб хтось його реалізовував, а тому в Україні є низка антикорупційних органів, а саме:

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК),
 Національне антикорупційне бюро України (НАБУ),
 Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП),
 Державне бюро розслідувань (ДБР),
 Вищий антикорупційний суд (ВАКС).[2]

Transparency International Ukraine результатах дослідження Індексу сприйняття корупції-2022 Україна покращила свій показник на один бал і в результаті отримала 33 бали зі ста. Наразі посідає 116 місце зі 180 країн. Результати дослідження свідчать, що попри російське вторгнення наша країна довела, що її прогрес в боротьбі з корупцією – це сталий процес, який продовжується навіть у найскладніший період існування держави. Україна увійшла до переліку 15 країн світу, які за 10 років демонструють найбільший прогрес в Індексі сприйняття корупції. Індекс нашої держави покращився на 8 балів (з часу незалежності).[3]

Україні необхідно і надалі боротися з корупцією, ухвалювати чіткі антикорупційні закони, покращувати координацію між суспільством і владою, залучати громадян до процесів управління, створювати незалежні комісії. В Україні існує багато антикорупційних органів, функції між якими розділені, тому це додаткові затрати коштів, було б доречно створити єдиний антикорупційний орган. Потрібно, щоб усі урядовці здійснювали звіт свого майнового стану, у разі порушення, жорстке їхнє покарання. Також молодому поколінню потрібно

пояснювати шкідливість корупції, виховувати нетерпимість до неї. Я вважаю, що ці всі кроки допоможуть долати одну з найголовніших проблем України, пришвидшити євроінтеграцію.

Література

1. *Боротьби з корупцією | Кабінет Міністрів України.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeu/borotba-z-korupciyeu>
2. *Наявні методи боротьби з корупцією. Національне агентство з питань запобігання корупції.* URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA015034
3. *Transparency International Ukraine опублікувала результати дослідження Індексу сприйняття корупції-2022.* URL: <https://kpi.ua/node/19825>

Горбач І.П.,

студ. гр. УААМ-22з,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Яремко І.І.,

к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Проблеми розвитку системи управління якістю в медичній галузі та сфері охорони здоров'я були і залишаються одними з найактуальніших, а тому їм присвячені чисельні дослідницькі праці вітчизняних та закордонних фахівців.

В аналітичних оглядах і наукових викладах наводяться різноманітні варіанти підходів і методів для визначення якості медичної допомоги. У словнику під загальним терміном подається наявність суттєвих ознак, властивостей, особливостей, що відрізняють один предмет або явище від інших [2]. В розвиток цього тлумачення визначається і якість медичної допомоги, яка, як вважається, може бути визначена шляхом дотримання професійних медичних стандартів і відповідність наданої медичної допомоги інтересам та очікуванням пацієнта [1,2].

Управління процесами підвищення якості медичних послуг є ключовою складовою сучасної системи охорони здоров'я. Це забезпечує систематичний підхід до планування, виконання та моніторингу медичних послуг із забезпеченням найвищого стандарту обслуговування пацієнтів. Основні методи включають стандартизацію процедури, процедуру аудиту, навчання персоналу та залучення до процесу оцінювання якості. Важливість цього підходу виникає у відповідності вимогам сучасної медицини та очікуванням задоволення. Виклики, такі як брак ресурсів, нестабільне фінансування або зміни в медичній практиці, потребують постійного адаптивного управління для забезпечення високої якості медичних послуг.

У таматичних дослідженнях переважно виокремлюють дві групи чинників, які в той чи інший спосіб впливають на загальний процес управління якістю медичною сферою. Йдеться про внутрішні та зовнішні, оскільки медична сфера

це багатогранне середовище. До перших належать безпосередньо внутрішнє управління та організація процесу діяльності медичного закладу. Ця управлінська складова має орієнтацію на пацієнта, співробітників й раціональне використання ресурсів. Тобто, до цієї групи входять чинники, на які клініка може вплинути самостійно.

Не менш важливою є дія зовнішніх компонентів управління якістю медичної допомоги. Менеджмент медичного закладу має лише опосередкований вплив на такі чинники – вони визначаються середовищем, суспільством в цілому (його очікування, можливості, потреби), партнери, фінансування. Для підвищення якості своїх послуг медичному закладу потрібно аналізувати зовнішню ситуацію та робити планування з урахуванням передумов зміни зовнішніх чинників.

Аналізуючи основні принципи управління якістю медичних послуг можна зрозуміти, що система закладів охорони здоров'я має свої унікальні особливості. Система закладів охорони здоров'я формує свою рідну галузь суспільної сфери, що, на рахунок комерційних суб'єктів господарювання, значно ускладнює впровадження адаптивного управління. З погляду на суто внутрішнє управління, то в цьому закладі виконується “двоєдине завдання” – забезпечення деяких послуг для збереження здоров'я нації і, водночас, організовує економічно ефективну діяльність свого медичного закладу [3, с.129].

Отже, система управління якістю в медичній галузі та сфері охорони здоров'я стоїть перед численними викликами, в той же час вона є ключовою для забезпечення високого рівня обслуговування послуг. Враховуючи внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на якість медичних послуг, необхідно постійно адаптувати та модернізувати підходи до управління, відповідно до сучасних вимог та очікування оплати. Створення ефективної системи управління як потребує комплексного підходу, що об'єднує наукові дослідження, практичний досвід та залучення всіх цікавих сторінок.

Література

1. Автономізація закладів охорони здоров'я. Реформа фінансування охорони здоров'я. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://healthreform.in.ua/autonomization>.
2. Іртищєва І.О., Рябець Д.М. Забезпечення доступності медичної допомоги як базової основи формування міцного здоров'я і благополуччя населення. Економічний аналіз. – 2020. –Том 30. № 1, Ч. 2. – С. 60-65.
3. Яремко І. Підвищення ефективності механізмів управління закладами сфери охорони здоров'я // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку № 2 (6), 2021. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25522/nzmened-127-139.pdf>

**Дегтярова В.В., Олійник Ю.В.,
Петраш К.І., Радевич А.А., Хваль Ю.О.,**
студ. гр. УА-31,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Цигилик Н.В.,
к.т.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ПОКРАЩЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ДЕРЖСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнні конфлікти створюють значні виклики для осіб і можуть масово впливати на їхній психологічний стан. Питання поліпшення психологічного стану державних службовців під час воєнних конфліктів є надзвичайно актуальним і важливим в сучасних реаліях, оскільки це має вагомий вплив на їхню ефективність у виконанні службових обов'язків.

Під час дослідження даної проблеми було використано метод дизайну мислення за Стенфордською моделлю. У вересні було проведено анонімне опитування в якому вибірка становила 54 особи, з них 40,7% працюють державним службовцем, 35,2% – студенти, а 24,1% – працівники приватного сектору.

Згідно відповідей до анкети, 100% опитаних вказали, що психологічний стан держслужбовців значно погіршився. Основними причинами зміни психологічного стану в гіршу сторону є збільшення обсягу роботи та зустріч з людьми, які пережили травматичні чи стресові ситуації.

Голова Національного агентства України з питань державної служби Наталія Алюшина проаналізувала одну з причин звільнення людей із держслужби, зокрема, понад 70% опитаних відзначили суттєве збільшення навантаження протягом року. «Одна з причин – мобілізація 3946 державних службовців до ЗСУ. Їхній функціонал виконують ті, хто лишився. Більше того, 35% опитаних залучалися до роботи у вихідні дні, 8% – у нічний час. При цьому 19% зазначили, що компенсації за таку роботу в їхніх державних органах відсутні», – додала вона[0].

Щодо потреб у психологічній підтримці держслужбовців, то 59% опитаних відзначили погіршення самопочуття впродовж року, майже 10% додали, що їхній психологічний стан негативно впливає на продуктивність роботи, 39% потребували психологічної допомоги, але лише 5% звернулися по неї[0].

«Більше половини опитаних відзначили зменшення зарплати. Тобто констатуємо, що державні службовці відчувають надмірне навантаження, критично низький рівень заробітної плати та несправедливе її нарахування, психологічний стрес... У таких умовах марно розраховувати, що люди довгий час зможуть повноцінно працювати. Відповідь на ці виклики – звільнення. Зауважу, що першими країна втрачає найбільш підготовлених і конкурентних державних службовців», – підсумувала Алюшина[0].

Як повідомлялося, з початку 2023 року станом на 30 червня звільнено 20 тис. 366 держслужбовців і призначено 18 тис. 519 держслужбовців. На сьогодні фактична кількість держслужбовців в Україні становить 163,6 тис. осіб[0].

Опитувані нами особи запропонували ряд заходів, які б допомогли держслужбовцю покращити його психологічний стан. Приблизно 60% відповіли проводити безкоштовні консультації з психологом для працівників, щоб знизити ступінь переживання і тривоги. Надавати відпустку в оздоровчих центрах і бути на свіжому повітрі порадили 30% . Інші кореспонденти , тобто 10% запропонували збільшити заробітну плату, адже кількість роботи в рази зросла.

Проаналізувавши результати анкети, вирішенням проблеми може бути впровадження курсу: «Покращення психологічного стану держслужбовця під час воєнного стану» у якому будуть 8 лекцій, які орієнтовно розраховані на один місяць по два рази на тиждень. Цей курс планується доєднати до сайту НАДС, де вже знаходяться різні програми для державних службовців. Кожна лекція триватиме приблизно 1-1,5 год. Теми цих лекцій будуть звучати так:

- «Розуміння емоцій під час воєнного стану»;
- «Збереження емоційної рівноваги під час воєнного стану»;
- «Базові правила психологічної безпеки під час воєнного стану»;
- «Емоційні проблеми під час воєнного стану»;
- «Допомога собі впоратися з емоціями»;
- «Боротьба зі стресом»;
- «Підтримка себе та відновлення ресурсів»;
- «Вигорання та як допомогти співробітникам».

Отже, військова агресія росії, створює вагомі виклики як для індивідів, так і для державних службовців. На основі проведеного аналізу, помітно, що психологічний стан державних службовців погіршився, та вимагає більшої уваги та негайних заходів для покращення їхнього благополуччя та продуктивності в роботі.

Література

1. *Interfax. Україна інформаційне агентство: Більше ніж половина держслужбовців відзначають зменшення зарплати й понад 70% – істотне збільшення навантаження* URL:<https://interfax.com.ua/news/general/928611.html>

Дембіцька А.О.,
студ. гр. УА-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Корчинська О.О.,
к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Запровадження положень скандинавської моделі адміністративного менеджменту в сучасних умовах може бути корисним для багатьох країн та організацій, оскільки ця модель сприяє високому рівню соціального захисту та громадянської участі.

Скандинавська модель адміністративного менеджменту відома своїм акцентом на діловій та суспільній відповідальності держави. Також передбачається високий рівень соціального захисту, універсальний доступ до освіти та охорони здоров'я, а також розглядає державну службу як засіб досягнення суспільного благополуччя.[1]

Соціальна держава є центральним елементом скандинавської моделі адміністративного менеджменту. Вона забезпечує гарантований доступ до послуг, що покривають основні потреби громадян, і забезпечує високий рівень соціального захисту.[2]

Скандинавська модель особливу увагу приділяє питанням децентралізації та локального самоврядування. Цей підхід дозволяє громадам більш активно брати участь у прийнятті рішень та впливати на органи влади.[3]

Ще однією важливою характеристикою скандинавської моделі є Інновації та ефективність в галузі адміністративного менеджменту.

Скандинавська модель сприяє розвитку суспільства та громадянської активності завдяки своєму акценту на соціальні права та участь громадян в прийнятті рішень.[4]

Скандинавська модель залишається актуальною в сучасному світі, де з'являються нові адміністративні виклики. Ця модель може слугувати прикладом для інших країн і організацій, борючись зі складними суспільними проблемами.[5]

Отже, скандинавська модель адміністративного менеджменту важлива у сучасному світі. Вона служить прикладом того, як можна забезпечити високий рівень соціального захисту, громадянської участі та сталого розвитку. В цілому, скандинавська модель адміністративного менеджменту відкриває перспективи створення справедливого, стабільного та сталого суспільства. В сучасному світі, де складні виклики вимагають гнучкості та інновацій у підходах до управління, ця модель надає цінний досвід та набір цінностей для розв'язання актуальних проблем.

Література

1. Christensen, Tom, and Per Laegreid. "The Whole-of-Government Approach to Public Sector Reform." *Public Administration Review*, 2011. [https://www.academia.edu/23472477/The_Whole_of_Government_Approach_to_Public_Sector_Reform]

2. Esping-Andersen. *"The Three Worlds of Welfare Capitalism."* Princeton University Press, 1990

[<https://lanekenworthy.files.wordpress.com/2017/03/reading-espingandersen1990pp9to78.pdf>].

3. Ongaro, Edoardo, and Sandra Van Thiel. *"The Palgrave Handbook of Public Administration and Management in Europe."* Palgrave Macmillan, 2018.

4. Sivesind, Karl Henrik, and Karl Loxbo. *"Civil Society in the Nordic Region."* Routledge, 2017.

5. Peters, B. Guy, and Jon Pierre. *"The Next Public Administration: Debates and Dilemmas."* SAGE Publications, 2014. [<https://sk.sagepub.com/books/the-next-public-administration>]

Костів Р.О.,

студ. гр. УААМ-223,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Дорош І.М.,

доктор філософії., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ ДЖЕНТРИФІКАЦІЇ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Джентрифікація – це процес перетворення міських районів, які спочатку були занедбаними або економічно слабкими, у більш привабливі та дорожчі місця для проживання та ведення бізнесу. Цей глобальний тренд останнім часом став предметом наукових досліджень та дискусій як в іноземних країнах, так і в Україні.

Іноземний досвід джентрифікації демонструє значні результати в багатьох країнах світу. Найбільш відомий приклад – це Бруклін в Нью-Йорку, де колишні промислові райони стали модними та популярними для молодих фахівців та митців. Успішна джентрифікація також стала яскраво вираженим явищем у Лондоні, Берліні, Парижі та багатьох інших містах Європи [1].

Імплементация іноземного досвіду в Україні може мати подвійний ефект. З одного боку, іноземний досвід може служити джерелом натхнення для розвитку міських територій в Україні. Адже реновації старих промислових об'єктів чи історичних кварталів можуть призвести до економічного зростання та покращення якості життя громади. З іншого боку, Україна має свою унікальну культурну та історичну спадщину, яка повинна бути врахована при розвитку міста. Джентрифікація не повинна призвести до виселення місцевого населення або втрати ідентичності міста. Тому важливо збалансувати іноземний досвід з врахуванням українських реалій та потреб місцевого населення [1,2].

Загалом, джентрифікація може мати позитивний вплив на розвиток міст в Україні, але необхідно розглянути іноземний досвід та адаптувати його під

місцеві умови та потреби. Такий підхід допоможе забезпечити стале та збалансоване розвиток міст.

Література

1. Федорів П. Що таке джентрифікація і чи є вона в Україні. *Mistosite*. 2019. URL:<https://mistosite.org.ua/articles/shcho-take-dzhentryfikatsiia-i-chy-ie-vona-v-ukraini>.

2. Бурова О. Джентрифікація як феномен сучасного світу. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2019. (3). С. 154–164. URL:<https://doi.org/10.31866/2616-745x.3.2019.159116>

Кочеровська Я.О.,

студ. гр. УА-11,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Корчинська О. О.,

к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Адміністративний менеджмент – це діяльність з управління всередині колективу підприємства, установи, організації, державного органу, що спрямована на вирішення зовнішніх завдань, створення в колективі найкращих умов для цього. Дійсно, в адміністративному управлінні застосовуються різні техніки та процедури для більш ефективного використання людських, фінансових та матеріальних ресурсів, якими володіє організація. Використання ресурсів орієнтоване відповідно до цілей, які переслідує компанія. Адміністративне управління відповідає за скоординоване та ефективне використання ресурсів. Отже, усі функції організовані таким чином, що найбільш підходяще поводження з ними можна спрямовувати та контролювати. [1]

Адміністративні функції мають специфічний характер, особливий зміст і можуть здійснюватися незалежно, непов'язано або нерозривно пов'язано між собою. Іншими словами, в адміністративному менеджменті всі функції повинні бути інтегровані в єдиний загальний процес, що відображає основні етапи процесу адміністративного управління. Виходячи з сучасної концепції адміністративного менеджменту, до його основних і найважливіших функцій слід віднести функцію проектування, організаційну функцію, управлінську, виконавчу [2].

Проектувальна функція передбачає визначення напрямків розвитку організації, здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих її складових.

Одні з основних завдань реалізації функції:

1. Організації розробки документів, що визначають стандарти, види, напрямки діяльності організації.
2. Розробка проекту установчих документів
3. Формування стратегії розвитку організації.

Організаційна функція спрямована на впорядкування та підтримання раціональної структури з метою раціональної та збалансованої діяльності підрозділів організації.

Одні з основних завдань реалізації функції:

1. Формування організаційної структури та структури адміністративної служби.

2. Розподіл повноважень, обов'язків і відповідальності між структурними ланками.

3. Організація заходів за участю керівника.

Управлінська функція зорієнтована насамперед на досягнення поставленої мети, забезпечення сталого функціонування і розвитку організації.

Одні з основних завдань реалізації функції:

1. Організація управлінських процедур.

2. Коригування цілей діяльності.

3. Розробка та затвердження графіків та термінів виконання робіт.

Виконавська функція – забезпечення ефективного виконання завдань діяльності, які спрямовані на реалізацію визначених цілей та поставленої мети.

Одні з основних завдань реалізації функції:

1. Здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення організації та її структурних підрозділів.

2. Забезпечення дотримання правових норм і повноважень у господарській діяльності.

3. Визначення та документування взаємодії між роботами.

Контрольна функція передбачає кількісну і якісну оцінку й облік результатів діяльності організації та виступає зворотнім зв'язком, так як за результатами контролю здійснюються корегування раніше прийнятих рішень, планів, а також норм і нормативів.

Одні з основних завдань реалізації функції:

1. Здійснення загального контролю діяльності організації та структурних підрозділів.

2. Моніторинг реалізації обраної стратегії.

3. Контроль результатів здійснення кадрової політики.

Ефективне управління організацією, незалежно від форми власності, неможливе без застосування сучасної концепції адміністрування та менеджменту як функціональної сфери управлінської діяльності. Збереження цілісності системи адміністративного менеджменту є важливою передумовою його ефективності.

Література

1. *Адміністративний менеджмент – що це таке, визначення та поняття/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.economy-pedia.com/11039341-administrative-management>*

2. *Підходи до визначення функцій та класифікації методів адміністративного менеджменту / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1952>*

Лефтер Д.О.,
студ. гр. УА-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Цигилик Н.В.,
к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

РОЗРОБКА АЛГОРИТМУ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Науковці прогнозують значні ресурсні втрати після закінчення воєнного стану. [1], [2]

Станом на 18.08.2023 за версією NewYorkTimes Україна вже втратила приблизно 70 000 військових та 10 000 цивільних мешканців. [1]

Загальна сума збитків, завдана через війну, за підсумками червня 2023 року перевищила \$150 млрд. [2]

Саме тому треба завчасно розробити алгоритм відбудови України.

Проаналізувавши наукові джерела, встановлено, що найбільш ефективними є такі подальше кроки:

1. Розробка ефективних методів управління

- Створення незалежних органів з управлінням, що базуються на прозорих і чесних принципах
- Розробка і впровадження системи моніторингу та оцінки результативності владних органів.

2. Правильне розподілення ресурсів та фінансів

- Аудитування фінансів та розробка бюджетної стратегії для забезпечення необхідних ресурсів відповідно до пріоритетів відновлення.

3. Ретельне планування проектів

- Вивчення та впровадження кращих практик управління проектами для ефективної реалізації інфраструктурних та соціальних проектів.

4. Партнерства з міжнародними організаціями та іншими країнами для технічної, фінансової та технологічної підтримки.

5. Отримання іноземної підтримки інвесторів

- Розробка і просування інвестиційних проектів, спрямованих на відновлення і розвиток ключових галузей економіки.

6. Пошук та навчання компетентних менеджерів

- Лідери, які розуміють складність ситуації та можуть приймати стратегічні рішення, необхідні для успішного відновлення.

7. Розвиток кадрів

- Підтримка освітніх програм, спрямованих на розвиток навичок, які відповідають вимогам сучасного ринку праці.

8. Залучення суспільства та місцевих громад

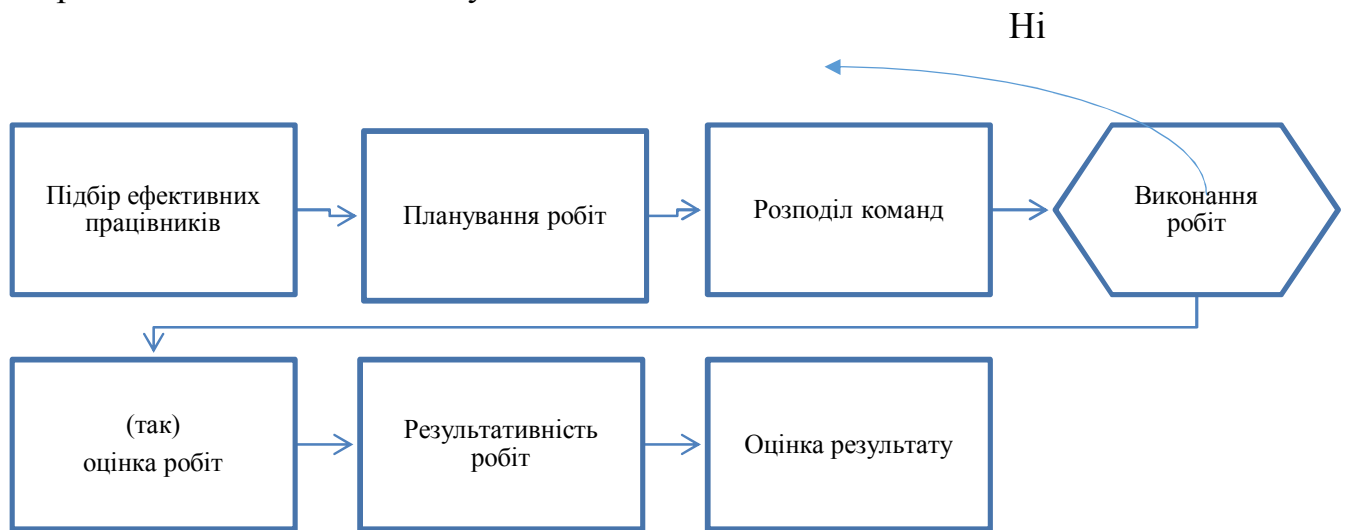
- Створення механізмів участі громадян у прийнятті рішень та впровадженні проектів, що стосуються їхнього життя.

Широкий соціальний вплив може забезпечити більш ефективне впровадження програм та ініціатив, спрямованих на поліпшення якості життя наших громадян.

9.Залучення кваліфікованих аналітиків

- Створення центрів аналізу, які допомагатимуть вірно прогнозувати ризики та розробляти стратегії їхнього уникнення.

Ця комплексна стратегія сприятиме стійкому відновленню та розвитку України після воєнного стану.

Література

1. <https://www.nytimes.com/2023/08/18/us/politics/ukraine-russia-war-casualties.html>

2. <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-za-pidsumkami-chervnya-2023-roku-perevishhila-150-mlrd/>

Лефтер Д.О.,

студ. гр. УА-11,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Корчинська О.О.,

к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

БАТЛ ТЕОРІЇ «Х» ТА «У»

Вперше представлені Дугласом МакГрегором у 1960-х роках, теорії «Х» та «У» стали ключовими поняттями у сфері управління та мотивації працівників. Сьогодні ми дослідимо, яка з цих теорій є більш ефективною для використання на сучасних підприємствах.

Теорія «Х» основана на принципі, що люди від природи є ліниві, їхня мотивація для праці – задоволення базових потреб. За теорією звичайна людина не хоче брати на себе відповідальність, краще щоб про це турбувався її керівник, також вона пасивна і зазвичай не виходить із своєї зони комфорту. Через низьку продуктивність та якість роботи, працівникам теорії «Х» потрібен сильний контроль керівників. На таких підприємствах зазвичай є система покарання, а винагород практично немає.

«В теорії «Х» легко поєднуються основні риси постсоціалістичного працівника з задатками рабської психології. Тому природним є застосування як основного стимулу – примус, а допоміжного – матеріальне заохочення» 1

У сфері адміністративного менеджменту теорія «Х» може бути корисною для контролю за виконанням стандартів і процедур, але лише у випадках, коли це необхідно для досягнення поставлених цілей. Такий підхід знижує мотивацію працівників, може призвести до втрати інноваційності та креативності, але він добре підходить для конвеєрного виробництва.

Теорія «Y» заснована на ідеї про те, що співробітники, як правило, з ентузіазмом ставляться до своєї роботи, вони креативні та самостійні, а також співробітники охоче беруть на себе відповідальність. Зазвичай в командах, де застосовують теорію «Y» робота проходить у дружній атмосфері, також присутні винагороди та мінімальний контроль, замість покарань – конструктивна критика. Керівники забезпечують розвиток та активний відпочинок своїм робітникам, щоб мотивувати їх.

Компанії, які використовували підхід за теорією «Х»:

- Форд Мотор Компані – в історії свого управління вони використовували жорстку лінійну систему виробництва.
- Компанія McDonald's – в деяких аспектах вона має стандартизований підхід до управління та нагляду над персоналом.

Стиль управління працівниками залежав від того, яку роботу вони виконують.

Компанії, які використовували підхід за теорією «Y»:

- Google – ця компанія відома за створенням сприятливого середовища для інновацій та креативності, де співробітники мають велику автономію.
- SpaceX – вона ставить перед собою амбіційні завдання та вірить у здатність свого персоналу до досягнення цілей.

Зазначимо, що багато компаній поєднують аспекти обох теорій у залежності від конкретних завдань та контексту управління.

На сьогоднішній день теорія «Y» набула більшої популярності, оскільки вона відділяється від авторитарних методів управління та акцентує на важливості самореалізації та мотивації працівників. Теорія «Y» ідеально підходить для публічного управління, оскільки вона сприяє розвитку творчості, самостійності та інновацій серед працівників у громадському секторі. Недоліком теорії є те, що вона може призвести до недостатньої контрольованості та відсутності дисципліни.

Підхід, який описується в теорії «Х» на сучасному підприємстві застосовують вкрай рідко (зазвичай на фабриках, конвеєрах, заводах), натомість рекомендується застосовувати теорію «Y», оскільки вона сприяє створенню мотивуючого та інноваційного робочого середовища, дозволяючи працівникам розвиватися та приносити максимальну користь компанії.

Література

1. *Характеристика теорій «Х» та «Y»/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://research-methodology.net/theory-x-and-theory-y/>*
2. *Доповнення до пункту 1./ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://library.if.ua/book/45/3148.html>*
3. *Порівняльна таблиця/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/102.pdf*

Маховська І.І.,
студ. гр. УА-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Корчинська О.О.,
к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОЛОЖЕНЬ АНГЛОСАКСОНСЬКОЇ МОДЕЛІ АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Англосаксонська модель адміністративного менеджменту є важливою складовою сучасної бізнес-культури. Вона поєднує в собі кращі практики з усього світу та забезпечує ефективне управління. Англосаксонська модель адміністративного менеджменту базується на дотриманні таких принципів:

- Індивідуальна відповідальність та саморозкриття: кожен працівник відповідає за свою роботу та її результати.
- Професійний розвиток та навчання співробітники мають можливість підвищувати свою кваліфікації, адже організації зосереджуються на постійному навчанні та розвитку персоналу.
- Запровадження корпоративної культури.

Організації, що використовують англосаксонську модель, акцентують на виробленні спільних ціннісних принципів та корпоративної культури. Це підсилює командний дух і сприяє досягненню спільних цілей.

Англосаксонська модель адміністративного менеджменту базується на принципах гнучкості та децентралізації. Вона включає в себе сильну підтримку для підприємництва та конкуренції, що сприяє ефективному використанню ресурсів та стимулює інновації.

Ключовою особливістю англосаксонської моделі є акцент на правовій системі. Принципи законності та власності мають важливе значення для забезпечення стабільності та довіри у суспільстві та бізнесі. Вона включає в себе розвинуту систему фінансового менеджменту та корпоративного управління, включаючи концепції акціонерного власності та акціонерного вартості. Це стимулює компанії до збалансованого підходу між інтересами акціонерів та іншими зацікавленими сторонами. В цій моделі державний контроль і регулювання в основному обмежені до мінімуму, що стимулює підприємство та підтримує інновації. Проте, цей підхід може також ставити під загрозу екологію та соціальну справедливість.[4]

Англосаксонська модель адміністративного менеджменту сильно вплинула на сучасну практику управління в багатьох країнах світу. Багато компаній та урядових організацій використовують її принципи та методи для досягнення більшої продуктивності та ефективності. [1]

Англосаксонська модель адміністративного менеджменту вплинула на багато країн у світі та знайшла своє відображення в реформах державного управління. Її ідеї про децентралізацію, приватизацію та залучення громадян стали важливими компонентами модернізації управління в різних країнах. В англосаксонській і європейській континентальній концепції часто використовуються ті самі терміни: «влада»; «публічна влада»; «управління»; «діяльність», здійсню-

вана громадянами, що проживають у межах муніципального утворення; «питання місцевого значення»; «інтереси місцевого населення» і т. д. [3, с. 12]. Країни з англосаксонською моделлю державного управління підтвердили ефективність цього підходу. Впровадження в практику принципів Public Management и New Public Management означає відхід від класичної моделі М. Вебера Public Administration.[5]

Прихильники англосаксонської моделі виключають участь місцевого самоврядування в здійсненні державних функцій і вважають, що державні органи не можуть втручатися в справи місцевого значення. Варто помітити, що англосаксонська модель фактично не може бути реалізована в Україні. Вона розрахована на більш розвинені в економічних відносинах країни.[2]

Отже, ця модель адміністративного менеджменту є важливою парадигмою у сучасному бізнесі та управлінні. Її принципи гнучкості, децентралізації та підтримки підприємництва продовжують формувати сучасну глобальну економіку. Однак, важливо також розглядати можливі недоліки та виклики цієї моделі, такі як ризики для екології та соціальної справедливості.

Література

1. Англосаксонська модель управління / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_2_anglosaksanska-model-upravlinnya.html

2. Хартія Ради Європи від 15.10.1985 «Європейська хартія місцевого самоврядування» (редакція від 16.11.2009) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_036

3. Біленчук П. Система міського самоврядування: деякі питання теорії та розвитку / П. Біленчук, В. Кравченко // Розвиток місцевої демократії: забезпечення прав громадян на здійснення місцевого самоврядування: 36. матеріалів конфер. (21-22 грудня 1998 р., Київ). – К.: Перспектива, 1999. – С. 9-14.

4. Мануал адміністративного менеджменту // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/ssuser96e680/administrative-management-manual-79196052>

5. АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ Навчально-методичний посібник І. Білокур, О.І. Бедний, О.Є. Панфілов, В.Г. Залужний О.М. Стець (ст.7)

Микитчак Б.І.,

студ. гр. УАі-11,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Корчинська О.О.,

к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ЛІБЕРАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО

Одна з найважливіших проблем сучасного бізнесу – питання керівництва. У всіх дослідженнях, що торкаються цієї теми виділяють три аспекти: люди, вплив і мета. Керівник завжди так чи інакше має справу з людьми, із співробітниками компанії й членами інших організацій, прагне здійснити на них вплив,

для того, щоб спонукати їх до визначених вчинків. І все це спрямовано на досягнення організаційної мети.[1]

Отже керівництво – це процес впливу на підлеглих, який є способом заставити їх працювати на досягнення єдиної мети.

Виділяють три стилі, які найбільш часто зустрічаються – це авторитарний, демократичний і ліберальний. Саме тому, пропонуємо дослідити характеристики кожного з них, акцентуючи на параметрах ліберального стилю керівництва.

Таблиця 1

	Авторитарний	Демократичний	Ліберальний
Природа стилю	Зосередження усієї влади і відомості	Делегуванню повноважень з отримання ключових позицій	Зняття відповідальності і передача влади на користь групи
Сильні сторони	Увага терміну та порядку, можливість передбачення результатів	Посилення особистих обов'язків по виконанню роботи через участь в управлінні	Дозволяє почати справу так, як це бачиться і без втручання лідера
Слабкі сторони	Тенденція до стимулювання індивідуальної ініціативи	Потребує багато часу на прийняття рішень	Група може втратити швидкість і напрямленість руху

Ліберальний стиль. Його характеризують невисока активність, небажання і нездатність керівника приймати будь-які рішення, намагання уникнути будь-яких інновацій, перекладання виробничих функцій та відповідальності на інших керівників і підрозділи. Підрозділи й організація за такого керівництва неухильно втрачають свою мобільність, співробітники – мотивацію, ініціативу та інтерес до справ організації. Активні, творчо зорієнтовані співробітники починають використовувати робоче місце та час для діяльності, не пов'язаної з організацією. Чим сильнішою є залежність підрозділів або організації від вищих владних структур, тим частіше формується ліберальний стиль керівництва.[3]

Застосування цього стилю знаходить все більшого поширення у зв'язку зі зростаючими масштабами наукових досліджень і дослідно-конструкторських розробок, здійснюваних силами висококласних фахівців, які не сприймають тиску, дріб'язкової опіки та ін. Його ефективність обумовлена реальним прагненням підлеглих до самостійності, чітким формулюванням керівником завдань і умов їх діяльності, його справедливістю щодо оцінки результатів та винагороди.[4]

З негативних аспектів ліберальний стиль характеризується невтручанням у справи підлеглих, безініціативністю, очікуванням вказівок згори або від самих співробітників, боязню прийняття самостійних рішень, перекладанням справ на підлеглих. По суті, це управління без участі керівника. [2].

Різноманітність видів керівництва відображає багатоаспектність і потреби сучасних суспільств та організацій. При ліберальному стилі практикується панібратство у відносинах з підлеглими, згоду з думкою групи, слабкою структурованістю виконуваних членами групи дій, мала ступінь зацікавленості в успіху спільної діяльності.

Отже, ліберальний стиль управління характеризується мінімальною участю керівника в управлінні, і колектив має повну свободу приймати самостійні рішення з основних напрямів виробничої діяльності підприємства

Важливо пам'ятати, що керівництво може розвиватися та змінюватися відповідно до потреб і цілей групи або організації, яку воно обслуговує, і що немає одного ідеального стилю керівництва для всіх випадків.

Література

1. *Визначення ліберального стиля* / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://library.if.ua/book/3/419.html>

2. *Негативні аспекти* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://milkua.info/uk/post/stil-kerivnika>

3. *Характеристика ліберального стиля* / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studentam.net.ua/content/view/3303/97/>

4 *Кабушкин Н.І. Основи менеджменту: Підручник / Н.І. Кабушкин. – Мінськ: БГЕУ, 2006.*

Недошитко А.А., Станько Л.І., Кравців А.Й., Рудник І.О.,

студ. гр. УАі-31,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Цигилик Н.В.,

к.т.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ЕФЕКТИВНИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ 21ГО СТОЛІТТЯ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АДАПТАЦІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ УМОВ

Мета сучасної кадрової політики в регіонах України – це формування корпусу професіоналів, які об'єднують в собі ініціативність, патріотизм, моральні цінності та готовність взяти на себе велику відповідальність. Такі спеціалісти виступають каталізаторами позитивних змін, спрямованих на підвищення якості життя громадян та розвиток регіональних економік [1].

Для аналізу проблеми кадрової політики в Україні було використано стенфордську модель дизайну мислення, яка дозволяє поглиблено вивчити та вирішити складні проблеми [2].

Одним із початкових етапів, було дослідження кадрової діяльності у державному секторі у вигляді анкетування громадян, зокрема державних службовців (52%). У ньому були висвітлені питання:

- актуальності проблеми управління кадрами – 88% опитаних вважають проблему актуальною,
- освіти державних службовців – більшість припускають, що 25-75% працівників державних структур мають вищу освіту, пов'язану зі сферою їхньої діяльності та майже усі опитані вважають, державні службовці повинні мати професійну освіту,
- корупційних ризиків – 70% вважають, що методи боротьби з корупцією в державних структурах неефективними,

- можливості професійного зростання – 52% вважають, що працівники державних структур мають недостатньо можливостей для професійного розвитку,
- інноваційних підходів до зміни політики управління персоналом.

Громадяни описали «реального» та «ідеального» державного службовця. Щодо «реальних» службовців, вони можуть бути позитивно сприйнятими як відповідальні та компетентні особи, що виконують офіційні стандарти та дбають про права громадян, або негативно як бюрократи, що демонструють недбалість та зловживання владою, часто відчують недовіру громадян.

Щодо «ідеального» державного службовця, важливі характеристики включають наявність навичок роботи з комп'ютерними технологіями та знання іноземних мов, бажання до змін, націленість на результат, ввічливість, ініціативність, працьовитість, охайність в одязі та діловий стиль. Комунікбельність і відповідальність також важливі, а сервіс-орієнтований підхід і відповідальність за свої дії стоять в центрі уявлення про ідеального державного службовця. Такий працівник повинен бути активним, готовим до нових рішень та розвитку, а також мати високий рівень професійної компетентності, знання законодавства та етичні норми.

Перелік рекомендацій щодо удосконалення «образу» сучасного службовця у відповідності до актуальних вимог часу:

1. Трансформація освітньої системи для підвищення якості кадрів повинна включати програми підвищення кваліфікації та розвитку навичок та професійної компетентності.

2. Впровадження системи мотивації для стимулювання державних службовців, включаючи премії, бонуси та інші форми винагороди за відмінні результати та відповідальну поведінку.

3. Посилення етичності і доброчесності серед державних службовців через освітні програми та припинення недоброчесної діяльності.

4. Впровадження інноваційних методів управління.

5. Встановлення системи моніторингу та оцінки для постійного нагляду за ефективністю кадрової політики та корекції її результатів.

Додатковою рекомендацією для вирішення проблеми управління кадрами є удосконалення проекту інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах (HRMIS) [3], що реалізуватиметься шляхом впровадження нових сервісів: рейтинги державних службовців, кваліфікаційні курси, їхні навички, проекти, та кар'єрний шлях.

Висновок: проблеми управління кадрами у державних структурах залишаються актуальними та невирішеними завданнями в Україні. Для їх подолання важливо розвивати кадровий потенціал державних структур, впроваджувати сучасні підходи до управління персоналом, стимулювати навчання та професійний розвиток співробітників, а також забезпечувати прозору та консистентну кадрову політику.

Література

1. *Адміністративні послуги населенню України органами місцевого самоврядування. Електронна бібліотека Львівської політехніки. URL: <https://librarygo.lpnu.ua/?elbook=administraryvni-poslugu-naselennyu-ukrayiny-organaty-miscevogo-samovryaduvannya>*

2. *Що таке дизайн-мислення: Стенфордська модель та модель 4W. Intellias. URL: <https://www.intellias.ua/blog/design-thinking-models>*

3. *Публічний портал Національне агентство України з питань державної служби. Публічний портал Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://public.nads.gov.ua/about>*

Пономаренко Н.А.,
студ. гр. УААМ-22з,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Дорош І.М.,
доктор філософії., доцент кафедри адміністративного
та фінансового менеджменту

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ГРАНТОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ

Можливість пошуку джерел фінансування для подолання наслідків війни в Україні є критично важливою в сучасному контексті, адже поряд із вагомими витратами на забезпечення власної обороноздатності держава стикається із численними викликами і завданнями, пов'язаними з відновленням цивільної інфраструктури та життєздатності громад.

Сьогодні гранти є найбільш поширеною формою фінансування проєктів урядами та міжнародними організаціями, котрі відкривають нові можливості для відновлення та розвитку вітчизняного громадянського суспільства. Уряди, міжнародні організації та благодійні фонди формують актуальні грантові програми для фінансування проєктів, спрямованих на подолання наслідків війни, таких як відновлення інфраструктури, медичної допомоги психологічної та соціальної підтримки.

Саме тому знання засадничих понять грантового менеджменту та його особливостей створює сьогодні такі необхідні можливості для використання у діяльності громад та інших вітчизняних організацій конкретних інструментів, які дають змогу перейти від етапу ідейної розробки до покрокової реалізації проєкту у рамках грантової підтримки.

Грантовий менеджмент – це система процесів та практик, які використовують для управління фінансовою підтримкою та реалізацією проєктів або програм.

Грантовий менеджмент – це управлінська діяльність, яка включає в себе планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання процесів, пов'язаних з реалізацією грантових програм та проєктів. Це функція менеджменту, що спрямована на забезпечення ефективного використання грантових коштів для досягнення мети проєкту та відповідності умовам гранту [2].

Розглянемо основні принципи грантового менеджменту [1-4]:

1) Грантовий процес має бути відкритим та справедливим. Застосування прозорих критеріїв відбору та оцінювання проєктів сприяє використанню коштів на найбільш важливі та результативні ініціативи.

2) Важливо встановити систему моніторингу та оцінювання проєктів, щоб забезпечити ефективне спрямування коштів на досягнення визначеної мети. Це допоможе уникнути зайвих витрат та забезпечити актуальне поточне регулювання.

3) Грантоодержувачі повинні подавати звіти про використання коштів та результати своїх проєктів. Це забезпечить відкритість та можливість стежити за виконанням встановлених цілей.

4) Організації можуть співпрацювати з органами місцевої влади, міжнародними партнерами та громадськими організаціями для спільної реалізації проєктів та об'єднання ресурсів.

5) Грантовий менеджмент сприяє досягненню конкретних результатів і вирішенню проблем, які з'являються внаслідок війни.

6) Важливим є забезпечення відповідності програм та проєктів потребам сталого розвитку, щоб усунути наслідки війни на довгостроковій основі.

7) Гнучкість грантового менеджменту забезпечить адаптування проєктів до нових потреб. Адже в умовах післявоєнного відновлення можуть виникнути несподівані виклики та зміни.

Грантовий менеджмент вимагає комплексного підходу та координації, а також врахування фінансових, адміністративних та стратегічних аспектів. Він грає важливу роль у забезпеченні ефективного використання ресурсів, досягнення цілей актуальних проєктів та їх відповідності умовам грантових угод. Загалом, грантовий менеджмент може бути потужним інструментом для подолання наслідків війни, сприяючи раціональному розподілу ресурсів і досягненню результатів у боротьбі з гуманітарними кризами та відновленню постраждалих територій.

Література

1. Кульчій Інна. Міжнародні гранти як фінансовий інструмент розвитку територіальних громад. URL: <http://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316497/38647/1/109.pdf>

2. Курс відеолекцій з грантового менеджменту від Українського культурного фонду. URL: https://ucf.in.ua/p/management_lectures.

3. Проєктний менеджмент в ARENA CS: управління івентами під час війни. URL: <https://arenacs.ua/ua/news/proyektnyj-menedzhment-v-arena-cs/>

4. Проєктний підхід в громадах: рекомендації для керівництва громади та працівників проєктних відділів. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/Rekomendatsii---dlya-gromad.-Proyektanii---pidhid.pdf>

Сачук Ю.В.,
студ. гр. УА-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Корчинська О.О.,
кандидат економічних наук, доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ТЕОРІЯ ТРЬОХ ПОТРЕБ ТА ЇЇ РОЛЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

На початку 1940-х років американський психолог Абрагам Маслоу створив теорію ієрархії потреб, відому як «піраміда Маслоу». Він визначив основні потреби людей у порядку важливості: від фізіологічних – до потреб у самореалізації.

МакКлелланд заглибився в теорію Маслоу і виявив конкретні мотиви, які допомагають людині самореалізуватися. У теорії, що розглядається, виокремлюються три групи потреб: потреба успіху; потреба належності; потреба влади. Автор свідомо віддає перевагу цим потребам, що належать до так званих потреб високого порядку, оскільки він вважає, що потреби нижчого порядку в сучасному суспільстві в основному задоволено.[1]

Згідно з теорією МакКлелланда, у кожного є основна потреба, яка відповідає за його мотивацію та формується навколишнім середовищем, а також життєвим досвідом. Таким чином, працівники матимуть різні характеристики, залежно від мотивації, яка домінує. Разом з тим, люди з потребами в успіху (досягненнях) найбільш мотивовані роботою, яка:

- передбачає особисту (персональну) відповідальність виконавця;
- має чіткий і швидкий зворотній зв'язок (для виявлення прогресу у виконанні роботи);
- характеризується помірним ступенем ризику (ймовірність успіху/невдачі 50:50).

МакКлелланд на основі проведених досліджень дійшов висновку, що потребою досягнення можна характеризувати не лише окремих людей, а й цілі економічні системи. Ті з них, що мають постійну потребу досягнення, звичайно мають і високі показники економічного розвитку.[2]

Дослідження Harvard Business Review, у якому взяли участь 2040 респондентів із 11 місцевих органів влади в Англії, показало, що 66% співробітників хочуть залишатися на поточній роботі завдяки наявності програми мотивації. Також за даними дослідження Corporate Leadership Council, в якому взяли участь понад 50 тис. осіб із 59 компаній у всьому світі, мотивовані співробітники на 87% рідше звільняються, оскільки мають сильніший емоційний зв'язок з організацією.

А згідно з опитуванням Gallup, у командах з високою мотивацією на 41% менше прогулів. Це говорить про те, що співробітники більш ефективні та залучені.

Наявність у працівників організації високої потреби досягнення справляє значний вплив на їхню активність і результати праці. Тому важливо регулярно оцінювати рівень потреб досягнення у членів організації, урахувувати наявність цієї потреби в процесі добору персоналу та поточної атестації, сприяти її розвитку.

За Мак-Клелландом, усі названі потреби (досягнення, співучасті, владарювання) не виключають одна одної та не мають ієрархічного підпорядкування на

відміну від тих змістових теорій мотивації, що розглядалися раніше. Навпаки, Мак-Клелланд підкреслює необхідність урахування взаємного впливу всіх потреб на поведінку людей. Так, якщо людина обіймає керівну посаду і відчуває високу потребу влади, то для успішного виконання управлінської діяльності бажано, щоб потреба у співучасті була в неї відносно слабшою.

За результатами своїх досліджень Д. МакКлелланд зробив такі висновки:

1. Люди з високою потребою в досягненнях схильні до успіху в підприємницькій діяльності, в управлінні власним бізнесом, в управлінні самостійними одиницями в рамках великих компаній.

2. Висока потреба успіху не є обов'язковою рисою хорошого менеджера.

3. Потреби в належності і у владі тісно пов'язані з успіхом в управлінні. У ефективних менеджерів спостерігаються високі потреби у владі і значно менші – в належності.

4. У підлеглих необхідно стимулювати потреби в успіху (досягненнях).[3]

Застосування теорії

Теорія трьох потреб може бути використана для мотивації працівників у різних сферах діяльності. Наприклад, менеджери можуть використовувати цю теорію для розробки планів мотивації, які відповідають потребам їхніх працівників. Вони також можуть використовувати цю теорію для створення робочого середовища, яке відповідає потребам працівників на всіх рівнях ієрархії. Найефективніші команди складаються із працівників усіх трьох категорій, але відсоткове співвідношення залежить від типу бізнесу та цілей команди.[4]

Література

1. Маслоу, А.Г. (1943). *Теорія людської мотивації. Психологічний огляд*, 50 (4): с. 370 – 396.

2. https://stud.com.ua/60864/psihologiya/teoriya_troh_potreb_klellanda

3. https://pidru4niki.com/85102/menedzhment/teoriya_nabutih_potreb_devida_makklenlanda

4. <https://laba.ua/blog/3242-dostizheniya-prinadlezhnost-ili-vlast-a-cto-nuzhno-vashey-komande>.

Хабазня К.Є.,

студ. гр. УА-11,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Корчинська О.О.,

к.т.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ПЛАНУВАННЯ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Планування – це процес визначення цілей та завдань, а також розробка заходів щодо їх досягнення.

Планування в органах місцевого самоврядування – це процес визначення цілей та завдань розвитку місцевої громади, а також розробка заходів щодо їх досягнення. Основна мета планування в органах місцевого самоврядування – це забезпечення ефективного та результативного управління місцевою громадою.

За останні 5 років в органах місцевого самоврядування України відбулися значні зміни в плануванні. У 2018 році було прийнято Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні", який визначив нові принципи та підходи до планування [1.2 № 24, ст.170]. Згідно з цим Законом, органи місцевого самоврядування зобов'язані розробляти та затверджувати стратегії розвитку громад, а також річні плани реалізації стратегій.

В Україні планування в органах місцевого самоврядування є обов'язковим. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" передбачає, що органи місцевого самоврядування зобов'язані розробляти та затверджувати стратегії розвитку територій, а також плани їх реалізації. Наразі реформа децентралізації в органах місцевого самоврядування в Україні перебуває на завершальному етапі. Основними результатами реформи децентралізації в органах місцевого самоврядування є зростання рівня довіри громадян до органів місцевого самоврядування та покращення якості та доступності публічних послуг.

На сьогоднішній день в Україні існує низка проблем, пов'язаних з плануванням в органах місцевого самоврядування. Зокрема, це недостатня фінансування, відсутність кваліфікованих кадрів та недостатня участь громадськості в процесі планування. Щоб організувати ефективну діяльність, варто застосовувати планування в органах місцевого самоврядування.

Недостатнє фінансування є однією з основних проблем планування в органах місцевого самоврядування. Для розробки та реалізації планів розвитку територій необхідні значні фінансові ресурси. Однак, органи місцевого самоврядування, як правило, мають обмежений бюджет, що не дозволяє їм повною мірою реалізувати свої плани.

Відсутність кваліфікованих кадрів є ще однією проблемою планування в органах місцевого самоврядування. Для розробки ефективних планів розвитку територій необхідні висококваліфіковані фахівці. Однак, в органах місцевого самоврядування часто бракує таких фахівців. Недостатня участь громадськості в процесі планування є також проблемою, яка негативно впливає на ефективність планування. Для того, щоб плани розвитку територій були успішними, необхідно залучати до їх розробки та реалізації громадськість. Однак, в Україні громадськість часто не залучена до процесу планування.

Тож планування допомагає органам місцевого самоврядування визначити, на що вони будуть зосереджувати свої зусилля в найближчій та довгостроковій перспективі. [2.1] Це дозволяє уникнути розпорошення ресурсів і зосередитися на досягненні конкретних цілей, а також дозволяє відслідковувати прогрес у досягненні поставлених цілей. Це допомагає своєчасно виявляти відхилення від плану та вжити заходів для їх усунення. Планування передбачає широке залучення громадськості до процесу розробки та реалізації планів розвитку територій [1.1 стаття 6]. Це сприяє підвищенню прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування.

Отже планування є важливим інструментом управління органами місцевого самоврядування. Вдало розроблений план дозволяє органам місцевого самоврядування ефективно і результативно вирішувати проблеми місцевої громади. Незважаючи на існуючі проблеми, планування в органах місцевого самоврядування в Україні має перспективи розвитку. Завдяки запровадженню рефо-

рми децентралізації в Україні органи місцевого самоврядування отримали більше повноважень та фінансових ресурсів, що сприятиме покращенню якості планування.

Література

1. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 07.02.2019 № 2487-VIII. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

2. Посібник для об'єднаних територіальних громад “ Партисипативне стратегічне планування в органах місцевого самоврядування” / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/23/STRATEGIC_PLANNING_MANUAL_standard_version_9MB.pdf

3. Чорна, О. В. (2020). Механізми планування розвитку місцевих територій. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, (1), 47-54.

4. Міністерство розвитку громад та територій України. (n.d.). Офіційний веб-портал / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.minregion.gov.ua/>

Хуткий В.А.,

студ. гр. УА-11,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Корчинська О.О.,

к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ АВТОРИТАРНОГО СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ

Основа діяльності керівника полягає в управлінській роботі. Саме керівник спрямовує і координує діяльність виконавців, відповідно підлеглі повинні виконувати його накази, розпорядження, вказівки. Керівник повинен спрямовувати роботу підлеглих, сприяти їх подальшому розвитку і здійснювати вплив на їхню поведінку. Для цього недостатньо тільки професійної підготовки, потрібні досвід роботи з людьми, психологічні і педагогічні знання. При всіх універсальних правилах і вимогах керівники відрізняються стилями керівництва, характерами, професійними якостями, підходами до людей. Кожен керівник має свій унікальний стиль керівництва, інколи поєднує сукупність стилів або обирає адекватний стиль залежно від ситуації. В таких умовах виникає необхідність у ідентифікації можливої множини стилів керівництва, їх систематизуванні та класифікації.

Згідно з методиками Курта Левіна, існує три стилі керівництва [1, с.49]:

- Авторитарний
- Ліберальний
- Демократичний

Пропонуємо визначити позитивні й негативні сторони авторитарного стилю управління. Цей стиль характеризується високою централізацією влади, жорстким диктатом волі, домінуванням єдиноначальності. Позиція лідера – поза

групою, він надає стислі, чіткі, ділові розпорядження, його тон непривітний, його голос вирішальний. Дії підлеглих суворо контролюються, тим не менш, керівник дає можливість виявляти їм ініціативу.

Переваги авторитарного стилю управління:

- Чіткість управління. Це дозволяє швидше приймати виробничі рішення і мінімізувати витрати;
- Швидка реакція на зміни умов довкілля;
- Продуманість і стабільність процесу роботи і результату;
- Високий рівень дисципліни серед працівників.

Недоліки авторитарного стилю управління:

- Придушення ініціативи й творчого потенціалу підлеглих;
- Низька вмотивованість працівників;
- Відсутність дієвих стимулів праці;
- У підлеглих спостерігається високий рівень залежності від постійної волі керівника, працівник при авторитарному стилі виконує лише те, що скаже начальник;
- Повна або часткова відсутність неформального спілкування між керівником і працівником;

Експеримент Курта Левіна. К. Левін і його колеги провели одне з ранніх у психології досліджень ефективності стилів керівництва. Експеримент проводився в групі підлітків, які під керівництвом дорослих ліпили маски з пап'є-маше. Керівники трьох груп демонстрували різні методи впливу на підлеглих. Потім експериментатори порівнювали ефективність діяльності цих груп. У своєму дослідженні Левін виявив, що авторитарне керівництво домоглося виконання більшого обсягу роботи, ніж демократичне. Однак з іншої сторони медалі були низька мотивація, менша оригінальність, менша дружність в групах, відсутність групового мислення, агресивність, демонстрована до інших членів групи, високий рівень тривоги і одночасно більш залежна і покірна поведінка [2].

Література

1. *Матеріали VIII всеукраїнської науково-технічної конференції магістрантів і студентів за підсумками наукових досліджень 2020 року. Міністерство освіти і науки України. 49 с. URL: http://www.tsatu.edu.ua/nauka/wp-content/uploads/sites/49/zbirnyk_tez_shn.pdf#page=49*
2. *К. Левін, Р. Ліннім. "An Experimental Approach to the Study of Autocracy and Democracy: A Preliminary Note". URL: <https://www.jstor.org/stable/2785585>*

Ярошук Л.В.,
студ. гр. УАПУ-223,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Корчинська О.О.,
к.е.н., доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

РОЛЬ ПРОЦЕДУРИ АДАПТАЦІЇ ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Ефективність роботи місцевого самоврядування в сучасних умовах становлення демократичної, правової, соціальної держави, розвитку засад громадянського суспільства, інтеграції України в Європейське співтовариство, введення воєнного стану в державі, залежить від кадрового складу органів місцевого самоврядування, якості їх підготовки, кваліфікації, професіоналізму.

Законом України «Про державну службу» [3] визначено принципи, правові та організаційні засади забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства, а також порядок реалізації громадянами України права рівного доступу до державної служби, що базується на їхніх особистих якостях та досягненнях.

Персонал в органах місцевого самоврядування є механізмом управління, від якого залежить якість здійснення виконавчої влади, ступінь втілення у життя державних вимог та управлінських рішень. Для формування якісного і прозорого публічного адміністрування й державного управління в Україні слід використовувати та впроваджувати нові концептуальні підходи до управління персоналом в органах місцевого самоврядування.

Процедура проведення адаптації новопризначених посадових осіб місцевого самоврядування і виступає сучасним інструментом управління персоналом, новим принципом кадрової політики у системі державної служби. Під адаптацією слід розуміти процес ознайомлення та соціальної інтеграції новопризначених посадових осіб місцевого самоврядування в органі місцевого самоврядування та колективу, що базується на поступовому здобутті нових професійних знань та навичок, вивченні стратегічних цілей та завдань органу місцевого самоврядування, освоєнні в колективі та долученні до організаційної культури органу місцевого самоврядування [1]. Адаптація є ефективною кадровою технологією, що дає змогу в найкоротші терміни забезпечити передачу знань і навичок від досвідченого співробітника до новоприйнятого.

Адаптація сприяє усвідомленню державним службовцем свого соціального статусу, можливості реалізації особистісних і професійних можливостей у процесі вирішення завдань у рамках діяльності державного органу [5, с. 152]. Адаптація забезпечує процес включення особистості в організаційне середовище органів місцевого самоврядування.

Метою адаптації новопризначених працівників в органах місцевого самоврядування є:

- забезпечення системного, структурованого, якісного і керованого процесу освоєння новопризначеної посадової особи місцевого самоврядування на новому робочому місці;

- скорочення часу, необхідного для досягнення новопризначеним працівником запланованого рівня ефективності і результативності службової діяльності;
- розвиток і вдосконалення у новопризначеної посадової особи місцевого самоврядування професійних знань, умінь і навичок, а також особистих та ділових якостей, необхідних для самостійного, якісного та відповідального виконання посадових обов'язків;
- забезпечення комфортного перебування працівника в колективі з перших днів роботи, знайомство та налагодження відносин з колегами;
- зменшення плинності кадрів та скорочення витрат на пошук персоналу;
- ознайомлення з особливостями роботи органу місцевого самоврядування, його місією, цінностями, особливостями територіальної громади, її історією, статутом та стратегією розвитку;
- долучення до організаційної культури та командної роботи, засвоєння норм і правил етичної поведінки в органі місцевого самоврядування;
- формування позитивного іміджу органу місцевого самоврядування в територіальній громаді та на загальнодержавному рівні [1].

Таким чином, нині процес адаптації стає необхідним елементом державної служби. Припускаючи передачу накопичених знань новопризначеним працівникам, разом із тим він вимагає інтересу та прихильності наставників та підопічних до виконуваної роботи з метою подолання можливих проблем і досягнення поставлених цілей діяльності відповідного органу місцевого самоврядування. Впровадження процесу адаптації є необхідним рішенням для сучасної держслужби, адже ефективна система розвитку персоналу має потребу в інструментах, які забезпечують інтегрований та індивідуально орієнтований підхід до формування її кадрового потенціалу.

Література

1. *Наказ про затвердження Методичних рекомендацій щодо процедури проведення адаптації новопризначених посадових осіб місцевого самоврядування в органах місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakononline.com.ua/documents/show/506922___692806.*
2. *Про схвалення Стратегії реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування в Україні на період до 2017 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 р. № 227-р. //Офіційний вісник України. – 2015. – № 24. – С. 74.*
3. *Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4. – С. 60.*
4. *Алюшина Н. Ефективні інструменти управління знаннями і кадровим потенціалом органів державної влади та органів місцевого самоврядування / Н. Алюшина // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – 2015. – Вип. 43.*
5. *Селіванов С.В. Адаптація працівників до професійної діяльності на державній службі шляхом застосування інституту наставництва С. Селіванов // Збірник наукових праць «Державне управління». – 2017. – Вип. 3 (59).*

ПІДСЕКЦІЯ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Бішко Ю.Ю.,

студ. гр. УАПА-23,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник –Матвіїшин Є.Г.,

д.е.н., професор кафедри регіонального та місцевого розвитку

ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Зважаючи на важливі зміни в адміністративному поділі та управлінні нашої країни в останні десятиліття, а також на реформи у сфері децентралізації та створення територіальних громад, тема розвитку та співробітництва територіальних громад стає дедалі актуальнішою. Аналіз особливостей розвитку та співробітництва територіальних громад на основі правових засад охоплює розгляд законодавчих та організаційних аспектів формування і функціонування територіальних громад, а також їх впливу на розвиток регіонів та країни загалом. Важливість такого дослідження полягає у тому, що воно сприяє подальшій дискусії про ефективність реформ і можливості оптимізації управління на рівні територіальних громад. В результаті зможе бути запропоновано конструктивні рекомендації, спрямовані на покращення механізмів співробітництва між територіальними громадами та сприяння створенню умов для їхнього стійкого розвитку.

Дослідження вказує на те, що кількість угод про співробітництво між громадами не обов'язково корелює з кількістю територіальних громад в областях. Тут радше грають важливу роль якісні показники, такі як мотивація, ініціативність та спільні інтереси. Деякі українські громади уклали угоди також із зарубіжними партнерами, зокрема з громадами Польщі, Литви, Естонії, Грузії, Чехії та інших держав.

Конституція України закріплює на конституційному рівні гарантії для самоврядування на місцях. Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» і «Про співробітництво територіальних громад» сприяли подальшому розвитку практики формування об'єднаних територіальних громад та вирішенню ключових питань. Внесені зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України сприяли розширенню доходів місцевих бюджетів. Фінансова децентралізація призвела до збільшення доходів територіальних громад, забезпечуючи їм більшу фінансову незалежність.

З 2021 року територіальні громади отримали повноваження щодо формування освітньої мережі, що підвищило самостійність і незалежність громад від районних чи обласних рад. Ця реформа сприяє покращенню якості освіти та розвитку освітніх закладів на місцях. Ті громади, які не в змозі якісно забезпечувати освітні послуги, згідно із законодавством про співробітництво, можуть

приймати рішення про спільне фінансування об'єктів та управління ними. Наприклад: спільне створення освітніх установ, організація підвезення здобувачів освіти та педагогічних працівників, розробку та реалізацію короткострокових освітніх проєктів. Загалом новоутворені громади мають дієві інструменти для розвитку освіти на своїх територіях.

Найбільш розповсюдженою формою співробітництва територіальних громад є реалізація спільних проєктів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів з метою спільного здійснення відповідних заходів.

У розвинутих державах світу успішно діють такі інструменти інноваційного менеджменту, як фінансування інфраструктурних проєктів, створення агропромислових кластерів та агроіндустріальних парків, стимулювання конкуренції на аграрному та суміжних із ним ринках. У подальших дослідженнях доцільно розглянути можливості використання цього позитивного досвіду.

Богійчик І.В.,
студ. гр. УАПА-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Підбережник Н.П.,
к. держ. упр., ст. викладач кафедри державної політики та врядування

ПРОТИДІЯ ЗМІ ВОРОЖІЙ ПРОПАГАНДИ ТА ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

У сучасному світі війна більше не ведеться лише у фізичній площині. Справжніми переможцями на сьогоднішній день є ті, хто контролює наративи в ЗМІ та соціальних мережах. Проблема, пов'язана з завданням шкоди від поширення дезінформації, актуалізувалася в цифровому світі та призвела до різкого збільшення активності держав та міжнародних організацій у сфері протидії цьому явищу. Боротьба з дезінформацією стала однією з пріоритетних тем для України з початку повномасштабної війни.

Метою доповіді є висвітлити діяльність ЗМІ щодо протидії ворожій пропаганді та дезінформації в умовах війни в Україні.

Стратегія інформаційної безпеки України пріоритетом державної політики до 2025 року визначає створення системи протидії дезінформації, інформаційним операціям та атакам, а також системи раннього виявлення, прогнозування та запобігання гібридним загрозам [1]. У зв'язку з цим, 7 травня 2021 року Указом Президента затверджено Положення про Центр протидії дезінформації, як робочого органу РНБО [2]. Робота центру зосереджена у чотирьох основних напрямках: протидія внутрішнім та зовнішнім інформаційним загрозам, виявлення джерел та боротьба з ворожою пропагандою, протидія дезінформаційним кампаніям та маніпулюванню суспільною думкою.

Варто наголосити, що вагому роль у протидії ворожій пропаганді та дезінформації на сьогоднішній день відіграють ЗМІ, які з початком війни започаткували низку проєктів, пов'язаних із протистоянням ворогові на інформаційному фронті.

Зокрема, найбільші мовники («1+1», «UA: Перший», «Рада», «ICTV», «СТБ» та «Україна 24») об'єдналися у спільний телемарафон «Єдині новини», щоб озвучувати офіційну позицію держави. ГО «Детектор медіа» з першого дня великої війни почала наповнювати базу даних з усією російською дезінформацією. Портал «Детектор медіа» – це унікальна для Східної та Центральної Європи багатофункційна платформа, що поєднує створення медійного контенту, різнопланові дослідження медійного простору. Трьома головними складовими місії даної організації є: покращення якості українських медіа, підвищення медіаграмотності українського суспільства та протидія дезінформації та пропаганди [3].

Крім того, в Україні діє велика мережа організацій, які борються з дезінформацією, на кшталт StopFake, VoxCheck. Вони аналізують роботу ворога в інформаційному полі та виробляють текстовий, аудіо- та відеоконтент різними мовами.

Так, сайт для перевірки фактів Stopfake.org був запущений 2 березня 2014 року. Ініціаторами його створення стали викладачі, випускники та студенти Могілянської школи журналістики та програми для журналістів і редакторів Digital Future of Journalism. Проект перетворився в інформаційний хаб, де аналізується таке явище, як кремлівська пропаганда. Проект StopFake.org – це журналістська організація, головна мета якої – перевірка інформації, посилення медіаграмотності аудиторії і боротьба за чітке розмежування між журналістикою фактів і пропагандою [4].

VoxCheck – фактчекінговий проект незалежної аналітичної платформи «Вокс Україна». Команда викриває брехню, маніпуляції та російську пропаганду як в Україні, так і за її межами. З 2018 року є підписантами Кодексу етики Міжнародної мережі фактчекерів інституту Poynter, а з 2020 року у партнерстві з Meta протидіють фейковим новинам на платформах Facebook та Instagram [5].

Таким чином, в умовах війни низка українських ЗМІ здійснює моніторингові дослідження стратегії та інструментів російської пропаганди, нарративів російських медіа та викриває ворожу дезінформацію.

Література

1. *Стратегія інформаційної безпеки: Указ Президента України від 28 грудня 2021 року № 685/2021 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>*
2. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про створення Центру протидії дезінформації»: Указ Президента України № 106/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1062021-37421>*
3. *Детектор медіа. Офіційний сайт. URL: <https://go.detector.media/about/>*
4. *Stopfake.org. Офіційний сайт. URL: <https://www.stopfake.org/uk/pro-nas/>*
5. *Вокс Україна. Офіційний сайт. URL: <https://voxukraine.org/voxcheck>*

Гулей А.Б.,
студ. гр. УАПА-23,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Худоба О.В.,
д.держ.упр., професор кафедри публічного управління та публічної служби

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА З ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Питання взаємодії між органами виконавчої влади та громадянським суспільством не є чимось новим, адже воно набуло відповідного формування, становлення та розвитку, що відбувається сьогодні. Проте у зв'язку з постійними реформами правового характеру, швидкоплинною та несталою нормативно-правовою базою, а також практичними проблемами реалізації громадянським суспільством своїх конституційних прав, свобод і законних інтересів дослідження адміністративно-правових аспектів взаємодії органів виконавчої влади з інститутами громадянського суспільства характеризується актуальністю та доцільністю [3, с. 139]. Закріплені на законодавчому рівні форми взаємовідносин органів державної влади й інститутів громадянського суспільства є недосконалими [4, с. 48].

Метою дослідження є обґрунтування особливостей взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства в реалізації державної політики.

Взаємодія органів державної влади з інститутами громадянського суспільства є необхідною умовою якісного, своєчасного виконання функцій публічної влади. Базовими нормативно-правовими актами, відповідно до яких реалізується державна політика у сфері взаємодії державної влади та інститутів громадянського суспільства, є: 1) Закон України «Про громадські об'єднання» від 23 березня 2012 р. [1]; 2) Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03 листопада 2010 р. [2].

Загалом можна виділити такі основні форми взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства:

1. Залучення інститутів громадянського суспільства до консультацій та прийняття владно-управлінських рішень.
2. Партнерство та співпраця для реалізації соціально важливих програм.
3. Громадський контроль, моніторинг та оцінка діяльності органів публічної влади; їх інформаційна публічність, відкритість та прозорість.
4. Лобіювання інтересів населення перед органами публічної влади та адвокатування прав населення.
5. Публічні обговорення для залучення громадської думки та інформування громадськості про плани та програми.
6. Фінансування проєктів та програм інститутів громадянського суспільства.
7. Надання інститутами громадянського суспільства експертної підтримки органам публічної влади, рекомендації та аналіз.

Сьогодні в Україні закріплено консультації з громадськістю, участь представників громадськості в громадських радах при органах виконавчої влади, проведення громадських експертиз діяльності органів державної влади, а також звернення громадян, включаючи електронні петиції й багато інших форм демократії участі. Разом із тим їх застосування часто залишається формальним, а громадяни не бачать реального відображення своїх інтересів і позицій в остаточних нормативно-правових актах і рішеннях органів державної влади. Існуючі форми взаємовідносин органів виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства потребують удосконалення ефективності нормативно-правових актів із метою запровадження більш чіткого та імперативного порядку врахування ініціатив громадянського суспільства в діяльності органів виконавчої влади [4, с. 48]. Застосування громадського контролю за діяльністю органів публічної влади є не ефективним, про що свідчить високий рівень корупції в органах публічної влади.

Отже, взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади підвищує ефективність реалізації державної політики, виступає сприятливим чинником демократизації держави. Проте, не зважаючи на процеси із врегулювання на законодавчому рівні ролі інститутів громадянського суспільства в різних сферах діяльності органів публічної влади, реальна взаємодія між цими інституціями часто має формальний характер. Тому є необхідним дослідити та запропонувати шляхи удосконалення, для того щоб така співпраця між інститутами громадянського суспільства та органами публічної влади не була формальною.

Література

1. *Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. Ст. 1.*
2. *Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996. Офіційний вісник України. 2010. № 996-2010-п.*
3. *Дніпров О. Взаємодія органів виконавчої влади та громадських інституцій: адміністративно-правовий аспект / О. Дніпров // Адміністративне право і процес. – 2021. – № 4. С. 138-143.*
4. *Кравцова Ц.С. Окремі аспекти взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства / Ц.С. Кравцов // Юридичний науковий електронний журнал. – 2021. – № 2. С. 46-49.*
5. *Про затвердження плану дій із впровадження Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» : Розпорядження Кабінету Міністрів України ; План, Заходи від 24 лютого 2021 року № 149-р.*

Кісельова М.М.,
студ. гр. УАПА-22з,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Нема О.С.,
к.держ.упр. доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку

ВАЖЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ КЛІНІЧНИХ КАФЕДР ФАКУЛЬТЕТІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

«І чужому навчаєтесь, й свого не цураєтесь»
Т.Г. Шевченко, 1845 р. «Послання і мертвим і живим»

Нині слова Т.Г. Шевченка «І чужому навчаєтесь, й свого не цураєтесь» надзвичайно важливі для глибокого розуміння правильності вибору векторів розвитку післядипломної медичної освіти лікарів. Адже, повна імплементація іноземного досвіду, включно з існуючими практиками у післядипломній освітній розвиток лікарів тотально затіняє вітчизняні надбання з післядипломної підготовки медичних кадрів, яка, як показала війна, дозволила українським лікарям без проходження нострифікації диплому й сертифікату спеціаліста працювати в різних країнах світу. Тому вітчизняна вища медична додипломна й післядипломна підготовки лікарів заслуговує не тільки незаперечного права на існування, повагу, але й на постійну всебічну підтримку, що буде гарантією удосконалення якості підготовки фахівців медиків.

Пандемія COVID-19 та повномасштабна війна росії проти України негативно вплинула не лише на кількість і якість проведених offline заходів із безперервного професійного розвитку, а й на освітні процеси, що провадять факультети післядипломної освіти (ФПДО) медичних університетів. І це одні з тих викликів сьогодення, з якими потрібно працювати. Повертаючись до занять offline, щоб отримати позитивні результати у процесі інтеграції в Європейський освітній простір, викладач має мати не тільки сучасні можливості покращення професійних компетентностей, включно з можливостями оплати власної участі в профільних міжнародних конгресах, симпозіумах, тощо, але й фінансові можливості, що відповідають вимогам реальних потреб медика науковця-практика.

Модернізація, а також створення нових сучасних освітніх програм за вимогами, що діють у провідних Європейських медичних університетах на ФПДО, а саме циклів спеціалізації, тематичного удосконалення, стажування, що відбулося протягом останніх кількох років уже ґрунтуються на принципах інтеграції медичної освіти в міжнародну системну освіту і має прикладне значення через використання у закладах охорони здоров'я (ЗОЗ) європейських галузевих стандартів, сучасних інформаційних технологій [1].

Так, 5 квітня 2023 р. у Комітеті Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування у режимі відеоконференції відбулося засідання «круглого столу» на якому обговорили проблеми та перспективи розвитку медичної освіти в Україні. Зокрема вкотре було наголошено

на тому, що питання якісної підготовки медичних кадрів є невід'ємною складовою реформування національної системи охорони здоров'я, а системні зміни у вітчизняній медицині потребують нової генерації якісно та різнобічно підготовлених лікарів і медичних сестер, нових спеціальностей для розбудови системи громадського здоров'я, медичної реабілітації, збереження психічного здоров'я населення [2].

Безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей працівників сфери охорони здоров'я, що дає їм змогу підтримувати або підвищувати рівень професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я регулюється Постановою Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 725 «Про затвердження Положення «Про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників поняттям безперервний професійний розвиток» [3]. Це узгоджується із Законом України про вищу освіту [4] й підтримує основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з закладами вищої освіти на принципах автономії закладів вищої освіти, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях, а також вимогами до «Порядку проведення атестації лікарів», затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22.02.2019 р. № 446, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 березня 2019 р. [5].

Відомо, що медична освіта є невід'ємною частиною процесу організації системи охорони здоров'я, і якісна підготовка майбутніх лікарів та медичних працівників, їх доступ до інтернатури та резидентури, їх постійний безперервний розвиток – це взаємопов'язані складові, і вони повинні чітко працювати незалежно від викликів [6]. Адже довіра пацієнта до лікаря починається з впевненості у його якісній та ґрунтовній фаховій підготовці, що буде, зокрема, наслідком професійної самодостатності викладачів медичних навчальних закладів. Крім того, важлива роль належить рівню фінансового забезпечення, гарантованого державою, а також доступу та ефективності освоєння новітнього медичного обладнання й інноваційних технологій.

Осучаснення медичної освіти шляхом її безперервного розвитку (з врахуванням важливості післядипломної підготовки медичних кадрів) не зможе відбуватися без належної мотиваційної підтримки лікарів, науковців, що працюють на ФПДО медичних університетів, виражену, насамперед, через гідну заробітну платню, що має бути еквівалентною до заробітної плати науковців і лікарів провідних Європейських держав. Це також сприятиме зупинці відтоку кваліфікованих медичних фахівців за кордон.

Синхронізація процесів реформ у системі охорони здоров'я та впровадження змін у систему підготовки лікарів та інших фахівців, які мають забезпечувати нову якість медичного обслуговування населення не зможе відбуватись на високому рівні в державі, де середня зарплата для працюючих у сфері медицини й фармацевтики перебуває на десятому місці, а освіта й наука посідає аж дванадцяте місце, поступаючись вищими місцями готельно-ресторанному біз-

несу, красі й фітнесу, спорту, маркетингу та рекламі іншим професійним сферам [7], які не мають визначального впливу на формування, забезпечення стабільності здоров'я дітей та дорослого населення в Україні. Це потребує вдосконалення чинних стандартів та підвищення рівня оплати праці як у системі охорони здоров'я, так і у системі підготовки фахівці медичної сфери.

Одним із можливих шляхів підвищення мотивації науковців-практиків із різних медичних спеціальностей може бути, зокрема, проведення платних клініко-експертних оцінок якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування шляхом експертизи первинної облікової документації, клінічних питань профілактики, діагностики, лікування та реабілітації, наявності відповідної кваліфікації спеціалістів за напрямом надання медичної допомоги та медичного обслуговування відповідно до вимог клінічних протоколів надання медичної допомоги, нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я клініко-експертними комісіями, відповідно до затвердженого Наказом Міністерства охорони здоров'я України 05.02.2016 № 69 «Положення про клініко-експертну комісію Міністерства охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій [8] за прототипом проведення оплати за різні види будівельних експертиз [9].

Таким чином, виклики сьогодення клінічним кафедрам факультетів післядипломної освіти медичних університетів з якісного забезпечення безперервного професійного розвитку лікарів вимагають пошуку нових рішень, в першу чергу, щодо вирішення питання належного фінансування для забезпечення професійної діяльності та гідної оплати праці, яка буде достойним підтвердженням повноцінної інтеграції вищої післядипломної медичної освіти в Європейський освітній простір. Використовуючи позитивний вітчизняний досвід можна знайти додаткові джерела фінансування для забезпечення діяльності медичними факультетами післядипломної освіти. Першим кроком для вирішення питань розвитку післядипломної освіти медичних працівників може стати створення робочої групи і предметне опрацювання усіх можливих гіпотез й конкретних пропозицій з підготовки комплексних законодавчих змін з урахуванням кращого зарубіжного досвіду.

Література

1. <https://www.dec.gov.ua/>
2. <https://umj.com.ua/uk/novyna-241008-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-medichnoyi-osviti-v-ukrayini-suchasni-vikliki>
3. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-%D0%BF#Text>
4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0293-19#Text>
6. www.umj.com.ua/uk/novyna-241008-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-medichnoyi-osviti-v-ukrayini-suchasni-vikliki
7. <https://www.work.ua/ru/stat/>
8. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0286-16#Text>
9. http://eacs.com.ua/ua/expertise/ceny_na_ekspertnye_raboty.htm

Кривуцький Р.М.,
студ. гр. УАПА-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Бліщук К.М.,
к.е.н., доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Реформа децентралізації призвела до розширення можливостей для активної участі громадян в прийнятті рішень на місцевому рівні.

Однак, введення воєнного стану та повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвели до обмежень у громадян у відношенні до громадської участі і доступу до публічної інформації.

Під час воєнного стану органи місцевого самоврядування, можуть не оприлюднювати проекти рішень, а депутатські комісії та місцеві ради можуть працювати у закритому форматі. Також, деякі громади можуть призупинити конкурси громадського бюджету або відтермінувати проекти бюджетів участі через перерозподіл бюджетних коштів для потреб протидії російській агресії. Очевидно, що обмеження тимчасові і громадяни не позбавленні права брати участь у житті громади.

Розглянемо, які саме інструменти можна використовувати громадянам в умовах воєнного стану:

- Місцевий референдум є формою вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення. Предметом місцевого референдуму може бути будь-яке питання, віднесене Конституцією України [1], цим та іншими законами до відання місцевого самоврядування. Рішення, прийняті місцевим референдумом, є обов'язковими для виконання на відповідній території [3]. Проте в умовах воєнного стану проведення референдуму заборонено, а крім того процедура проведення місцевого референдуму на сьогоднішній день в законодавчій базі відсутня.
- Місцеві ініціативи. Члени територіальної громади мають право ініціювати розгляд у раді (в порядку місцевої ініціативи) будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування Питання що можуть виноситись стосуються наприклад земельних відносин, соціальних, адміністративних, освітніх, медичних послуг тощо.
- Громадські слухання. Територіальна громада має право проводити громадські слухання – зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування. Усі пропозиції, які вносяться за результатами громадських слухань, обов'язково повинні розглядатися органами місцевого самоврядування. У період воєнного стану організувати та провести громадські слухання може бути складно.
- Органи самоорганізації населення (далі ОСН). Сільські, селищні, міські, районні в місті (у разі їх створення) ради можуть дозволяти за ініціативою

жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна [4]. Це пряма демократія. Створення ОСН може бути особливо ефективним у процесі відновлення територій, адже їхня діяльність стосується різних сфер. Крім того сильною стороною є можливість залучення коштів для фінансування не лише за рахунок громади але й добровільними внесками осіб та іншими, що не заборонено законодавством.

- Звернення громадян у письмовій або усній формі. Звернення можуть стосуватися будь-якого питання, яке потребує негайного вирішення або хвилює мешканців громади.[2] Під час правового режиму воєнного стану звернення громадян доволі часто використовуються, багато мешканців громади потребують консультацій по відновленні житла, соціальному захисту тощо..

Очевидно, для органів місцевого самоврядування важливим є не відмовлятися від використання інструментів участі громади, які формально затверджені у їхніх статутах чи положеннях. Такі механізми участі, окрім їхньої доступності, покращують якість рішень відповідно до потреб різних соціальних категорій, адже у регіонах збільшилася кількість ВПО, відбулася релокація бізнесу, виникла необхідність перерозподілу бюджетів, тощо. Це вимагає також посиленої взаємодії з громадою.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №254к/96- редакція від 01.01.2020 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР редакція від 07.09.2023 р. URL: [tps://zakon.rada.gov.ua/laws/main/393/96-%D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/393/96-%D0%B2%D1%80#Text)

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР редакція від 03.08.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

4. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. №262-III редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2625-14#Text>

Криштановська С.О.,
студ. гр. УАПА-24з,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Кохалик Х.М.,
к. держ. упр., доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ У СФЕРІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У 2020 році Міністерством освіти і науки був розроблений проект Концепції розвитку дошкільної освіти в Україні [4], який містить опис наступних актуальних викликів у сфері дошкільної освіти:

- відсутність рівного доступу дітей до закладів дошкільної освіти (у тому числі дітей з особливими освітніми потребами, дітей із родин, які належать до національних меншин та корінних народів України, дітей з соціально вразливих груп);
- недостатня мотивація педагогічних працівників та застарілі підходи до їхньої підготовки і професійного розвитку;
- потреба в оновленні змісту дошкільної освіти відповідно до основних принципів освітньої реформи;
- неефективні підходи до створення безпечного освітнього середовища;
- недостатнє розуміння суспільством важливості раннього розвитку, раннього втручання та дошкільної освіти, у т.ч. для дітей з особливими освітніми потребами;
- відсутність комплексної та сталої системи моніторингу якості дошкільної освіти.

В умовах широкомасштабної агресії Росії проти України перед освітянами постали нові виклики. Чимало освітніх закладів, зокрема і дошкільної освіти призупинили свою роботу та почали приймати тимчасово переміщених осіб. На жаль, сьогодні частина освітніх закладів зруйновані чи зазнали суттєвих пошкоджень.

Відповідно до моніторингового дослідження доступу до дошкільної освіти, проведеного Державною службою якості освіти України навесні 2023 р. у 176 закладах дошкільної освіти 73 територіальних громад, було виявлено зменшення кількості вихованців у зв'язку з виїздом родин за кордон чи в інший регіон України. Також дослідження показало, що основною причиною зниження відсотка охоплення дітей дошкільною освітою є відсутність укриттів у закладах, особливо у сільській місцевості. Як наслідок, діти лишаються формально вихованцями, але реального доступу до дошкільної освіти не мають, а педагогічні працівники перебувають на простой [1].

Відповідно до ухваленої урядом Національної економічної стратегії до 2030 року пріоритетними завданнями в дошкільній освіті, які потребують свого розв'язання, є розширення інфраструктури закладів дошкільної освіти, спроможної охопити дітей дошкільного віку якісними та інклюзивними освітніми послугами та необхідність оновлення змісту дошкільної освіти відповідно до сучасних освітніх запитів [5]. Однак в сьогоднішніх реаліях справжнім викликом є забезпечення доступу дітей до якісної дошкільної освіти та сприяння набуттю ними компетентностей, передбачених державним стандартом дошкільної осві-

ти. Слід зазначити, що важливу роль у цьому контексті відіграє партнерська взаємодія між закладами освіти та органами управління, реалізація спільних програм та проектів, спрямованих на підтримку дітей в умовах війни. Так, у квітні 2023 року в Україні стартувала програма соціально-емоційного розвитку «Веселі друзі» в дошкільній для дітей від 3 до 9 років, яку реалізуватиме фундація «The LEGO Foundation спільно з МОН України [3]. Також у червні 2023 р. в рамках проєкту «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні», який реалізує Всеукраїнська громадська організація «Асоціація працівників дошкільної освіти» у рамках СПІЛЬНО – програми Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ для підтримки сімей з дітьми, які постраждали від війни, відбувся Всеукраїнський тиждень взаємодії з батьками, у якому взяло участь понад 15000 осіб [2].

Література

1. Внаслідок війни зростає відсоток дітей, які не охоплені дошкільною освітою: результати дослідження. 2023 [урядовий портал]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vnaslidok-viiny-zrostaie-vidsotok-ditei-iaki-ne-okhopleni-doshkilnoi-osvitoiu-rezultaty-doslidzhennia>.

2. Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні. Проєкт ЮНІСЕФ [сайт]. URL: mon.gov.ua.

3. Програма соціально-емоційного розвитку «Веселі друзі» [сайт]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/proekt-lego-spriyannya-osviti-v-ukraini/programa-socialno-emocijnogo-rozvitku-veseli-druzi>.

4. Проєкт Концепції розвитку дошкільної освіти в Україні. URL: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennia/2020/06/03/ostatochne>.

5. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова КМУ від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-n#Text>.

Лалак М.В.,

студ. гр. УАПА-24з,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Олефіренко О.В.,

к. держ. упр., ст. викладач кафедри державної політики та врядування

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Національна безпека України передбачає відсутність загроз правам і свободам людини, а також базовим цінностям суверенної держави. Як будь-яка суверенна держава, Україна вибудовує власну систему національної безпеки [1].

Одним із компонентів національної безпеки є екологічна безпека, яка гарантує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави та довкілля від загроз, які створюють природні чи антропогенні чинники. Екологі-

чна безпека здатна зміцнювати суспільство та забезпечувати його прогресивний розвиток. Початок досліджень екологічної безпеки припадає на кінець ХХ ст., коли усвідомлення незалежності України потребувало методологічного забезпечення формування політики національної безпеки [1, 3].

За різними даними, на теперішній час на території України фіксується високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Відповідно до [2] в Україні функціонують понад 20 тис. потенційно небезпечних підприємств та об'єктів, аварії на яких можуть призвести до виникнення надзвичайних ситуацій державного, регіонального та місцевого рівнів.

Протягом останнього часу відмічається різке погіршення стану навколишнього середовища. За даними ЮНЕСКО щорічно в атмосферу викидається близько 700 тис. т сполук важких металів, 500 тис. т свинцю, 180 млн. т оксиду вуглецю, 110 млн. т оксиду сірки, 100 тис. т токсохімікатів, 70 млн. т оксиду азоту та неочищених отруйних газів, 60 млн. т завислих часток, 10 тис. т ртуті та інших небезпечних речовин [1, 2].

Сучасними загрозами екологічній безпеці країни є: зміна клімату та порушення енергетичного балансу, парниковий ефект, деформація озонового шару, кислотні дощі та забруднення атмосферного повітря шкідливими речовинами. Головними забруднювачами в Україні є викиди від діяльності промислових підприємств та автотранспорту (100-500 тис. т на рік) [2].

Прийняті закони про охорону навколишнього середовища не визначають механізмів їх виконання, а також фінансового, матеріального та організаційного забезпечення.

Виходячи із вищезначеного, розгляд екологічної безпеки у сучасних реаліях формування національної стратегії є актуальним завданням, а механізм державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки потребує вдосконалення.

Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища відповідно до законодавства здійснюють Кабінет Міністрів України, уповноважені центральні органи виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, а також з питань охорони здоров'я, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, інші центральні та місцеві органи влади [1, 3].

Основною складовою визначення рівня екологічної безпеки на національному рівні є оцінка ймовірних ризиків екологічних катастроф у регіонах. Для вирішення проблем екологічної безпеки зусилля регіонів України мають бути сконцентровані на стабілізації та поліпшенні екологічних умов у містах, а також на запровадженні «зелених технологій» у найбільші об'єкти-забруднювачі – промисловість, енергетику, транспорт, будівництво та сільське господарство. Для підтримки цих пріоритетів необхідним є здійснення таких заходів:

- встановлення стандартів якості компонентів навколишнього середовища відповідно до міжнародних стандартів;
- гармонізація національних стандартів з міжнародними;
- розроблення та встановлення нових екологічних правил, що базуються на технологічних стандартах і нормах (враховуючи стандарти на викиди для основних об'єктів-забруднювачів);

- розроблення цільових програм щодо зменшення нормативних перевищень викидів шкідливих речовин у атмосферне повітря.

Література

1. Зеркалов Д.В. *Екологічна безпека: управління, моніторинг, контроль: посібник*. Київ: КНТ, Дакор, Основа, 2007. 412 с.
2. *Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2021 році: Доповідь Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України*. 514 с. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/01/Natsdopovid-2021-n.pdf> (дата звернення: 17.10.2023).
3. *Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України*. Стратегія від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 18.10.2023).

Малишевський Ю.Р.,

студ. гр. УАПА-22,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Шевчук Б.М.,

к.держ.упр., доцент кафедри публічного управління та публічної служби

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Після початку повномасштабної військової агресії РФ проти України 24 лютого 2022р. національним викликом України стало виживання та забезпечення існування України як держави. Усі інші виклики, які постали перед Україною є похідними і мають опосередковане значення. В першу чергу, це стосується набуття якнайшвидше членства в НАТО та ЄС, що відповідає стратегічному кусу України і дозволить вирішити питання національної безпеки України.

Верховна Рада України 7 лютого 2019 року прийняла Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України у Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» № 2680-VIII, відповідно до якого на Верховну Раду України покладалась обов'язки «реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноцінного членств в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору», на Кабінет Міністрів України – «забезпечення реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноцінного членств в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» та на Президента України – гарантування «реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноцінного членств в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [1]

Отримання статусу кандидата в члени ЄС в червні 2022 р. створює сприятливі можливості для початку переговорів про членство України в ЄС. Виживання України як держави передбачає, по-перше, забезпечення стійкості та

ефективності державних інституцій, що напряду пов'язане із вирішенням проблем публічного управління в Україні, до яких належить забезпечення відкритості і прозорості, ефективності та результативності, залучення громадян до публічного управління, запобігання та протидія корупції тощо: Публічне управління відіграє визначальну роль у процесі європейської інтеграції, є основою досягнення відповідності критеріям членства в ЄС. По-друге, майбутнє членство в ЄС передбачає приведення у відповідність до права ЄС в т. ч. принципів публічного управління, які повинні відповідати принципам Європейського адміністративного простору.

У взаємовідносинах ЄС з країнами-членами та потенційними членами використовується принцип інституційної автономії, який передбачає незалежність у формуванні правових та інституційних механізмів діяльності власного адміністративного апарату публічного управління [2, с. 101]. Вирішення проблем публічного управління в Україні сприятиме приведенню системи публічного управління у відповідність до права ЄС.

У сфері публічного управління зустрічаються різноманітні проблеми, особливо в умовах національних викликів. Серед основних проблем, можна зазначити наступні:

1. Відкритість і прозорість. Прозорість у прийнятті рішень та відкритість перед громадськістю є ключовими принципами публічного управління. Відкритість та прозорість є необхідним інструментом забезпечення верховенства права, ключового принципу європейської правової доктрини, і дозволяє захищати інтереси суспільства та окремих осіб, зменшити вірогідність зловживань владою, прийняття помилкових рішень та вчинення корупційних діянь і передбачає відкритість публічного управління для зовнішніх перевірок з будь-яких питань, за винятком національної безпеки. Вирішення цієї проблеми передбачає забезпечення доступу до публічної інформації, розроблення інформаційних кампаній та засобів комунікації з громадськістю

2. Координація між органами влади та ефективність. У сфері публічного управління часто зустрічається проблема неефективної комунікації та недостатньої координації між різними органами влади. Це особливо актуально в сучасних умовах, де швидка реакція та співпраця між різними секторами може бути життєво важливою. Вирішення цієї проблеми передбачає створення механізмів координації та спілкування між різними відомствами, забезпечення їх ефективної роботи, а також розроблення національної стратегії, яка б включала механізми вирішення існуючих проблем. Ефективність та результативність в публічному управлінні включає аналіз та оцінку державної політики та перевірку її втілення системою державного управління. Щодо ефективності та результативності необхідно звернути увагу на:

- зменшенні затрат ресурсів в умовах воєнного часу для одержання максимального ефекту;
- скорочення видатків на не першочергові завдання;
- забезпечувати досягнення кінцевого результату при використанні наявних ресурсів.

3. Залучення громадськості до прийняття управлінських рішень. Недостатнє залучення громадськості до процесів публічного управління, є проблемою,

яка ускладнює вирішення національних викликів, оскільки призводить до недовіри та незадоволення суспільства. В сьогоденних умовах важливо забезпечити активну участь громадськості у процесі прийняття рішень. Вирішення цієї проблеми вимагає пошуку альтернативних способів залучення громадськості, таких як онлайн-консультації, віртуальні зустрічі та публічні слухання. Необхідно створювати механізми активного залучення громадськості в процеси публічного управління, проводити консультації з громадськістю при розробці важливих рішень, сприяти розвитку громадських організацій та партнерства з ними. Будь-яке залучення громадян для активного обговорення та прийняття управлінських рішень є засобом формування освіченого і зацікавленого громадянина. Перевагами залучення громадян є: отримання додаткової інформації органами влади, визначення проблем, які хвилюють громадськість, підвищення легітимності прийнятих рішень, залучення інтелекту громади, створення позитивного іміджу влади.

4. Недостатня розробка державних політик та недосконале законодавче регулювання: В умовах національних викликів можуть виникати нові проблеми, щодо яких відсутні належні публічні політики або нормативно-правові акти, які в достатній мірі регулюють ті чи ніші правовідносини. Вирішення цієї проблеми передбачає швидку реакцію держави на зміни в суспільстві і отримання даних та експертного аналізу для розробки нових політик та нормативно-правових актів.

5. Недостатні ресурси. У умовах воєнного часу наявність проблем із забезпеченням фінансовими, технічними та людськими ресурсами. Вирішення цієї проблеми передбачає ефективне використання наявних ресурсів та залучення волонтерських рухів, мобілізацію громадськості. Додатковими факторами вирішення проблеми може стати посилення відповідальності органів влади, залучення громадськості до прийняття рішень та використання новітніх технологій, та підходів у процесі публічного управління.

6. Запобігання та протидія корупції. Для боротьби з корупцією необхідно впроваджувати прозорість та відповідальність у публічне управління, зокрема, застосовувати електронні системи закупівель, прийняття рішень, зміцнювати систему контролю та перевірок, а також залучати громадські організації до спостереження за діяльністю органів державної влади. Боротьба з корупцією є також основною вимогою ЄС на шляху України до членства в ЄС. Для початку переговорів між ЄС та Україною щодо членства необхідним є виконання семи вимог ЄС щодо реформ в Україні, більшість з яких стосуються питань корупції і на даний час повністю не виконані [3]. Виконання вимог ЄС щодо боротьби з корупцією дозволить вирішити важливий виклик, який стоїть перед Україною – розпочати переговори щодо вступу України до ЄС.

7. Недостатня професійна компетентність: управлінців в сфері публічного управління є проблемою, яка ускладнює вирішення національних викликів, оскільки призводить до непродуманих та неефективних рішень. Для вирішення цієї проблеми необхідно здійснювати системне підвищення кваліфікації управлінців, створювати спеціалізовані програми, а також сприяти обміну досвідом та знаннями між фахівцями у сфері публічного управління у т. ч. за кордоном.

Усі вищезазначені проблеми в умовах національних викликів, створюють певні перешкоди в організації ефективної системи публічного управління. Вирішення зазначених проблем залишається актуальним особливо в умовах вій-

ни, оскільки можлива актуалізація загрози виникнення кризи публічного управління, що в свою чергу може призвести до не спроможності держави активно та ефективно діяти в умовах війни. Адже саме публічне управління передбачає функціонування універсального організаційно-правового механізму виявлення, узгодження і реалізації суспільних потреб та інтересів, формування прав та обов'язків учасників суспільних процесів та їх взаємовідносини в правовому полі.

Література

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України у Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) Закон України № 2680-VIII від 07.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#n2>

2. Публічне управління в Україні: проблеми та перспективи розвитку: монографія. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 256 с.

3. Кандидат авансом: 7 вимог, які має виконати Україна, щоб ЄС не скасував її новий статус URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/06/18/7141516>

Савчин В.Ф.,

студ. гр. УАПА-21,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Бліщук К.М.,

к.е.н., доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАХИСТУ ЛІСІВ

Сьогодні, в умовах глобальних змін клімату та зростаючого негативного впливу людської діяльності на природу, питання захисту навколишнього середовища стають надзвичайно важливими. У цьому контексті публічне управління в сфері охорони природи та екології набуває ключової ролі.

Перед повномасштабною російською агресією в Україні було виражено пріоритетну потребу в збереженні природи та більш раціональному використанні природних ресурсів. Проте, зосередження уваги на соціально-економічних реформах призвело до послаблення екологічної політики та інституцій, зменшило ефективність контролю за дотриманням екологічних стандартів та сповільнило необхідні зміни у законодавстві. Ці чинники значно вплинули на ефективність управління екологічною політикою на рівнях держави та регіонів.

Трапляються ситуації, коли надзвичайно важко знайти політичний консенсус між екологічними органами та природокористувачами, інтереси яких часто лобіюються відповідними відомствами та місцевими владними і неурядовими структурами. Зокрема, це стосується питань використання природних ресурсів суспільного користування, розподілу економічних вимог та витрат, відповідальності за майбутні екологічні наслідки тієї чи іншої діяльності (або бездіяльності) тощо.

Проілюструю це твердження на прикладі довкола проблеми захисту лісів.

Ліси в Україні зазнали серйозного знищення через незаконну вирубку дерев. Неконтрольоване вирубування лісу призвело до економічних та екологіч-

них збитків. Деревину, яка вирубувалась в різних областях України, не використовували на внутрішньому ринку. Вона експортувалась як необроблена сировина. Ця практика призвела до закриття переробних підприємств, втрати робочих місць та значних втрат для економіки країни. Україна ставала сировинною базою для інших країн.

У 2015 введено мораторій на продаж деревини закордон, а в 2018 році прийнято законопроект про криміналізацію контрабанди лісу. [3]. Хоча об'єми вирубки зменшились і повномасштабне вторгнення росії на Україну теж вплинуло на це, але це не надто суттєві зміни. У 2022 році кількість заготівлі деревини в Україні становила 15,9 млн куб. м. Це на 1,7 млн куб. м менше, ніж у 2021 році. Знизився й відсоток відтворення лісів на 25%. Зокрема, у 2022 році було висаджено 36,8 тис. га лісу, а минулого 2021 року – 49,3 тис. га [4]. Прогнози «Укрдержліспроекту» показують можливе збільшення вирубки на 52% до 2030 року [1].

Одним із інструментів державної політики щодо захисту лісів може стати створення нових заповідних територій.

Процес створення резерватів включає багато етапів, регламентованих законом, зокрема Законом України «Про природно-заповідний фонд України» [2]. Після підготовки та подання клопотання, яке включає в себе аргументацію, розгляд відбувається на різних рівнях влади. Проте, проекти можуть бути заблоковані на будь-якому етапі через вплив бізнес-інтересів чи під виглядом інших причин.

Отже, Україна стикається з серйозними проблемами у збереженні лісів та природних резерватів через незаконну вирубку дерев, яка спричинює великі екологічні та економічні збитки країні. Мораторії на вирубку лісів та законодавчі норми, які регулюють створення заповідних територій, існують, але бізнес-інтереси та недостатнє врядування часто блокують зусилля з охорони природи. Важливо звернути увагу на необхідність ефективної державної політики у сфері захисту лісів, яка сприятиме відповідальному використанню природних ресурсів, а також удосконаленню законодавства та контролю, щоб забезпечити сталий розвиток і збереження екосистем. Окремим аспектом цієї політики має стати недопущення корупційних впливів у прийнятті рішень, що стосуються проблем лісу.

Література

1. Ангел Є., Бутін А. Трохи про мораторій на експорт лісу: те, що варто знати населенню та політикам. URL: http://www.ier.com.ua/ua/publications/regular_products?pid=6179

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження українських лісів та запобігання незаконному вивезенню необроблених лісоматеріалів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2531-19#Text>

3. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» // режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>

4. Красіков М. Станом на 2023 рік вирубка лісів в Україні скоротилася на 10% – Держстат. URL: <https://thepage.ua/ua/news/virubka-lisiv-v-ukrayini-skorotilas-na-10percent>

Степанюк П.Л.,
студ. гр. МЕНД-13,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Нема О.С.,
к.держ.упр. доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ: ЗАГРОЗА ФУНКЦІОНУВАННЮ БІЗНЕСУ ТА МЕТОДИ ПРОТИДІЇ

Дезінформація у сфері медіа в період активного розвитку медіатехнологій вже тривалий час становить серйозну загрозу для України, адже чинить вплив на соціальну, політичну, економічну та гуманітарну сфери життєдіяльності суспільства й держави, особливо в умовах таких національних викликів як війна з росією та глобальне геополітичне напруження.

Важливою складовою дезінформаційних кампаній є так звана “постправада” (англ. post-truth), що за визначенням Оксфордського словника, “позначає обставини, за яких об’єктивні факти є менш значимими для формування громадської думки, ніж апелювання до емоцій та особистих переконань”. Ця тенденція стає все більш поширеною та має серйозні наслідки для публічного управління в Україні, як і в багатьох інших демократичних країнах. Серед загроз, які пов’язані з постправдою та дезінформаційними кампаніями в публічному управлінні в Україні: втрата довіри до уряду та публічних інституцій; політичні конфлікти та розколи; поширення дезінформації для зміни громадської думки; зниження якості прийняття рішень тощо.

Також ця проблема становить реальні та серйозні загрози для сфери бізнесу та менеджменту:

- поширення помилкової інформації про компанію або її продукти може знищити репутацію компанії та призвести до втрати довіри споживачів;
- втрата ринкової конкурентоспроможності. Якщо конкуренти або недобросовісні гравці в галузі розповсюджують дезінформацію про певний бізнес, це може призвести до втрати його ринкової конкурентоспроможності та завдати значних збитків;
- збитки для акціонерів та інвесторів. Дезінформація може вплинути на ціну акцій компанії та спричинити збитки для інвесторів, якщо ринок відреагує на негативні новини, які виявляються неістинними;
- зниження ефективності прийняття рішень. Менеджмент компанії може бути втягнутий у вирішення конфліктів та проблем, які виникають через дезінформацію, що може вплинути на ефективність прийняття стратегічних рішень;
- загроза кібербезпеці. Дезінформація може бути частиною кібератак або кампаній дезінформації, які спрямовані на компанії, їхніх співробітників або клієнтів;
- зміна споживчої поведінки. Інформація та реклама можуть впливати на споживчу поведінку, а дезінформація може спричинити незрозумілість серед споживачів щодо продуктів або послуг, що може змінити їх вибір;

- вплив на комунікації та репутацію. Компанії повинні витратити час і ресурси на управління комунікаціями та репутацією, якщо вони стикаються з дезінформацією.

Для бізнесу та менеджменту важливо бути свідомими та пильними щодо можливостей дезінформації й розвивати стратегії для боротьби з нею. Це включає в себе моніторинг інформаційного простору, реагування на негативну інформацію, зміцнення репутації, вдосконалення кібербезпеки та підвищення медійної грамотності серед співробітників і клієнтів.

Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу й активного включення сфери публічного управління. Серед можливих шляхів їх розв'язання, зокрема:

- прозорість і відкритість. Органи публічної влади повинні бути відкритими та прозорими у своїй діяльності та надавати громадянам виключно об'єктивну інформацію;
- медійна грамотність. Публічне управління може і повинно максимально сприяти підвищенню медійної грамотності серед населення, щоб громадяни могли критично оцінювати інформацію;
- законодавчі заходи. Уряд може приймати закони, які регулюють поширення дезінформації та маніпуляції інформацією. Розробляються нові законопроекти й ефективні механізми у цій сфері.
- розбудова незалежних ЗМІ. Публічне управління може підтримувати розвиток незалежних ЗМІ та дотримання ними журналістської етики, зокрема через створення належного законодавчого та фінансового середовища;
- міжнародна співпраця. Україна повинна активно й надалі продовжувати співпрацю з міжнародними партнерами для обміну досвідом та ресурсами у сфері боротьби з пост правдою тощо.

Боротьба з загрозами дезінформації залишається складним завданням, що вимагає поєднання зусиль влади, бізнесу, ЗМІ, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Важливо підтримувати свободу слова та вільний доступ до об'єктивної інформації, одночасно протидіючи дезінформації та постправді, які загрожують українському суспільству.

Література

1. Лі Макінтайр. *Постправда* / Лі Макінтайр ; Роксоляна Свято ; Микола Ковальчук, Любов Краснюк. Київ : ArtHuss, 2021. 208 с.
2. *Як вижити в епоху постправди: 10 порад від фактчекінгового проекту StopFake*». URL : <https://www.arthuss.com.ua/books-blog/yak-vyzhyty-v-epokhu-postpravdy>
3. Harsin Jayson. *Post-Truth and Critical Communication Studies*. Oxford Research Encyclopedia of Communication. URL : <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-757>
4. *Word of the Year 2016 is...* Oxford Dictionaries. URL : <https://web.archive.org/web/20161116101017/https://en.oxforddictionaries.com/word-of-the-year/word-of-the-year-2016>

Чаплик-Чижо І.О.,
студ. гр. УАПА-24з,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Козак І.І.,
к. держ.упр., доцент кафедри регіонального та місцевого розвитку

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Кожен громадянин України має право на якісну медичну допомогу. Тому система охорони здоров'я повинна забезпечити доступність кожного мешканця до якісних медичних послуг, а пацієнт повинен бути в центрі уваги. Для реалізації цієї мети і впроваджується реформування галузі. Варто відзначити, що медична реформа в Україні стартувала у жовтні 2017 року, і до початку повномасштабної війни деякі процеси реформування, наприклад, формування та реалізація інституту сімейного лікаря, були повністю завершені.

Війна завдала непоправних втрат як частини населення, так і погіршення їх здоров'я, руйнування медичних закладів та інфраструктури, відбувся вплив медичних працівників і помітно гостру нестачу середнього медичного персоналу.

У сучасній реформі системи охорони здоров'я в Україні акцентують на такі пріоритети її реалізації: медична реформа, громадське здоров'я, спеціалізована медицина та доступні та якісні лікарські засоби.

Основними досягненнями реформи стало запровадження електронної системи реєстрації пацієнтів у сімейного лікаря, формування гарантованого пакету медичних послуг, які фінансуються за рахунок державних коштів. Варто відзначити, що в цей період посилилася роль сімейних лікарів, створено умови для конкуренції у наданні медичних послуг, надано автономію керівникам лікарень та запроваджено оплату за надану медичну допомогу залежно від виконаних робіт.

З 1 квітня 2020 року запрацювала система медичного забезпечення на вторинному (спеціалізованому) рівні надання медичної допомоги. Таким чином, заклади охорони здоров'я, що надають вторинну (спеціалізовану) медичну допомогу, почали працювати за договором із Національною службою здоров'я України. До вересня 2020 року 3095 компаній, які надають медичні послуги, уклали договори з НСЗУ та отримали 51,6 мільярда гривень за надані пацієнтам послуги згідно Програми медичних гарантій.

Навіть в умовах активних воєнних дій, у 2023 році, було заплановано розпочати будівництво мережі лікувальних закладів для пацієнтів з інсультами та інфарктами, а також для їх медичної реабілітації. При цьому в загальних лікарнях передбачено формування відділень невідкладної допомоги, а в кластерних і надкластерних лікарнях – високопродуктивні відділення невідкладної допомоги, які можуть приймати пацієнтів 24 години на добу. Залежно від рівня лікарні будуватимуть маршрути пацієнтів, забезпечуватимуть їх обладнанням, планують здійснювати реконструкцію чи будувати нові медичні заклади.

Зважаючи на сучасні реалії, пакет послуг, який фінансує НСЗУ, передбачається доповнити реабілітаційними послугами. Особлива увага приділяється психіатричній та психологічній реабілітації. Крім того, передбачається запуск

третього етапу реформи – реформування державних науково-медичних центрів. Так, з цього року «Інститут раку» починає отримувати фінансування від НСЗУ.

Важливим аспектом реформи залишається впровадження системи контролю якості та навчання керівників клінік та їх керівників. Також – спілкуватися з суспільством, запропоновано створювати організації та ради пацієнтів, які б могли контролювати лікарні та допомагати їм.

Загалом, загострення проблем у всіх вітчизняних сферах внаслідок продовження активних бойових дій, вимагають подальшої уваги серед іншого, і до реформ у системі охорони здоров'я. Удосконалення потребують питання механізмів фінансування, надання медичних послуг та модифікації системи управління.

В основі надання послуг мають бути запроваджені принципи впровадження міждисциплінарної допомоги, актуалізація профілактики та популяризація громадського, в тому числі ментального здоров'я, акцентування на пацієнт-орієнтованих послугах. Для покриття «дефіциту та якості» медичних працівників має запрацювати система мотивації, інтенсивного навчання, перекваліфікації та підвищення кваліфікації медичних працівників різних рівнів.

Після проведення реформи очікується, що система охорони здоров'я буде відповідати потребам населення України, дозволить підвищити рівень та якість життя населення, забезпечить безпеку медичної допомоги, сприятиме продуктивній зайнятості персоналу та підвищить їх рівень соціального забезпечення.

ПІДСЕКЦІЯ 4

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ВІДНОСИН УЧАСНИКІВ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Албаєва М.С.,
студ. гр. УА-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Гошовська О.В.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

У конкурентній економіці ринок праці виступає одним із головних узагальнюючих показників успішності державної соціально-економічної політики. Він функціонує на основі загальних принципів, що властиві ринковій економіці, і водночас він має певну специфіку, яка відрізняє його від інших ресурсних ринків. Кон'юнктура ринку праці визначається не лише макро- та мікроекономічними факторами, а й соціальними, психологічними та іншими передумовами, що зумовлює пошук особливих підходів до вибору інструментів його регулювання. Тому цілком справедливою є думка, що мета урядового контролю за ринком праці має полягати у захисті добробуту окремих осіб, а не у впливові на систему економічного (промислового) розвитку. Зростання, оптимізація ресурсів та соціальна згуртованість значною мірою залежать від правильного функціонування ринку праці.

Повномасштабна війна в Україні має серйозний вплив на ринок праці. Збройна агресія РФ призвела до руйнування інфраструктури, знищення підприємств та зменшення економічної активності в ряді регіонів. Через це в Україні рівень безробіття зріс до 30% і значно зменшився рівень доходів населення.

Важливою новацією стала програма компенсації витрат на оплату праці внутрішньо переміщеним особам (ВПО), яка передбачає надання роботодавцям 6,5 тис. грн/ за кожного працевлаштованого вимушеного переселенця. Учасники програми отримують таку допомогу впродовж 2 місяців. Аналітики Work.ua зазначають, що одним із важливих кроків держави було ухвалення Верховною Радою закону про нестандартні форми зайнятості (фріланс), згідно з яким працівник зможе поєднувати легально роботу на кількох роботах і матиме базові соціальні гарантії.

Важливим напрямком для підтримки вітчизняної економіки є розвиток нових бізнесів, що автоматично означає і створення нових робочих місць. Та люди, які втратили житло, роботу і всі заощадження, навряд чи мають змогу вкластися у новий бізнес з нуля.

Для того, щоб стимулювати громадян, які залишилися без роботи, відкрити свою справу, уряд розпочав реалізацію проекту з грантової безповоротної підтримки нових бізнесів, який отримав назву «єРобота». Акцентом програми є

створення нових робочих місць та можливість онлайн-оформлення заяв на отримання грантів через «Дію». За програмою «єРобота» українці мають можливість отримати мікрогранти до 250 тис грн. на започаткування чи розширення бізнесу, гранти до кількох мільйонів – на розвиток переробних підприємств, закладки садів, теплиць. При цьому обов'язковою умовою надання грантів є створення підприємцями нових робочих місць.

В аграрній сфері передбачені проекти «Свій сад» та «Своя теплиця». Також є проект «Стартап» із реалізації ІТ-стартапів: це безповоротні гранти від 750 тис. до 3,5 млн грн., або поворотна допомога від 3,5 млн до 8 млн грн. Проект «Старт в ІТ» передбачає оплату навчання для громадян, які втратили роботу, перебувають у простой, неоплачуваних відпустках, внутрішньо переміщені особи та всіх, хто хоче здобути нову професію в ІТ.

Усі зареєстровані безробітні, зокрема й ті, які втратили роботу вже під час війни, отримують допомогу з безробіття відповідно до чинного законодавства. Розмір та тривалість такої виплати залежить від страхового стажу людини (як загального так і набутого протягом 12 місяців, що передували реєстрації в центрі зайнятості), розміру зарплати, статті звільнення тощо. Допомога не може бути меншою мінімального розміру, який на сьогодні становить: 1800 грн. – для застрахованих осіб і 1000 грн. – для незастрахованих, або тих, які за останні 12 місяців, що передували реєстрації, мали страховий стаж менше семи місяців. Максимальний розмір виплати допомоги з безробіття в умовах воєнного стану не може перевищувати мінімальної зарплати, яка у 2023 році становить 6700 грн.

Отже, повністю розвинений і неперервно функціонуючий ринок праці є важливим фактором економічного зростання та соціальної стабільності. В умовах воєнного конфлікту або економічних труднощів, держава повинна активно діяти для стимулювання працевлаштування та підтримки громадян, які втратили роботу. Це включає в себе надання допомоги, створення нових робочих місць, підтримку підприємництва та інші заходи для забезпечення добробуту населення. Держава і суспільство разом працюють над впровадженням ініціатив та програм, спрямованих на створення нових робочих місць, підтримку підприємництва та надання допомоги громадянам, які зазнали втрат через внутрішні та зовнішні виклики. Це свідчить про важливість ретельного планування та розвитку ринку праці в умовах складних ситуацій.

У підсумку, ринок праці є не лише економічним показником, але і суспільним виміром, який має вплив на життя і добробут громадян, вимагаючи ретельного та відповідального підходу до його регулювання і розвитку.

Волков Д.Р.,
студ. гр. МЕ-114,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Данилович-Кропивницька М.Л.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ОСОБЛИВОСТІ РИНКІВ ЗБРОЇ: ЛЕГАЛЬНИЙ ТА ТІНЬОВИЙ АСПЕКТИ

Зброя існує стільки ж років, скільки й людство. Потрібна вона була всім, тож попит був завжди великий, а де попит там і пропозиція. Таким чином утворювалися осередки продажу зброї. Спочатку маленькі поселення, що заробляли на її продажі, потім цілі міста, а остаточно формувався й цілий ринок зі своїми особливостями.

Зараз можна виділити регіонально декілька ринків зброї: Америка, Європа, Близький Схід, Східна Азія та Африка. Кожен має певну особливість, розвиненість тіньового аспекту, а також певного лідера з експорту на цей ринок.

Африка

Лідером з продажів на цьому ринку була Росія (44% в 2021 році), адже радянське спорядження було дуже дешевим при закупівлі, легким в освоєнні, ще й певні політичні ситуації в країнах лише сприяли цьому. Проте опісля початку повномасштабного вторгнення в Україну через потребу в боєприпасах та озброєнні, лідерство в цьому регіоні зменшилося, а Китай почав спроби перехоплення ініціативи на ринку. І хоч Китай залишається одним з головних гравців на цьому ринку, але його доля зменшилася з 29% у 2021 році до 18% у 2022 році [1].

Проте варто зауважити, що Китай посідає 2 місце з продажу аж до тепер.

Європа

Особливістю ринку є жорстке регулювання обігу зброї, тобто, з тіньовим аспектом уряди борються з великим зусиллям. Загальними лідерами з продажів можна виділити Німеччину, Велику Британію та Францію. В певний період дуже багато зброї з Європи було знайдено на Близькому Сході та Африці, але через те, що уряди-імпортери порушували права людини, то було розпочато модернізацію стратегії протидії нелегальному експорту.

Близький Схід

Лідером з продажів на цьому ринку є США. Зі всього експорту зброї на США припадає 45%, на Росію 19.3%, на Францію 11.4% [2]. Варто зауважити, що США використовують експорт зброї як певний важіль впливу. Також важливим є те, що разом зі зброєю США зазвичай ввозять цивільних робітників, що обслуговують озброєння та логістику. Певною тенденцією є те, що чим більше країна імпортує зброї зі США, то тим слабкіший загалом її оборонний комплекс.

Загальносвітові тенденції

За останні 30 років лідерами з експорту зброї стабільно є США та Росія. Остання з часом зменшила свій вплив у цій сфері по світу. Також вагомими експортерами є Франція, Німеччина, Італія, Велика Британія та Китай. Загальна сума продажу європейських збройових компаній є 123 мільярди \$, китайських

109 мільярдів \$, американських 300 мільярдів \$, російських 18 мільярдів \$, а загальні продажі зброї та військових послуг нараховують 592 мільярди \$ [3].

Головні виставки зброї

Головними виставками зброї є Paris air show (Париж, виставка літаків, проводиться раз на 2 роки), The International Defence Exhibition & Conference або IDEX (Проводиться в ОАЕ, Абу дабі, найбільша виставка на Близькому Сході), International Military-Technical Forum «Army» (Росія, показують нові технології для потенційних покупців), Eurosatory (в Парижі, найбільша виставка наземної техніки та стрілецької зброї), Defence Security and Equipment International arms fair (Лондон, стрілецька зброя та техніка).

Тіньовий ринок зброї

Даним ринком можуть послуговуватися декілька видів клієнтів. Це країни, на яких присутнє ембарго експорту зброї та криміналітет. Загалом є три способи потрапляння зброї в руки даних покупців: 1) експорт зброї під видом сторонніх речей 2) продаж за допомогою «країн-прокладок». 3) Продаж напряду через військових до криміналітету. Загальні продажі на тіньовому ринку сягають 10 мільярдів \$.

Література

1. *Росія обігнала Китай як провідного продавця зброї в Африка на південь від Сахари.* – Режим доступу: https://www.lemonde.fr/en/le-monde-africa/article/2023/03/28/russia-overtakes-china-as-leading-arms-seller-in-sub-saharan-africa_6021018_124.html

2. *Arms Sales in the Middle East: Trends and Analytical Perspectives for U.S. Policy.* – Режим доступу: <https://sgp.fas.org/crs/mideast/R44984.pdf>

3. *Світові продажі зброї зростають 7-й рік, незважаючи на проблеми з ланцюжком поставок.* – Режим доступу: <https://www.aljazeera.com/news/2022/12/5/global-arms-sales-rise-for-7th-year-despite-supply-chain-issues>

Давидчук К.С.,

студ. гр. МЕ-114,

Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Данилович-Кропивницька М.Л.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

КОНКУРЕНЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ:РИНОК SMM

Галузь соціальних мереж активно розвивається, створюючи унікальні можливості і виклики для підприємств та маркетологів. У цьому контексті конкуренція на ринку SMM-технологій стає все більш вагомю, оскільки бажання досягнути результатів вимагає використання високорівневих інструментів та стратегій. Соціальний медіа маркетинг (SMM) в сучасному світі став необхідною складовою успіху для більшості бізнесів та організацій. Зростаюча активність користувачів у соціальних мережах створює унікальні можливості для взаємодії з аудиторією та підвищення свідомості про бренди. В умовах інтенси-

вної конкуренції на ринку SMM, використання правильних технологій стає важливою передумовою успіху.

Зростання конкуренції на ринку SMM внаслідок стрімкого розвитку технологій спонукає підприємства постійно адаптуватися та вибирати оптимальні інструменти для досягнення маркетингових цілей. Технології швидко змінюються, нові інструменти, платформи та функції з'являються майже щодня, тому вони можуть як підтримувати, так і перешкоджати розвитку бізнесу в соціальних мережах.

Тобто існує надзвичайно динамічне середовище, де маркетологи постійно повинні вивчати та адаптуватися до нових можливостей, що створює певний тиск на працівників, адже потрібно завжди випереджати конкурентів, створюючи щось нове в сфері маркетингу, вигідно вирізняючись від конкурентів. У свою чергу, це спричиняє постійні змагання брендів та компаній за увагу споживачів у соціальних мережах.

З розвитком соціальних мереж збільшується і рівень обережності під час вибору стратегій реклами. Рекламні проекти чітко контролюються і проходять декілька етапів затвердження. Одна необережна реклама, в якій споживачі помітять нотки расизму, гомофобності чи сексизму, може покласти кінець репутації бренду. Навіть великі компанії не застраховані від подібних ризиків.

Візуальний контент стає все більш вагомим частиним у просуванні брендів на онлайн платформах, що свідчить про вагомість способів спілкування брендів з аудиторією, створення певних вражень та залучення нових клієнтів. Ця тенденція вимагає від маркетологів створення креативного та якісного візуального контенту, що відповідає цілям та цільовій аудиторії. Розуміння важливості візуального контенту допомагає підприємствам досягати більшого успіху в сфері соціального медіа маркетингу та залучати споживачів на більш глибокому рівні.

Розвиток технологій значно полегшує просування компаній за умови, що вони швидко адаптуються до змін та використовують інноваційні технології для створення ефективних стратегій маркетингу в соціальних мережах. Інновації в продукції, маркетингу та обслуговуванні клієнтів дозволяють зберігати актуальність і конкурентоспроможність. Інтернет та технології дозволяють брендам легко розширювати свою географію та об'єми бізнесу на міжнародному рівні, відкриваючи нові можливості для зростання. Вплив технологічного прогресу також проявляється у використанні штучного інтелекту задля покращення роботи компанії. Наразі багато компаній використовує боти для роботи з клієнтами. Наприклад, часто використовують автоматизовані відповіді, що значно спрощує роботу з клієнтами та знижує витрати компанії на працівників. Також для полегшення роботи існують боти, що допомагають визначати ключові тенденції та прогнозувати результати роботи. Звісно цілком і повністю покладатись на ці прогнози не можна, адже в деяких питаннях незамінним є людський фактор для аналізу. Проте ці дані можна використовувати як допоміжні.

Використання інфлюенсерів у соціальному медіа маркетингу є важливою стратегією, оскільки це дозволяє брендам дійсно підсилити свою присутність в цих мережах та ефективно спілкуватися з аудиторією. Вони зазвичай мають велику та вірну аудиторію, яка довіряє їм та відстежує їх контент. Співпраця з інфлюенсерами дозволяє брендам отримати доступ до цільової аудиторії, яка може бути важливою для їхньої продукції або послуг. Однією з переваг є те, що

інфлюенсери часто володіють високим рівнем креативності та мають досвід у створенні захоплюючого контенту. Вони можуть надати свіжого та цікавого погляду на продукти або послуги бренду.

Отже, зростання активності користувачів, збільшення конкуренції, зміни алгоритмів платформ та зростання значущості візуального контенту створюють складний контекст для брендів і маркетологів, що працюють в соціальних мережах. Все це вимагає від них постійної адаптації та пошуку інноваційних підходів до маркетингу. В цьому значно допомагає розвиток технологій та стратегій маркетингу.

Донець В.Р.,
студ. гр. МК-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Рисін М.В.,
к. е. н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах сьогодення питання знецінення доходів та причини зростання загального рівня цін цікавлять як громадян країни, суб'єктів господарювання, так і державні органи влади. Це зумовлено насамперед початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 року, адже в надзвичайних ситуаціях національна економіка зазнає значних змін, що змушує населення пристосовуватися до нових умов. Метою цього дослідження є визначення впливу інфляції як одного з основних монетарних наслідків війни для економіки України, а також аналіз антиінфляційної політики Національного банку України.

Інфляція – це зростання загального рівня цін у країні впродовж певного періоду, яке супроводжується знеціненням національної грошової одиниці. Інфляція чинить значний вплив на економіку країни, зокрема спричиняє такі наслідки, як: зниження реальних доходів населення, знецінення фінансових активів, зниження мотивації до інвестування, порушення відносин між позикодавцями й позичальниками, перерозподіл доходів між приватним сектором і державою внаслідок зменшення купівельної спроможності грошей.

За причинами розрізняють інфляцію витрат (пропозиції) та інфляцію попиту. Перша спричинена раптовим збільшенням витрат на одиницю продукції виробників, унаслідок чого зменшується сукупна пропозиція та зростає загальний рівень цін, а друга – раптовим збільшенням доходів економічних суб'єктів, що призводить до збурення сукупного попиту. Розглянемо інфляційні чинники на прикладі економіки України та з'ясуємо їхню специфіку в умовах воєнного часу.

Інфляція попиту викликана такими чинниками, як: зростання дефіциту держбюджету та його емісійне фінансування; надмірне інвестування приватної економіки; ажіотажний попит; зростання частки поточного споживання за рахунок скорочення частки заощаджень, особливо в умовах формування інфляційних очікувань. В умовах війни особливо актуальним є останній чинник: у скрутний період люди намагаються зробити запаси найнеобхіднішого для життя завчасно, адже очікують,

що в подальшому спостерігатиметься товарний дефіцит та, як наслідок, збільшення загального рівня цін. Актуальними є також такі чинники інфляції, як: зростання цін на бензин, що зумовлене його використанням у військовій техніці; фінансування дефіциту державного бюджету; подорожчання закордонних товарів і зростання курсів іноземних валют, тобто імпортована інфляція.

Для ефективного подолання негативних наслідків інфляції, стримування й зниження її темпів центральний банк країни застосовує відповідну монетарну політику. Цінова стабільність є основною ціллю більшості ЦБ, у тому числі й Національного банку України. Це ситуація, коли домогосподарства та підприємства при ухваленні рішень можуть не брати до уваги очікувану зміну середнього рівня цін. У нашій державі середньострокова ціль щодо інфляції встановлена на рівні 5%, тобто заплановано досягнути щорічного приросту цін не більше ніж на 5 в. п. Так індекс споживчих цін (до грудня попереднього року) у 2022 р. становив 7,6%, 17,4%, 21,8%, 26,6% для I-IV кварталів відповідно, а в 2023 р. – 3,0%, 4,6%, 3,0% для I-III кварталів відповідно. Бачимо, що станом на III квартал 2023 р. НБУ вдалося досягнути встановленої середньострокової цілі щодо інфляції.

В умовах воєнного стану досягти вищезазначеної цілі та запобігти хаосу в національній економіці в цілому – це справжній виклик для центрального банку. Однак НБУ успішно справляється з цим завданням завдяки ефективній монетарній політиці, адаптованій до сьогодення. Уже 24 лютого о 9:52 було опубліковано перелік заходів, впроваджених з метою забезпечення фінансової стабільності. Основними принципами проведення монетарної політики на час війни є: відтермінування рішень стосовно облікової ставки; оперативне реагування на середовище, що стрімко змінюється; фіксований обмінний курс – номінальний якір для очікувань та антиінфляційний інструмент; монетарне фінансування бюджету; обмеження на валютні операції, а також збереження золотовалютного резерву.

Заходи НБУ дозволили стабілізувати валютний ринок, але умови для гнучкості обмінного курсу, ще не були сформовані. Зазначимо, що з початком повномасштабного вторгнення значно зросли купівля й продаж на «сірому» ринку, що свідчило про зростання інфляційних очікувань населення й спробу пом'якшення ним негативних наслідків інфляції шляхом придбання більш стійкого до знецінення долара США.

Отже, монетарна політика Національного банку України дійсно пом'якшила вплив інфляційних чинників валютного ринку, допомогла запобігти найгіршому можливому сценарію – демонетизації економіки та стримати галопуючу інфляцію 2022 р (26,6%) до рекомендованих темпів зростання інфляції в 3-5% у 2023 р.

Комусій Д.М.,
студ. гр. МЕ-114,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Данилович-Кропивницька М.Л.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

МЕТОДИКА ШНАЙДЕРА ПРИ РОЗРАХУНКУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ КРАЇН СВІТУ ТА ЇЇ НЕГАТИВИ

Тіньова або неформальна економіка – це сукупність різної економічної діяльності, яка не відображається у офіційних статистичних звітах та не оподатковується або не регулюється державою. Ці діяльності можуть бути легальними або нелегальними, але вони зазвичай уникають оподаткування, регулювання та контролю з боку уряду.

Тіньова економіка може включати в себе різноманітні види діяльності, такі як нелегальний обіг наркотиків, контрабанда, незаконна торгівля зброєю, підробка товарів, нелегальна міграція, неплатежі податків, незареєстровані підприємства та неофіційні робочі місця. Ця економічна діяльність зазвичай базується на готівкових операціях та уникає офіційних банківських систем.

Оцінка обсягу неофіційної, тіньової частини економіки в країні може здійснюватися різними способами, один з них – це метод розроблений австрійським економістом Фрідріхом Шнайдером.

Фрідріх Шнайдер (Friedrich Schneider) – австрійський економіст, який відомий своїми дослідженнями у галузі тіньової економіки. Він є професором економіки та публічних фінансів в Лінцькому університеті (Австрія) та автором багатьох наукових публікацій.

Шнайдер присвятив свою кар'єру вивченню тіньової та неофіційної економіки. Його дослідження фокусуються на визначенні розмірів і причин нелегальної діяльності, а також її впливу на економіку країни. Він розвивав різні методології для оцінки розмірів та обсягу тіньової економіки у різних країнах та регіонах.

Однією з його важливих праць є робота «Оцінка розмірів тіньової економіки у світі: методологічні проблеми та приклади» («Estimating the Size of the Shadow Economies of 162 Countries: First Results of a Global Measurement», 2004), де він та його співавтори розглядали розмір тіньової економіки у різних країнах та аналізували його вплив на економічний розвиток.

Основна ідея методики Шнайдера полягає у використанні різниці між офіційно зареєстрованим ВВП країни і реальним ВВП, що обчислюється на основі обсягу споживання, інвестицій та інших факторів, які впливають на виробництво товарів та послуг. Ця різниця вказує на те, який частину економічної діяльності не враховано у офіційних статистиках.

Щоб розрахувати тіньову економіку за методикою Шнайдера, можна використовувати різні підходи, включаючи анкетування підприємців, аналіз опитувань населення, оцінку обсягу нелегальних ринків тощо. Після отримання відомостей про реальний обсяг економічної діяльності, який не враховується у звітах, можна визначити розмір тіньової економіки як відсоток від офіційного ВВП.

Звичайно, метод Фрідріха Шнайдера є одним із найточніших та найпоширеніших методів розрахунку тіньової економіки, проте у ньому є свої негативи. Виділимо основні з них.

- ✓ Низька точність у зборі даних: дані про тіньову економіку, такі як нелегальні операції, ухиляння від податків та інші неофіційні економічні активності, зазвичай важко отримати.
- ✓ Недоліки в методології: методологія самої оцінки може мати недоліки, наприклад, різні методи обчислення реального ВВП можуть призводити до різних результатів.
- ✓ Не враховані аспекти тіньової економіки: деякі аспекти тіньової економіки можуть бути складні або неможливі для вимірювання. Наприклад, тіньова економіка може включати в себе нелегальний обіг наркотиків, незаконні азартні ігри та інші види злочинної діяльності, які практично неможливо виміряти точно.
- ✓ Динамічний характер тіньової економіки: тіньова економіка може бути дуже змінною та адаптивною. Суспільні та економічні зміни можуть призвести до зміни обсягів тіньової економіки, що також важко врахувати в оцінці.
- ✓ Різні ступені розвиненості країн: Різні країни мають різний рівень розвиненості тіньової економіки через відмінності в економічних, соціальних та правових умовах.

Отже, методика Шнайдера є корисною для вивчення обсягу тіньової економіки, вона дозволяє порівнювати її між країнами світу, проте у ній є певні негативи, пов'язані із використанням спрощених, суб'єктивних та ненадійних даних.

Також потрібно враховувати те, що у більш урбанізованих країнах тіньова економіка може бути глибше захована, і її практично не можливо виявити. Тобто, мінусів є багато, і це може вказувати лише на те, що методи оцінки неформальної економіки потрібно вдосконалювати для отримання більш точних та надійних результатів у майбутніх дослідженнях.

Ковальчук В.О.,

студ. гр. МЕ-113,

Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Данилович-Кропивницька М.Л.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

КОНКУРЕНТНА РОЗВІДКА ЯК ЗАСІБ ПРОАКТИВНОГО ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВ ВІД ЗОВНІШНІХ ЗАГРОЗ

Конкуренція – звичайне явище саморегуляції для країн з ринковою економікою. Вона є рушієм прогресу, змушує підприємства якісніше та дешевше здійснювати свою діяльність, ставлячи їх в жорсткі умови, де необхідно постійно змагатися з іншими, щоб зберегти та примножити прибутки. Підприємства змушені постійно накопичувати та аналізувати інформацію, задля того, щоб

приймати найбільш оптимальні рішення і з цієї необхідності з'являється поняття «конкурентна розвідка».

Конкурентна розвідка – це процес збирання, накопичення та аналізу інформації з метою прийняття відповідних заходів захисту комерційної структури від зовнішніх загроз та побудови стратегії розвитку. У самому процесі її проведення можна виділити наступні етапи: збирання даних, які, по суті, ще не є інформацією; структуризація; зберігання і аналіз структурованих даних; синтез знань (вони і стануть першим продуктом конкурентної розвідки); ухвалення управлінського рішення (стратегічного або тактичного); конкретний результат.

У нашій країні це явище не так розповсюджене, як у країнах Заходу, де існує офіційне об'єднання професіоналів конкурентної розвідки (SCIP), а компанії створюють цілі відділи фахівців, які займаються дослідженням діяльності конкурентів, але, на мою думку, ми маємо великі перспективи у розвитку цієї сфери ведення бізнесу.

Головними причинами для цього розвитку є політичні, економічні та соціальні чинники, які інтенсивно змінюються останні роки, змушуючи підприємства агресивніше боротися за утримання чи за розширення власних позицій. Наразі, за неофіційною оцінкою СБУ, практично кожна велика вітчизняна компанія збирає інформацію про своїх конкурентів, партнерів та контрагентів і одночасно сама є об'єктом вивчення зі сторони інших. Така розвідувальна діяльність є необхідною для ефективного розвитку компанії, протидії спробам конкурентів завдати шкоди функціонуванню підприємства та його майну.

Найчастіше виділяють три причини, чому підприємства займаються конкурентною розвідкою: цікавість, очікування та наслідування-передбачення. «Цікавість» зазвичай може бути задоволена через ЗМІ та неофіційні контакти, але її недоліком є можлива недостовірність інформації. «Очікування» йде від необхідності розпізнання наявних та майбутніх загроз зі сторони конкурентів, для того, щоб розробити відповідну стратегію, яка захистить підприємство та надасть йому переваг на ринку. «Наслідування-передбачення» є функцією стратегічного менеджменту, яка забезпечує можливості передбачати зміни як всередині підприємства, так і ззовні, надаючи їм стратегічну перевагу, яка робить їх лідерами та новаторами.

Основна робота спеціалістів конкурентної розвідки ведеться з відкритими (вторинними) джерелами інформації і охоплює: конкурентів; постачальників; маркетингових посередників; клієнтуру; контактні аудиторії.

Методами конкурентної розвідки є відвідування різноманітних презентацій, конференцій, виставок та інших публічних заходів, проведення опитувань, переговорів, пошук та залучення до співпраці людей, що мають необхідну інформацію, збір та аналіз відкритих даних через ЗМІ та Інтернет, «зворотня інженерія», суть якої в придбанні та аналізі виробів конкурента, та інші. У конкурентній розвідці велику роль відіграють джерела. Це люди чи засоби, які безпосередньо або опосередковано можуть допомогти отримати доступ до потрібних осіб та інформації. Можна виділити наступні категорії джерел, які володіють економічною інформацією чи містять її: люди, документи, публікації, технічні носії, технічні засоби забезпечення виробничої і трудової діяльності, продукція, промислові та виробничі відходи.

Зазвичай, більшість компаній надають перевагу підготовці таких фахівців з кола власних співробітників, які є обізнаними в цій сфері бізнесу та знайомі з діяльністю та конкурентами конкретної компанії. Саме з цих особливостей випливає те, що хорошій конкурентній розвідці не можна навчитися в жодному закладі вищої освіти. Ця спеціальність потребує передусім досвіду, знань своєї галузі, що дозволяє фахівцю створити широку мережу контактів для збирання даних та розрізнення важливих і неважливих серед них. Часто конкурентну розвідку плутають з промисловим шпигунством, але їхня відмінність у тому, що практика конкурентної розвідки базується на принципах законності та етичності досліджень та збору інформації. Її діяльність відбувається виключно в межах законодавства, регулюється чинним інформаційним, цивільним та іншим правом.

У сучасному світу швидкого технологічного прогресу, інформація стає одним з найважливіших ресурсів, за який вже ведеться жорстока боротьба. І Україна поступово переймає ці тенденції західного світу. За статистикою, наразі в Україні до конкурентної розвідки звертаються лише 3-5% компаній. Та у перспективі вітчизняний ринок розвідувальних послуг буде розвиватися разом зі збільшенням конкуренції та потребі в економічній безпеці. А поглиблена економічна співпраця із західними партнерами дасть змогу перейняти їх досвід та культуру ведення конкурентної розвідки.

Кудрик Х.Ю.,
студ. гр. УАі-42,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Михальчишин Н.Л.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

РЕФОРМИ ЩОДО ДЕРЖАВНИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ – ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

Державні та комунальні підприємства (далі – ДКП) є важливою складовою економіки України, але стикаються з численними проблемами, які перешкоджають їх ефективному функціонуванню та розвитку. Актуальність дослідження полягає в тому, що ДКП відіграють значну роль у наданні життєво необхідних послуг населенню та бізнесу, таких як електроенергія, газ, вода, транспорт, освіта, охорона здоров'я тощо. Водночас, ДКП є одним із найбільш корупційних та неефективних секторів економіки, який потребує глибоких та комплексних реформ. Реформи щодо ДКП мають на меті покращити їх функціонування, забезпечити якісне надання послуг населенню та бізнесу, залучити інвестиції, підвищити конкурентоспроможність та прозорість галузей [1].

За останні шість років Україна зробила кілька кроків до реформування корпоративного врядування у найбільших державних підприємствах та узгодження своєї практики з Керівними принципами Організації економічного співробітництва та розвитку щодо корпоративного врядування державних підприємств. Деякі досягнення цього періоду включають прийняття змін до Закону України «Про управління об'єктами державної власності» у 2016 році, які передбачають

більшу незалежність директорів у наглядових радах державних підприємств та більшу прозорість та розкриття інформації [2].

У 2015 році Україна опублікувала перший щорічний зведений звіт про 100 найбільших державних підприємств. Проте, надалі від складання таких звітів відмовилися. Натомість уряд створив загальнодоступну онлайн-інвентаризацію (Prozvit) з фінансовими показниками для центральних державних підприємств, що є кроком до кращої прозорості [3]. Україна також створила комітет при уряді для висунення кандидатур та конкурсного відбору незалежних членів наглядових рад та керуючих економічно важливих державних підприємств [4].

У світі існує багато різних підходів до реформування державних та комунальних підприємств. Наприклад, у 2021 році Всесвітній банк опублікував статтю, в якій наголошується на необхідності зменшення ролі державного сектору в економіці. Інший приклад – Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) започаткувала чотирирічну програму для підтримки реформ в Україні. Ця програма сприятиме виконанню плану реформ, включаючи входження України до ЄС та ОЕСР. Надалі, у 2023 році уряд України, Всесвітній банк, Європейська комісія та Організація Об'єднаних Націй оновили оцінку вартостей реконструкції в Україні [5].

ДКП в Україні потребують глибоких та комплексних реформ, які б забезпечили їх ефективне функціонування та розвиток. Україна може скористатися світовим досвідом реформування ДКП, який передбачає ряд напрямів, що сприяють покращенню якості послуг, залученню інвестицій, підвищенню конкурентоспроможності та прозорості галузей. Реформи щодо ДКП мають бути адаптовані до специфіки української ситуації та враховувати інтереси всіх зацікавлених сторін, а позитивний вплив на економічне та соціальне становище в Україні можуть мати, якщо вони будуть реалізовані послідовно та ефективно [5].

Література

1. *Реформування житлово-комунального господарства* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. *Проблеми і напрями підвищення ефективності діяльності підприємств* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/13845/1/11.pdf>
3. *«Актуальні проблеми адміністративного права, адміністративна реформа* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://document.kdu.edu.ua/metod/2020_1934.pdf
4. *Комунальні підприємства – хронічна проблема країни. Як це змінити* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://amcu.gov.ua/news/komunalni-pidpriyemstva-hronichna-problema-krayini-yak-ce-zminiti>
5. *Антикорупційні реформи в Україні: запобігання та боротьба з корупцією* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.spfu.gov.ua/userfiles/files/OECD-ACN-Ukraine-4th-Round-Bis-Report-SOE-Sector-2018-UKR.pdf>

Кухар А.В.,
студ. гр. УАРА-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Пушак Г.І.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

Високий рівень утворення відходів та низькі показники їх використання як вторинної сировини призвели до того, що в Україні щороку нагромаджуються значні обсяги відходів, з яких лише незначна частина застосовується як вторинні матеріальні ресурси, решта потрапляють на звалища.

Головна проблема для України навіть не в тому, що українці багато сміять, забруднюючи навколишнє середовище, а в тому, що в країні відсутня комплексна система поводження із відходами. Відповідно до даних Державної служби статистики України, показник утворення відходів в Україні в середньому становить 250-300 кг на рік на людину і має тенденцію до зростання [1]. Під час війни збільшується кількість не лише твердих побутових відходів, а й відходів після воєнних дій.

Проблема відходів від руйнації інфраструктури вже набула в Україні загрозливого масштабу. За даними Міністерства екології та захисту природного довкілля України відходи війни вже складають 205376 т (це без врахування відходів підбитої техніки).

Українські міста та регіони мають серйозні проблеми із управлінням побутовими відходами. Застарілі методи управління цією сферою, переповнені чи несанкціоновані сміттєзвалища, відсутність можливостей та небажання сортувати відходи, відсутність можливостей для роздільного збору та переробки різних видів відходів – виклики, з якими зіштовхується влада на місцях. У результаті, від такої ситуації потерпає не лише стан довкілля у місті, але й відбувається прямий вплив на здоров'я та добробут мешканців.

Основні аспекти, пов'язані з існуючими методами управління відходами в Україні, можна підсумувати наступним чином: нинішній рівень витрат на управління відходами на всіх рівнях є недостатнім і, в цілому, не може гарантувати захист навколишнього середовища і здоров'я людини; загальний обсяг інвестицій, спрямованих на регулювання відходами, є дуже обмеженим; відсутність реальних стимулів і низька вартість утилізації перешкоджають впровадженню систем для роздільного збору та утилізації відходів; деякі галузі промисловості, такі як енергетична, металургійна і хімічна, генерують значну кількість відходів внаслідок використання сировини і технологій, що застосовуються; обмежений обсяг організованого збору муніципальних відходів сприяє неконтрольованій утилізації відходів; відсутність технічних можливостей для переробки або утилізації певних категорій відходів є передумовою для неконтрольованих викидів та утилізації; значна частина існуючих підприємств та об'єктів для утилізації відходів не відповідають вимогам законодавства та сучасним технічним стандартам; будівництво потужностей відповідно до кількості та типів відходів буде пов'язано з величезними інвестиціями в інфраструктуру для переробки та утилізації відходів; застосування сучасних техні-

чних вимог призведе до багаторазового збільшення вартості утилізації відходів в країні. Це може призвести до труднощів для крупних виробників промислових відходів; закриття існуючих звалищ спричинить значні витрати в найближчому майбутньому; існують значні прогалини з наявною інформацією щодо управління відходами; громадськість не в достатній мірі проінформована про екологічні ризики через неправильне поводження з відходами.

Ситуація значною мірою залежить від державної політики, законодавчих новацій та конкретних фінансово-економічних механізмів, затверджених на загальнонаціональному рівні. Важливим етапом формування сучасної державної політики у сфері поводження з відходами стало ухвалення (розпорядженням КМУ від 08 листопада 2017 р. № 820-р.) Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 р. та Плану її імплементації, що, зокрема, визначив забезпечення у 2030 р. перероблення 50% побутових відходів загального обсягу їх утворення шляхом збільшення чисельності населення, яке здійснює роздільне збирання побутових відходів, до 48% та введення в експлуатацію додаткових сміттесортувальних ліній та сміттєпереробних заводів [2].

Очікується, що реалізація Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 р. сприятиме впровадженню системи управління відходами на інноваційних засадах; розробленню відповідного законодавства; покращенню стану навколишнього природного середовища, а також санітарного та епідемічного благополуччя населення. Також планується залучення інвестицій у сферу поводження з відходами, а відтак створення сучасної інфраструктури, запровадження новітніх технологій, зменшення обсягів їх захоронення на полігонах тощо.

Література

1. Вісім ідей для зелених міст України / авт. кол.: С. Романко, Н. Андрусевич. Київ: 350.org, 2020. 56 с. 2. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250431673>

Кулька І.І.,
студ. гр. МЕ-105,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Іваницька Н.Б.,
старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки

ПРОБЛЕМИ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОГО КІНО В УКРАЇНІ

Існує проблема недостатньої уваги до забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного мультиплікаційного кіно, особливо в час кризи.

На сьогоднішній день в Україні діє понад 50 анімаційних студій, проте на ринку мультиплікації продукт від нашого виробника ми зустрічаємо вкрай рідко. Принаймні так було до березня 2023 року, поки в прокат не вийшла вже добре всім відома «Мавка» від кінокомпаній Animagrad та Film.UA Group. Сьогодні цей анімаційний фільм вважається найкасовішим українським кінопроект-

том. Успіх «Мавки» і справді величезний, проте лише цього року Україна досягла таких результатів на міжнародному ринку.

Виділимо проблеми мультиплікаційного кіно в Україні:

Недостатня конкуренція порівняно з американськими, європейськими, японськими кіностудіями. Доцільно брати приклад якості їх роботи, швидкості, та знань, якими вони володіють. В Україні можливості в студентів навчатися анімаційному кіно, на жаль, значно менше, аніж за кордоном.

Недостатнє фінансування. Хоча в нас і є достатньо ресурсів (за винятком сьогодні, коли всі потреби повинні в першу чергу задовольнити потреби війська), але досі навчання належним чином не організовано. До того ж, як відомо, організація виробництва кінострічки потребує досить чималих коштів, яких зараз в державі і так бракує. Хоча все ж сподіваємося, що держава почне виділяти достатньо коштів для виробництва кінофільмів українського походження.

Насправді, можливостей фінансування є достатньо багато, починаючи від залучення іноземних інвесторів, особливо з теперішнім виходом України на міжнародну арену, стимулювання розвитку вітчизняного кінематографу.

Розвиток українського мультиплікаційного кіно в майбутній перспективі є доцільним. Воєнний стан, кризові явища в нашій країні спричинюють проблеми недостатньої уваги та фінансування мультиплікаційного кіно, але вони сподіваємося, найближчим часом вирішаться.

Лех А.А.,
студ. гр. МК-12,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Рисін М.В.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕВАГ КОНЦЕПЦІЇ «SMART CITY» ДЛЯ МУНІЦИПАЛІТЕТУ ТА ЖИТЕЛІВ МІСТА

Дослідження переваг концепції «Smart City» для муніципалітету та жителів міста на прикладі економічної ефективності технологій «Smart City» відкриває низку цікавих аспектів, які сприяють покращенню якості життя громадян і оптимізації управління містом. Давайте розглянемо деталі цього дослідження та приклади зарубіжних практик.

Технологія «Smart City» використовує інформаційні технології для покращення якості життя у містах. Вона включає збір та аналіз даних про транспорт, якість повітря, споживання енергії та інше. Автоматизує управління світлофорами та громадським транспортом. Підвищує якість охорони здоров'я та освіти. Економічно вигідна завдяки оптимізації інфраструктури та енергоресурсів, зменшує транспортні затори і зменшує витрати на паливо.

Також «Smart City» покращує використання ресурсів та стійкість міста. На основі прикладів зарубіжних міст, таких як Сінгапур, Стокгольм, Барселона, Лондон та Торонто, можна побачити, як впровадження технологій «Smart City» вже призвело до значних досягнень. Наприклад, у Сінгапурі було створено ін-

тегровану систему керування транспортом та водопостачанням, що дозволило значно покращити ресурсоощадність та якість послуг. Smart-місто Лондон – це інноваційний проект, який включає в себе використання передових технологій для покращення якості життя мешканців та оптимізації міських служб. В рамках цього проекту встановлюються сучасні системи моніторингу трафіку, освітлення та водопостачання, а також розвиваються інтерактивні мобільні додатки.

На шляху до сталого розвитку, Детройт активно впроваджує концепцію smart-сіті, яка передбачає використання технологій для покращення інфраструктури та громадських послуг. За допомогою сучасних рішень у сфері транспорту, енергозабезпечення та інтернету речей, місто створює більш зручне та продуктивне середовище для своїх мешканців. Також не варто забувати про нашу славу столицю – місто Київ. Представимо найважливіші нововведення за останні роки на Рис. 1.

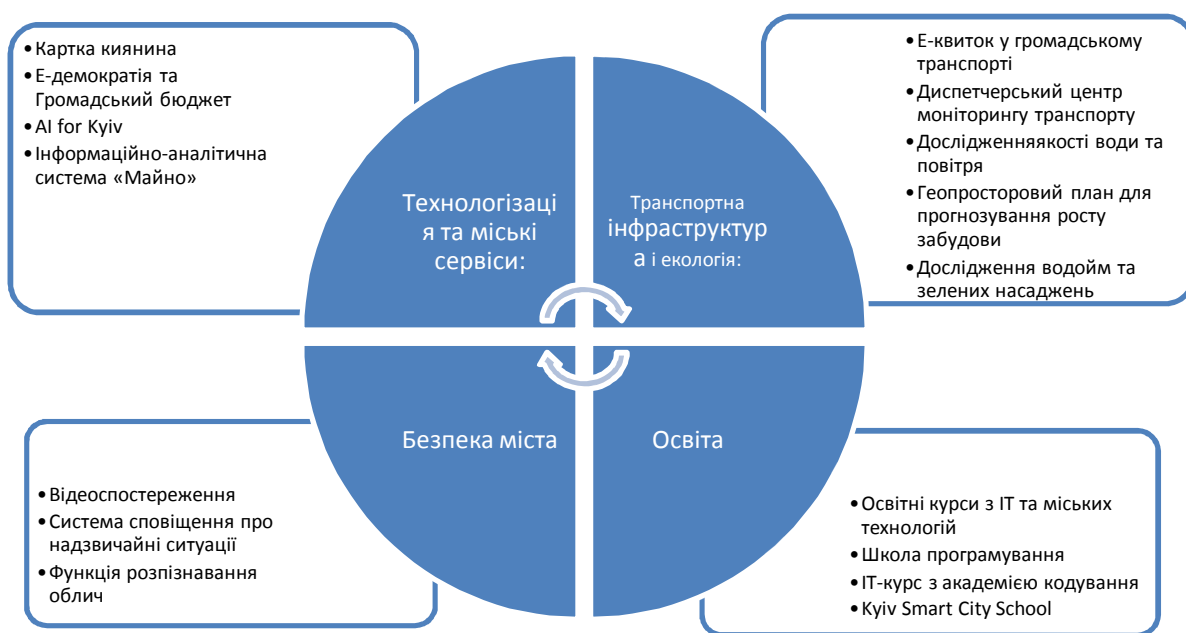

Рис. 1. Запровадження технологій «Smart City» у Києві.

Аналізуючи концепцію розвитку міст «Smart City» у 2023 році, слід зазначити, що населені міста по всьому світі стають все більш інтерактивними та зручними завдяки впровадженню нових технологій. Один із цікавих фактів – у 2023 році понад 60% всіх міст почали використовувати «розумні» енергетичні системи, що дозволяють ефективніше використовувати енергію та зменшити викиди парникових газів. Це допомагає зберегти навколишнє середовище та зменшити рахунки за комунальні послуги. Також, важливою є статистика щодо розвитку транспортної інфраструктури в «Smart City». Так у 2023 році майже всі великі міста запустили системи управління громадським транспортом, які дозволяють оптимізувати рух і зменшити транспортні затори. А ще, багато міст впроваджують сучасні транспортні засоби на альтернативних джерелах енергії, такі як електромобілі та водні автобуси.

Не менш важливим аспектом є взаємодія між міською владою та громадянами. Зараз великий акцент робиться на залученні громадян до процесів прий-

яття рішень. Завдяки мобільним додаткам та відкритим даним, громадяни мають можливість активно брати участь у вирішенні міських питань та вносити пропозиції.

У підсумку, дослідження економічної ефективності технологій «Smart City» показує, що ця концепція має значний потенціал для покращення функціонування міст і підвищення якості життя громадян. Важливо адаптувати ці технології до конкретних потреб кожного муніципалітету та забезпечити активну взаємодію між владою та громадянами для досягнення найкращих результатів.

Малюга А.А.,
студ. гр. ЕБ-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Іваницька Н.Б.,
старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки

ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Інтелектуальна економіка – це не просто галузь економіки, що зосереджена на використанні і розвитку інтелектуального капіталу. Це поняття значно ширше, вимагає розуміння суті системи та процесу. Суть полягає саме у тому, що джерелами економічного зростання є знання та інновації. Такою інновацією став штучний інтелект, який тепер оточує нас всюди. Чудовим прикладом цього є усім відомий ChatGPT, який побив усі рекорди популярності своїх попередників. Виникає доцільність щодо розгляду його переваг та недоліків.

Для початку слід зазначити, що ChatGPT – це абсолютно самостійний бот, що може генерувати відповіді. Суттєвою перевагою є простота у використанні: з ним можна спілкуватись як з людиною, але враховувати, що це всього лиш набір алгоритмів, а не живий організм. Також він практично не має обмежень та постійно вдосконалюється. Бот здатний творити та вигадувати щось оригінальне.

Та, все ж, ChatGPT має достатньо недоліків і перший з них – це недостовірність інформації, яку він генерує, а ще дані можуть бути застарілими. Великим недоліком є незахищеність бота: можна з легкістю потрапити на аферу, зловмисники використовують бот для створення фейкових матеріалів та оголошень. Бот дуже негативно впливає на школярів та студентів, адже вони активно використовують його, коли потрібно написати текст, повідомлення, розв'язати задачу чи тест, а гірше – написати наукову роботу. Таким чином у подальшому ще більше стає лінь це робити. тому люди, замість того, щоб створювати щось самостійно, просто користуються ботом, який усе зробить за них. А це власне прямо впливає на інтелектуальний капітал, бо підприємства потребують розумних та багатофункціональних людей, що володіють знаннями та навичками.

У зв'язку з неймовірною кількістю відкриттів, підприємствам досить складно виробити нові ідеї, аби бути більш конкурентоспроможними. Створити щось нове, щось дійсно корисне для суспільства може тільки людський інтелект, адже він не має меж і саме завдяки ньому можна започаткувати щось дійсно унікальне.

Наконечна А.Ю.,
студ. гр. МЕ-114,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Данилович-Кропивницька М.Л.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ОСОБЛИВОСТІ ПРОДАЖУ РИНКУ ЗЕМЛІ У ВОЄННИЙ ЧАС

Від початку проголошення незалежності протягом 30 років на території України діяв мораторій на купівлю землі. Наслідком стали такі проблеми як втрата селянами та малим аграрним бізнесом прибутків, розвиток тіньового ринку, відсутність інвестицій, невизначеність стосовно подальшого становища та розвитку ринку українських земель, що значно ускладнювало умови можливості для розвитку.

Через це 1 липня 2021 року було скасовано мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення крім земель державної власності. Відтоді селяни та громадяни мали право придбати земельні ділянки, але такими особами могли бути лише громадяни України і площа купівлі не повинна перевищувати 100 гектарів. Ситуація змінилась з початком війни.

Від 24 лютого 2022 року правок зазнала не лише структура ринку землі, а й цінова політика. Областями, які мали найвищі ціни на землю стали Львівська, Одеська та Київська, де за гектаром була зафіксована вартість у розмірі 65 тисяч гривень. Вартість ділянки, призначеної для товарного сільськогосподарського виробництва, становить більше ніж 104 тисячі гривень; найбільшого попиту набували такі землі у південних та східних областях країни. Деякі регіони, зокрема ті, що мають стратегічне значення для військових операцій, можуть бути об'єктом підвищеного попиту, що може спровокувати підняття цін на землю в цих областях.

Не зважаючи на складнощі, сільськогосподарська земля залишилася стійким активом. Це сталося через неможливість знищення даного ресурсу та стабільність, що являє собою постійне збільшення попиту. У валюті ціни зросли на 5% навіть за умов війни та падіння економіки країни. Земля завжди може бути використана для будівництва інфраструктури, приносить дохід власнику від здачі її в оренду, вона може бути спадковим активом, може слугувати як засіб захисту від інфляції (інвестори можуть зберігати свою вартість у формі землі). Також уряд ухвалив нові спрощені механізми при оренді землі:

- зазначений договір оренди може обмежуватися лише земельною ділянкою для сільськогосподарського виробництва;
- термін оренди обмежено одним роком;
- кадастровий номер не є необхідним для такої ділянки;

- договір можна укласти лише електронно;
- орендар не може продовжити або поновити умови договору;
- максимальний розмір орендної плати становить 8% від середньої ціни за одиницю площі землі в даному регіоні

З 19 листопада 2022 року набув чинності Закон України № 2698-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель».

Отже, воєнний стан створює численні виклики для земельних реформ, але в той же час надає можливості для створення стабільних та раціональних систем продажу та використання земельних ресурсів. Важливо забезпечити стабільність земельних прав, запобігти незаконному здобутку земельних ділянок, надати захист прав власності, та переконатись, щоб вони не обмежували доступ до землі для громадян і підприємців та не перешкоджали економічному відновленню.

Література

1. Ринок землі в Україні: жодного азіотажу попри побоювання. [www.dw.com] – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/dva-roki-rinku-zemli-v-ukraini-masovogo-skipovuvanna-dilanok-ne-vidbulosa/a-66141699>

2. УКРИНФОРМ: Ринок землі: як повномасштабна війна вплинула на земельну реформу. [www.ukrinform.ua] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3692064-rinok-zemli-ak-povnomasstabna-vijna-vplinula-na-zemelnu-reformu.html>

3. LIGA ZAKON: Як працює ринок землі під час війни? [biz.ligazakon.net] – Режим доступу: https://biz.ligazakon.net/analytics/215874_yak-pratsyu-rinok-zeml-pd-chas-vyni

Нібельська С.Р.,
студ. групи МК-12,
Національного університету «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Рисін М.В.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ВПЛИВ ЗУМОВЛЕНОЇ ВІЙНОЮ ВИМУШЕНОЇ ЖІНОЧОЇ МІГРАЦІЇ ЗА КОРДОН НА СТАН ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Однією з ключових суспільних проблем для України є збереження і розвиток трудового потенціалу. В умовах війни загроза трудовому потенціалу посилюється, зокрема, унаслідок незворотніх людських втрат та посиленню вимушеного міграційного відтоку населення закордон.

Актуальність даної теми полягає у визначенні впливу зумовленої війною вимушеної жіночої міграції закордон на стан трудового потенціалу України.

Вимушена жіноча міграція – це пересування жінок з одного регіону чи країни в інший, під впливом факторів примусу, таких як загроза життю, природні катастрофи, війни, конфлікти.

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), статус тимчасового захисту у країнах Європи до 3 січня 2023 року отримали близько 4,9 млн. українських біженців, серед них 90%- це жінки та діти, решта чоловіки. Це близько 1% від населення країн Євросоюзу. Найбільше українців прийняли Польща, Німеччина та Чехія. Також статеві-вікову структуру мігрантів проілюструємо даними щодо реєстрації українських вимушених мігрантів у Польщі. Станом на кінець березня 2023 р. тут зареєстровано 1,6 млн. біженців з України, серед яких 39 % жінок і 13 % чоловіків 18-59 років, 40 % дітей до 18 років, 8 % осіб старше 60 років. Таким чином, якщо припустити, що статеві-віковий склад українських біженців в інших країнах приблизно такий самий, як і в Польщі, тобто осіб працездатного віку серед них трохи більше ніж 50 %, та виходити із оцінки 5 млн. біженців за кордоном – це означатиме, що внаслідок вимушеної міграції з України виїхали до 3 млн. осіб у працездатному віці.

Проаналізувавши ці дані, можна сказати, що вимушена міграція з України має глибокий гуманітарний вимір, і велика кількість біженців – це жінки та діти. Така міграція також впливає на розподіл працездатної робочої сили, що може мати наслідки для економічного та соціального розвитку в особливості трудовому потенціалу як самої України, так і приймаючих країн.

Основними причинами вимушеної міграції жінок закордон є:

1. **Захист та безпека:** У воєнний час жінки можуть переселятись, щоб уникнути небезпеки, насильства (у психологічному та фізичному видах), і загрози життю, здебільшого жінки які виїжджають шукають безпеку для себе та своїх дітей.
2. **Економічна нестабільність:** Війна спричиняє економічний колапс, зниження зайнятості та руйнування інфраструктури, що може позбавити жінок можливості отримувати дохід та забезпечувати себе або свою сім'ю. Це спонукає до пошуку роботи за кордоном, де можуть бути кращі економічні перспективи.

Виходячи з цих головних причин, можна сказати, що вимушена міграція жінок має низку серйозних наслідків для трудового потенціалу країни. По-перше ці явища призводять до зменшення доступної робочої сили, оскільки велика кількість жінок виїжджає за кордон, залишаючи вакансії, особливо в галузях, де вони становлять значну частину працівників. По-друге серед великої кількості жінок-мігрантів є кваліфіковані та досвідчені працівники, а їхня втрата призводить до зниження якості робочої сили в Україні.

Для усунення цих проблем необхідно розробити загальнодержавну та місцеві програми повернення та реінтеграції, створити відповідні виконавчі структури, забезпечити чітку міжвідомчу координацію. Її складовою має бути детальне інформування біженців про ситуацію в місцях проживання в Україні, можливість працевлаштування та започаткування бізнесу, підтримку, на які в нашому випадку жінки, можуть розраховувати, тобто потрібне регулювання ринку праці, яке забезпечить гідні умови праці та мотиваційні чинники для її продуктивності.

Забезпечення повернення мігрантів може бути полегшено через розвиток співпраці з країнами їхнього перебування та міжнародними організаціями. Зокрема, важливим є досягнення домовленостей, щодо адресного трансферту допомоги, яку українці отримували за кордоном, та її спрямування на відбудову

зруйнованого житла, мікrokредитування дрібного бізнесу, фінансування професійного навчання та інших потреб осіб. Необхідно також враховувати важливість надання психологічної допомоги біженцям для їхньої успішної реінтеграції дома.

Онишко Ю.І.,
студ. гр. УА-42,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Комаринець С.О.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ ТА ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ

Електронна комерція – це галузь, яка стрімко розвивається та пропонує зручність і доступність як для клієнтів, так і для продавців. Проте вона також створює значні ризики шахрайства та відмивання грошей, які можуть завдати шкоди обом сторонам і цілісності фінансової системи. Шахрайство передбачає використання обману або нечесності для отримання незаконних доходів, тоді як відмивання грошей передбачає приховування джерела або призначення цих доходів з метою уникнення виявлення та переслідування.

Для запобігання та боротьби з шахрайством і відмиванням грошей в електронній комерції існують різні системи та рішення, доступні як для клієнтів, так і для продавців. Ці системи базуються на принципах «Знай свого клієнта» (KYC), «Знай свої транзакції» (KYT) та «Знай свій бізнес» (KYB), які спрямовані на перевірку особи та легітимності сторін, що беруть участь в онлайн-транзакціях [1].

«Знай свого клієнта» (Know Your Client, KYC) – це процес підтвердження особи клієнта за допомогою таких засобів, як документи, що посвідчують особу, біометричні дані, номери телефонів, адреси електронної пошти тощо. KYC відіграє важливу роль у запобіганні крадіжці персональних даних, яка є поширеною формою шахрайства в електронній комерції. Злочинці використовують викрадені або підроблені облікові дані для здійснення покупок або отримання доступу до інформації. Крім того, KYC також забезпечує дотримання правил протидії відмиванню грошей (AML), зобов'язуючи компанії повідомляти відповідні органи про будь-які підозрілі або незвичайні транзакції [2].

«Знай свої транзакції» (Know Your Transactions, KYT) передбачає моніторинг та аналіз поведінки клієнтів і шаблонів транзакцій за допомогою таких інструментів, як штучний інтелект, машинне навчання та аналіз великих даних. Основна мета KYT – виявити аномалії або червоні прапорці, які можуть вказувати на такі дії, як тестування карток, дружні шахрайські практики або схеми шахрайства з поверненням коштів. Використовуючи ці методи, компанії можуть ефективно зменшити ризики, пов'язані з відмиванням грошей, мінімізуючи позитивні та негативні фактори, які можуть призвести до втрати клієнтів або фінансових втрат [3].

«Знай свій бізнес» (Know Your Business, KYB) спрямований на перевірку легітимності та ідентифікації комерсантів за допомогою різних методів, таких як вивчення реєстраційних документів, податкової звітності, банківських виписок та інших відповідних джерел інформації. Метою KYB є боротьба з торговельним шахрайством, коли злочинці відкривають магазини з наміром незаконно збирати платежі або отримувати персональні дані від клієнтів, які нічого не підозрюють [4].

Загалом, ці процеси в сукупності сприяють забезпеченню транзакцій у середовищі електронної комерції, одночасно захищаючи як бізнес, так і споживачів від шахрайських дій.

KYB також корисний для забезпечення дотримання правил протидії відмиванню грошей (AML), які вимагають, щоб компанії проводили розслідування щодо своїх партнерів і постачальників.

Впровадження заходів протидії відмиванню грошей та шахрайству в електронну комерцію може підвищити рівень безпеки, довіри та дотримання законодавства як для продавців, так і для клієнтів. Покупці можуть здійснювати більш безпечні та безперешкодні онлайн-покупки, а продавці можуть захистити свою репутацію, доходи та юридичні зобов'язання. Більше того, ці системи також можуть підвищити стабільність і прозорість фінансової екосистеми в цілому.

Література

1. *Handbook of Anti Money Laundering* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?id=-sJ9BgAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
2. *Visa Research Highlights Emerging Fraud Schemes Fraud Schemes in Retail and eCommerce* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.merchantfraudjournal.com/visa-research-highlights-emerging-fraud-schemes/>
3. *Ravelin Releases Global Fraud trends Fraud & Payments Survey 2023* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.merchantfraudjournal.com/ravelin-global-fraud-trends-fraud-payments-survey-2023/>
4. *Rampant Fraud Tactics for Merchants and Consumers to Stay Vigilant Against* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.merchantfraudjournal.com/fraud-tactics-prevention/>

Петрова Д.О.,

Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Гошовська О.В.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА ПІДЧАС ВІЙНИ

Підприємництво – сучасний каталізатор економічного розвитку. Підприємницька діяльність в умовах воєнного стану може бути дуже важливою для забезпечення потреб населення та військових, підтримки економіки та збереження робочих місць. Проте, така діяльність може бути ускладнена через ризики та обмеження, що

супроводжують воєнний стан. Саме тому мотивування підприємців під час воєнного стану – одне із перших економічних питань, яке стоїть перед державою.

Український уряд всіма можливими способами підтримує підприємців в умовах воєнного стану. Заходи включають фінансову допомогу, податкові пільги, зниження адміністративних обмежень та інші ініціативи, які спрямовані на стимулювання бізнесу. Однією із перших допомог була виплата постраждалим під час окупації. Одразу з'явилася підтримка для ВПО. Технологічний прогрес у вигляді застосунку «Дія» та платформі «єДопомога» удосконалили та підлаштували до сучасних вимог та реалій. Зараз черги скорочуються та отримати дозволу можна набагато швидше, використовуючи ці додатки. Спільно із програмою «EU4Business», Мінекономіки та Офісом з розвитку підприємництва та експорту було запущено грантовий фонд.

Окрім фінансової підтримки, надається консультація щодо релокації бізнесу, адаптування у новій сфері тощо. Офіс з розвитку підприємництва та експорту запустив окремий розділ «Експорт в умовах війни» на Дія.Бізнес. Там можна знайти актуальну інформацію для підприємств, що готові постачати свою продукцію за кордон, а також подати заявку на включення компанії до Каталогу українських експортерів – онлайн-сервісу, який іноземні імпортери використовують як базу для пошуку партнерів в Україні.

Уряд 13 січня 2023 р. створив Міжвідомчу робочу групу з питань прискореного перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності і розпочав роботу з істотним розширенням економічних свобод для стимулювання розвитку підприємництва в Україні через масову дерегуляцію. Ухвалення законопроекту №7137-д «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» значно вплинуло на діяльності в цілому. Законопроект №7234 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків в період воєнного, надзвичайного стану», який ще більше спростив ведення бізнесу та полегшив навантаження майже на всіх суб'єктів підприємництва.

Держава впливає на розвиток підприємництва під час війни через ряд заходів та політик, які покривають різні сфери. Фінансова підтримка: Держава може надавати фінансову підтримку підприємствам, включаючи кредити за спеціальними умовами, субсидії та гранти. Це сприяє забезпеченню ліквідності підприємств та їхньому фінансовому виживанню під час війни. Регуляторна політика: держава встановлює регуляторні стандарти та норми безпеки для різних галузей економіки. Це може включати створення нових нормативів для виробництва важливих товарів, таких як захисні засоби, медичне обладнання тощо. Соціальні програми: забезпечення підтримки для робочої сили, включаючи програми безробітних та підтримку заробітних плат, зменшує соціальні втрати і забезпечує стійкість суспільства під час війни. Торгова політика: Держава може регулювати зовнішню торгівлю та ввозити та експортувати товари, які є критичними для національної безпеки. Це важливо для забезпечення доступу до необхідних ресурсів та товарів. Інноваційна політика: держава може сприяти розвитку нових технологій та інновацій, що мають важливе значення для забезпечення безпеки та конкурентоспроможності країни. Податкова політика: встано-

влення податкових ставок та структури може впливати на фінансову стійкість підприємств та стимулювати інвестиції у важливі галузі. Трудова політика: держава регулює умови праці, встановлює правила щодо охорони праці та забезпечує підтримку зайнятості важливих галузей. Щодо підтримки малого і середнього підприємництва на державному рівні, то вона полягає в: наданні фінансових продуктів та програм допомоги МСП з боку державних банків (АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк», АБ «Укргазбанк»); залученні безробітних до організації підприємницької діяльності, що є однією з активних форм підтримки безробітних, яка здійснюється Державною службою зайнятості у разі відсутності на ринку праці підходящої роботи; підтримці АПК з боку Мінагрополітики (це, наприклад, бюджетна програма КПКВК 2801580 «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» – 945 млн грн.

Отже, основним важелем підтримки та мотивування підприємців, як очільників структурованої роботи, можна вважати безпосередню допомогу, спрощення ведення діяльності та зменшення навантаження. Роль держави не менш важлива. Державна підтримка підприємництва в Україні під час війни є важливим фактором для забезпечення стійкості економіки, збереження робочих місць та забезпечення національної безпеки. Важливо продовжувати вивчати та вдосконалювати політики в цій області, сприяючи розвитку бізнесу в умовах війни.

Станкевич М.І.,

студ. гр. УА-11,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник: Скорик Г.І.,

к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРЕВАГИ І ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ

Криптовалюта – це цифрова або віртуальна форма грошей, яка використовує криптографічні методи для забезпечення безпеки та контролю над створенням нових одиниць та здійсненням фінансових транзакцій. Спроможність криптовалют визначається їх технологічними характеристиками, безпекою, децентралізацією, популярністю та прийняттям на ринку. Кожна криптовалюта має свої унікальні особливості, які впливають на її успішність та використання.

Серед головних особливостей криптовалют можна виділити: децентралізованість, анонімність і волатильність.

Децентралізованість полягає в тому, що криптовалюти не контролюються центральним банком чи іншим регулятором. Це означає, що власник має повний контроль над своїми фінансами і не залежить від урядів чи банків. Проте у багатьох країнах уряди встановлюють правила і обмеження на використання криптовалют.

Більшість криптовалют пропонують вищий рівень анонімності порівняно з традиційними банківськими рахунками. Проте, недоліки анонімності полягають в тому, що неодноразово спостерігаються відмивання коштів, фінансування незаконних організацій, тощо.

Волатильність – це швидка зміна ринкової ціни у короткі проміжки часу. Її можна віднести, як до переваг, так і до недоліків криптовалют, оскільки вона працює в обидві сторони: може як принести прибуток, так і викликати збитки. Трапляються випадки, коли настрої ринку починають розхитувати «Кити» – тримачі (холдери) великої кількості монет. Щоб захистити свій капітал, потрібно мати певні знання та досвід.

Крім цього для криптовалюти більше захищені від інфляції. Деякі з них, наприклад, Bitcoin, обмежені в обсязі, що створює можливість збереження вартості у майбутньому. Світ криптовалют постійно змінюється, нові технології та проекти з'являються щодня.

Серед найвагоміших переваг криптовалют виділимо доступність, можливість проведення швидких міжнародних транзакцій, безпека.

Криптовалюти доступні для всіх, незалежно від місцезнаходження. Вони дозволяють взаємодіяти з фінансовими ринками та додатками без обмежень, які можуть бути встановлені урядами або банками. Станом на 2023р. понад 6 млн. українців є тримачами криптовалют.

Можливість проведення швидких міжнародних транзакцій. Криптовалюта може використовуватись для міжнародних переказів коштів без необхідності конвертації з мінімальними комісіями. Це особливо корисно для глобальної торгівлі та переказів коштів.

Перевагою криптовалют є безпека заощаджень. Якщо їх зберігати в надійних гаманцях і використовувати надійні методи захисту, це може бути безпечним способом зберігання та обміну цифрових активів.

Не зважаючи на активний розвиток і поширення у використанні криптовалют, їм притаманні і деякі недоліки.

Обмеженість прийняття. Те, як працює криптовалюта, готові прийняти не всі компанії. Екосистема цифрових активів лише розвивається, тому вживаність монет поки що обмежена. Зараз це може здатись недоліком, однак коли криптовалюта стане більш зрозумілою великим компаніям, це швидко змінить її сприйняття у суспільстві, що призведе до її популяризації.

Ризики втрати коштів чи доступу. Хакери та шахраї можуть намагатись використати слабкі місця в екосистемі для крадіжки цифрових монет. Як правило, об'єктом атак стають кошти, які зберігаються на рахунках криптобірж. Тому рекомендується використовувати перевірені гаманці, наприклад холодного типу (MetaMask, Trust Wallet, тощо) та надійні паролі, але варто пам'ятати, якщо ви втратите доступ до свого криптогаманця чи приватного ключа, то ви можете втратити свої активи без можливості відновлення.

Література

1. А. Голішевська *Скільки відсотків українців є тримачами криптовалют у 2023 році. Економіка.* – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/ekonomika/20230901-skilky-vidsotkiv-ukrayincziv-ye-trymachamy-kryptovalyuty-u-2023-roczy/>

2. *Переваги та недоліки криптовалют: все, що варто знати* ЗМІ.ck.ua Центр Черкаських новин – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zmi.ck.ua/sotsium/perevagi-ta-nedolki-kriptovalyuti-vse-scho-var-to-znati.html>

Сургай Д.П.,
студ. гр. УА-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Гошовська О.В.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

РИНКИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, НА ТЛІ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило людські втрати та руйнування. Вартість збитків і втрат від російської агресії вже сягають рекордних величин, а падіння реального ВВП в Україні є більш глибоким, ніж у більшості країн, які мали досвід збройних конфліктів. У той же час Україні вдалося утримати макрофінансову стабільність і залучити значні обсяги міжнародної допомоги, що позитивно впливатиме на перспективи поствоєнного відновлення.

Новий етап російсько-української війни став випробуванням для бізнесу. Складнощі з вантажоперевезенням спонукали негайно трансформувати та оптимізувати бізнес-процеси [1].

Війна, очевидно, ставить серйозні виклики і для поштово-логістичного сектору і в самій Україні. Бойові дії, можлива загроза ракетних ударів, знищення як поштових відділень так і сортувальних центрів – всі ці серйозні ризики, щоб підприємства в іншій країні закрились. Такі проблеми є каталізатором розвитку цього сектору.

Виїзд великої кількості українців за кордон поставив перед гравцями індустрії серйозне завдання, зокрема, і для компаній Meest та Нова Пошта [2].

Український бізнес зіштовхнувся з такими логістичними проблемами:

- Відмова від накопичення. Чим більше товарів знаходиться на складах, тим вищий обсяг заморожених фінансів. До того ж довго тримати товари на складах небезпечно – у разі атаки їх можна втратити.
- Зміна складських умов. Найбільша кількість складів (70–80% професійних складських площ) знаходилися у Київській області. З початком бойових дій компанії змушені були перевезти товари на захід України, де не було складських площ такої величини.
- Складнощі з закупівлею товарів. Проблеми пов'язані насамперед з обмеженістю асортименту й постачальників, блокуванням портів та навантаженням на залізничну інфраструктуру.
- Ускладнення логістичних операцій. Блокпости, огляди, комендантська година – все це ускладнює перевезення вантажів. Крім того, необхідно заздалегідь планувати запасні маршрути, оскільки є ризик нових атак [3].

Попри проблеми, які існують, значна частина компаній продовжує працювати.

Із березня обсяги відправлень з України до країн Європи та Північної Америки стабільно зростають на 30% щомісяця. Серед найпоширеніших напрямків – Польща, Німеччина, Чехія.

Має попит і доставка в Україну, водночас тип товарів дещо змінився. Тепер наші користувачі замовляють з Європи через сервіс myMeest тактичні това-

ри, одяг брендів, що тимчасово припинили роботу в Україні, вітаміни та ліки. Продажі, а відповідно і доставку в Україну, вже відновили найбільші маркетплейси та бренди одягу: AliExpress, NOTINO, ANSWEAR, бренди групи компаній LPP та MODIVO. Meest надалі залишається їх головним логістичним партнером в країні [2].

Нові умови ринку стимулюють підприємства шукати нові шляхи, партнерства та ще більше інтегруватися в європейський простір, що в результаті позитивно відобразиться не тільки на додаткові прибутки бізнесу, але й на якості надання послуг українцям.

Розвиваються й митні відносини України з іншими державами. Наші політичні та економічні проекти з Польщею мають неабиякий потенціал, бо ця країна для нас – фактично міст у ЄС. Після досягнення спільних вигідних рішень, українська митниця – а відповідно, і торгівля й перевезення – стануть іще більш конкурентоспроможними.

Література

1. Агакерімова Р. Вплив війни в Україні на національну та глобальну безпеку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-53>

2. Як війна в Україні змінює світову логістику. *Економічна правда*. 2022. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/24/688538/>

3. Логістика під час війни: як українському бізнесу організувати транспортні потоки. *УКРІНФО*. 2022. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3566470-logistika-pid-cas-vijni-ak-ukrainskomu-biznesu-organizuvati-transportni-potoki.html

Флиси́к Ю.Б.,
студ. гр. МЕ-114,

Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Данилович-Кропивницька М.Л.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ОСОБЛИВОСТІ ТІНЬОВОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фармацевтичний ринок України є складним і розгалуженим сектором економіки, який постійно змінюється та розвивається. Важливим аспектом його функціонування є конкуренція, яка визначає, які препарати будуть доступні пацієнтам, їх вартість та якість. Однак конкуренція на фармацевтичному ринку України не обмежується лише законними бізнес-процесами. Тіньова економіка, а також інші нелегальні та недеklarовані дії, мають значний вплив на динаміку цього ринку.

Тіньовий сектор у фармацевтичній галузі є серйозною загрозою для безпеки та якості медичних продуктів. За даними МОЗУ, розміри цього сектору становлять біля 20% від обсягу фармацевтичного ринку. Однією з основних про-

блем є виготовлення та поширення контрафактних ліків, які можуть бути небезпечними для здоров'я та життя пацієнтів. Ці нелегальні продукти можуть містити неправильні дози активних речовин, бути неякісними або взагалі не мати лікувальних властивостей.

Найбільшу небезпеку несе продаж лікарських засобів через Інтернет, що повертає злочинців можливістю діяти анонімно. Рівень фальсифікації у цьому сегменті ринку доходить до 50%. До 70% стероїдних гормонів і засобів для схуднення, які продаються через Інтернет, – фальсифіковані препарати

Легально сировину продають переважно для потреб на фармкомпаній або за межі країни. У 2019 р. Україна експортувала приблизно 6 тис. т на суму \$16 млн, що на 35% більше, ніж у 2018 р. 90% всього експорту лікарської рослинної сировини з України становлять дикороси. Органічна продукція майже не експортується. Середня вартість експортного кілограма з України – \$2,79, з Болгарії – \$3,47, з Польщі – \$4,28.

За офіційними статистичними даними та оцінками, розмір тіньового сектору у фармацевтичній галузі становить близько 3,67% від загального обсягу охорони здоров'я у нелегальному сегменті економіки. Ця цифра перевищує легальну частку в 2,2%. Проте важливо враховувати, що ці дані можуть бути недооцінені, оскільки багато нелегальних операцій не реєструються офіційно.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, підроблені лікарські засоби становлять близько 10% світового ринку ліків. У країнах СНД цей показник сягає 20%, в Україні частка фальсифікованих лікарських засобів, за різними даними, становить 15–25%. Щороку підробки забирають близько 200 тис. життів, на цих життях фальсифікатори заробляють приблизно 50 млрд доларів.

Так, за даними дослідження ВООЗ, світовим лідером у виробництві фальсифікованих препаратів є Індія (35%), за нею йдуть Нігерія (23,1%) і Пакистан (13,3%). На частку інших країн Азії припадає ще 14,6% фальсифікованих лікарських засобів. Останнім часом Китай став одним із найбільших постачальників фальсифікованої фармацевтичної продукції.

За даними Proxima Research, станом на липень 2023 року компанія «Фармак» є лідером фармацевтичного ринку України. За перше півріччя підприємство випустило на ринок 9 нових лікарських засобів та планує представити ще більше нових продуктів у 2-му півріччі. Згідно результатів дослідження, українські виробники препаратів продовжують утримувати лідерство за продажами «в упаковках» і займають 63% ринку. Як уточнюють представники «Дарниці», частка компанії сягає майже 15,8% в натуральному і 5,3% в грошовому виразі, тим самим створюючи попит на більш дешеві не сертифіковані аналоги фармацевтичної продукції.

Прозорість та документованість у фармацевтичному секторі залишають бажати кращого. За даними Агентства з питань лікарських засобів України, значна частина лікарських засобів, які ввозяться в країну, не мають належних документів та сертифікатів якості. Згідно зі статистикою, нелегальна фармацевтика в Україні приносить величезні втрати не тільки у вигляді втрати коштів для державного бюджету через невиплачені податки, але і загрожує здоров'ю громадян. За оцінками, цей сектор може доносити до 1 мільярда доларів США щорічно.

Держави та правоохоронні органи активно працюють над заходами для боротьби з тіньовим сектором у фармацевтичній галузі, що включає посилення контролю за виробниками та дистриб'юторами фармацевтичної продукції, введення суворих санкцій для порушників, а також впровадження технологічних рішень для відстеження та аутентифікації продуктів.

Однією з головних наслідків функціонування тіньового фармацевтичного сектору є загроза здоров'ю та життю споживачів. Вживання контрафактних ліків може призвести до серйозних проблем, таких як отруєння, алергічні реакції, або навіть загибель пацієнтів. Крім того, ця проблема впливає на довіру споживачів до фармацевтичної галузі та може спричинити зниження попиту на медичні продукти сертифікованої якості.

Хоманська М.Р.,
студ. гр. УА-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Гошовська О.В.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Рух до громадянського суспільства і правової держави є одним із основних напрямів розвитку світового співтовариства, оскільки громадянське суспільство виступає своєрідним фундатором правової демократичної держави. Розвиток громадянського суспільства нерозривно пов'язане із новими політичними та економічними умовами життя країни. Це залишається одним із актуальних питань упродовж усього пострадянського періоду історії України. Воно є не стільки метою реформ, що проводяться в нашій державі, скільки неодмінною умовою їх успішної реалізації.

Україна проголосила мету побудови правової демократичної держави, де громадянське суспільство виступає в якості обов'язкового елементу. Щодо активізації процесу розвитку ринку соціальних послуг, то організації громадянського суспільства вже почали конкурувати з державними установами, які надають такі послуги. Проводиться робота по розв'язанню проблем інвалідності, робота з дітьми та молоддю, надається допомога сім'ям дітей-інвалідів, проводиться профілактика негативних явищ серед молоді, робота з бездомними та безпритульними та ін. В умовах посилення зовнішніх і внутрішніх викликів, які постали перед Україною та її громадянами, в ситуації загострення невизначеності й нестабільності суспільство відчуває гостру потребу у механізмах надання оперативних, виважених та адекватних відповідей для мінімізації ризиків і загроз, у способах вирішення пріоритетних проблем та оперативного реагування при їх виникненні. Яскравим проявом мобілізації та залучення соціальних ресурсів громадянської участі та конструктивної самоорганізації активної частини населення, спрямованої на вирішення найгостріших проблем сьогодення, став швидкий розвиток волонтерської діяльності в Україні.

Набутий досвід є надзвичайно цінним, з точки зору розвитку громадянського суспільства в Україні, а його дослідження та пошук шляхів подальшого використання є одним з головних завдань як науковців, так і представників системи державного управління. Визначення шляхів ефективного залучення соціальних ресурсів громадянського суспільства, в тому числі волонтерських організацій, потребує розробки відповідної стратегії залучення цих ресурсів для вирішення актуальних суспільних проблем, реалізація якої сприяла б розвитку громадянського суспільства та становленню демократії в Україні.

Діяльність громадських організацій охоплює практично всі сфери суспільного життя України, найбільше вони опікуються проблемами дітей і молоді, громадянською освітою, правами людини та вирішенням соціальних питань. У демократичному суспільстві громадські об'єднання виконують подвійну роль: вони є необхідною умовою і невід'ємною складовою конституційно визначеного політичного процесу та формальної політичної структури демократичної держави. На рівень розвитку громадянського суспільства впливає не стільки кількість громадських об'єднань, скільки їх дієвість і можливість здійснювати помітний вплив на ухвалення політичних рішень у державі. Попри активізацію діяльності громадських об'єднань українці, в цілому, дають доволі низьку оцінку їх ефективності, про що свідчить як рівень довіри громадян до них, так і участь у їхній діяльності. Громадські організації, активісти та волонтери першими відреагували на виклики, які перед громадами поставила війна – допомога військовим, пошук, налаштування логістики, підтримка людей, які приїжджають до громади в пошуках безпеки, збір гуманітарної допомоги та багато іншого. Серед таких організацій, які швидко перепрофілювали свою діяльність для допомоги Україні, є громадська організація «Агенція розвитку громад «Інтонація ЗМІН». Органи самоорганізації населення за місцем проживання громадян міст і сіл займають визначне місце у системі місцевого самоврядування. Саме вони відіграють важливу роль у широких кіл громадян до співпраці з органами влади щодо соціально-економічного і культурного розвитку територій, міст і сіл. Сьогодні найбільш пекучими проблемами багатопверхових будинків є надзвичайно низька якість житлово-комунальних послуг, непридатний стан підвальних приміщень, протікання дахів та напівзруйнований вхід до під'їзду.

Надзвичайно важливим є те, щоб люди знали, як організовувати органи самоорганізації населення що вони можуть зробити самі для вирішення тих чи інших проблем. Адже чим швидше будуть вирішуватися такі проблеми, тим швидше жителі та органи самоорганізації населення зможуть перейти до інших завдань, наприклад, розбудова дитячого майданчику та засадження клумб, щоб зробити свою вулицю або мікрорайон привабливим та зручним для повсякденного життя. Таким чином, формування громадянського суспільства є однією з найважливіших умов просування України шляхом проведення економічних, політичних і правових реформ, які, передусім, спрямовуватимуться на демократизацію громадського життя, лібералізацію економіки, захист прав і свобод людини і громадянина, становлення правової демократичної держави.

Хуткий В.А.,
студ. гр. УА-11,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Скорик Г.І.,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Повномасштабне вторгнення росії проти України спричинило значні людські жертви та матеріальні втрати. Як зазначають фахівці Київської школи економіки (KSE), станом на 1 вересня 2023 року загальна сума прямих задокументованих збитків, завдана інфраструктурі України, зросла до \$151,2 млрд (за вартістю заміщення)» [1]. 21 квітня 2022 року Президент України підписав наказ про утворення Національної ради з відновлення України від наслідків війни. Цим органом було розроблено план відновлення України (презентований у Комітеті з питань економічного розвитку Верховної Ради 2 травня 2022 року) [2], основними принципами якого є: повний доступ до ринків ЄС та Великої сімки; отримання статусу кандидата, а потім повноправне членство в ЄС; побудова економіки на принципах дерегуляції та лібералізації; налагодження логістичних маршрутів в західному напрямку; перехід від експорту сировини до переробки в тих галузях, які дають найбільшу експортну виручку; розвиток вітчизняного військово-промислового комплексу; самодостатність в енергетиці за рахунок збільшення видобування власного газу та розвитку атомної енергетики; кліматична модернізація. Враховуючи теперішній стан, можна визначити наступні проблеми України на шляху до повного відновлення від наслідків війни: джерела грошових ресурсів; потреба в людських ресурсах і робочій силі; терміни завершення відбудови. Перше і найголовніше питання: “Де брати кошти, необхідні для відбудови?”. Україна вже створила 7 фондів для фінансування свого відновлення: Фонд підтримки малого та середнього бізнесу, Фонд підтримки армії, Фонд відновлення та трансформації економіки, Гуманітарний фонд, Фонд обслуговування та погашення державного боргу, Фонд відновлення майна та зруйнованої інфраструктури та Фонд відновлення України. Енергетичне співтовариство створило для України Фонд відновлення зруйнованої російською війною енергетичної інфраструктури, донорами якого переважно стануть держави-члени ЄС. Окрім цього, Євросоюз планує створити спеціальний трастовий фонд для відновлення України, який працюватиме, як європейський COVID-фонд. Усі ці фонди наповнюватимуться, головним чином, за рахунок допомоги країн-партнерів і міжнародних інституцій – Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Європейського інвестиційного банку, Європейського банку реконструкції та розвитку. Окремим напрямом є допомога великих міжнародних компаній та благодійних фондів, для отримання коштів від яких доречно створити спеціальний інвестиційний фонд, на який будуть надходити всі кошти від різних урядів, призначені для відбудови України. Частина витрат на відновлення можна покрити коштом арештованих російських активів, як в Україні, так і у світі. Однак, це вимагає відповідних норм законодавства.

Другою проблемою є потенційно недостатня кількість людських ресурсів для реалізації планів відбудови України. «За шість місяців цього року з України виїхало 8,2 млн. громадян, а в'їхало – 7,97 млн. Така різниця – 230 000 осіб – майже в 11 разів менша від показника першого півріччя 2022 року. Тоді з України виїхало на 2,62 млн осіб більше, ніж заїхало. У другому півріччі 2022-го люди все ж активніше поверталися до України – прибуло на 149 000 громадян більше, ніж виїхало» [3]. Для заповнення необхідної кількості спеціалістів з різних економічно-промислових галузей Україні знадобиться допомога іноземних фахівців. Необхідно буде створити алгоритми обміну спеціалістів з інших країн, заохочувати громадян здобувати необхідну освіту і долучатись до найбільш пошкоджених галузей економіки України. І остання проблема, яку неможливо точно вирішити через триваючу війну – питання термінів завершення післявоєнного відновлення України. «Питання відновлення України вже давно обговорюється серед багатьох спільнот та організацій у всьому світі. Вважається, що завершення цього процесу буде десь у червні 2026 року» – повідомив колишній спецпредставник Держдепу США з питань України Курт Волкер під час брифінгу в Одесі [4].

Література

1. *Київська школа економіки (KSE) – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-syagaye-151-2-mlrd-otsinka-stanom-na-1-veresnya-2023-roku/>*
2. *Офіційний телеграм-канал Андрія Єрмака – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://t.me/ermaka2022/427>*
3. *Forbes Ukraine – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://forbes.ua/news/blizko-24-mln-ukrainsiv-viikhali-za-kordon-ta-ne-povernulisya-vid-pochatku-velikoi-viyni-16082023-15442>*
4. *Публікація на офіційному сайті Мультимедійної платформи мовлення України «УКРІНФОРМ» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-vidbudova/3710635-vidbudova-ukraini-moze-zaversitisa-do-lita-2026-roku-volker.html>*

ПІДСЕКЦІЯ 5

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІРМ, РИНКІВ, РЕГІОНІВ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Баран Р.О.,
студ. гр. МЕ-24,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Садова У.Я.,
д.е.н., професор кафедри теоретичної та прикладної економіки

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА СУСПІЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Сучасне суспільство перебуває в постійному русі, формуючи економічні та соціальні аспекти, які взаємодіють та впливають один на одного. Впровадження концепції соціальної економіки визнає важливість збалансованого розвитку цих двох сфер та їх взаємозв'язок. Соціальна економіка – система соціально-економічних взаємовідносин, заснованих на різноманітні форм власності, свободі підприємництва, здоровій конкуренції за умов сильної соціальної політики, яка забезпечує гідний рівень життя населенню та гарантує його соціальний захист на підставі високого рівня розвитку економіки. Тобто, соціальна економіка виступає системою господарювання, яка забезпечує досягнення соціально орієнтованого зростання за умов одночасного економічно орієнтованого соціального розвитку [1].

Взаємозв'язок між економічними процесами та суспільним розвитком це:

1. Працевлаштування та бідність.

Економічні процеси, такі як безробіття, зниження умов праці, або низький рівень оплати праці, мають безпосередній вплив на рівень бідності в суспільстві. В Указі Президента України «Про стратегію подолання бідності» бідність визначається як «неможливість унаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству у конкретний період часу» [2]. В контексті соціальної економіки ця проблема розглядається як ключова. Соціальна економіка поставила собі призначення створити умови для забезпечення працездатності та зниження бідності. Це може бути досягнуто через програму соціальної підтримки, розвиток підприємництва, а також реформування системи соціального забезпечення.

2. Рівень освіти та доступ до охорони здоров'я.

Освіта та доступ до якісних медичних послуг є спадковими аспектами соціального розвитку суспільства. Економічні процеси, такі як інвестиції в освіту та охорону здоров'я, впливають на загальний рівень освіченості та здоров'я населення. Соціальна економіка сприяє покращенню доступу до освіти та медичних послуг, що у своїй ситуації впливає на здоров'я та розвиток суспільства. Економічні ресурси використовують для соціальних цілей, таких як розвиток освітніх програм та модернізація системи охорони здоров'я.

3. Соціальна солідарність.

Соціальна солідарність визнається як ключовий аспект соціальної економіки. Це забезпечує спільний внесок та взаємодопомогу у розв'язанні соціальних проблем. Економічні процеси, такі як розвиток кооперативів, громадських ініціатив та соціальних підприємств, сприяють розвитку соціальної солідарності. Ця взаємодія стимулює соціальні виклики та розвиток гармонійного розвитку суспільства.

Соціальна економіка виступає інструментом для створення збалансованого суспільного розвитку. Взаємозв'язок між економічними процесами та суспільним розвитком демонструє, що досягнення сталого розвитку та покращення якості життя суспільства вимагає уваги до обох аспектів.

Соціальна економіка сприяє розвитку ефективних механізмів регулювання та використання економічних ресурсів для досягнення соціальних цілей. Вона надає інструменти для боротьби з бідністю, покращення освіти та забезпечення доступу до медичних послуг. Соціальна солідарність визнає важливість спільних зусиль та взаємодії в суспільстві.

У підсумку, соціальна економіка відкриває нові можливості для вирішення сучасних соціальних викликів та розвитку побудови більш стабільного та гармонійного суспільства.

Література

1. *СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА* URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/8468/socialna-ekonomika> (дата звернення 23.10.2023).

2. *ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ* URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=824>

Борак А.Ю.,

студ. гр. МЕ-28,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Степура Т.М.,

д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та інвестицій

ДИНАМІКА РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Безробіття – соціально-економічне явище, пов'язане з перевищенням пропозиції робочої сили над попитом на неї.

Безробітні – за визначенням МОП, особи у віці 15-70 років як зареєстровані, так і не зареєстровані в державній службі зайнятості, що одночасно відповідають трьом умовам: не мали роботи (прибуткового заняття); протягом останніх чотирьох тижнів шукали роботу або намагалися організувати власну справу; впродовж двох тижнів були готові приступити до роботи, тобто почати працювати за плату як найманий працівник або на власному підприємстві [1].

Рівень безробіття – визначається як відношення кількості безробітних до робочої сили (економічно активного населення).

Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне, природне (фрикційне та структурне).

Зареєстрований безробітний – особа працездатного віку, яка зареєстрована в територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення трудової міграції, як безробітна і готова та здатна приступити до роботи [1].

Таблиця 1

Динаміка рівня безробіття Вінницької області та України у період російсько-української війни

Показники	Значення показників							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Рівень безробіття Вінницької області, %	10,5	8,9	9,7	10,7	9,9	9,4	10,7	11,0
Рівень безробіття України, %	9,3	9,1	9,3	9,5	8,8	8,2	9,5	9,9
Співвідношення Вінницької області до України, %	112,9	97,8	104,3	112,6	112,5	114,6	112,6	111,1
Базисні відхилення	-	-15,1	-8,6	+8,3	+8,1	+10,3	+8,3	-1,8
Ланцюгові відхилення	-	-15,1	+6,5	+8,3	-0,1	+2,1	-2,0	-1,5

Джерело: обчислено автором за [2].

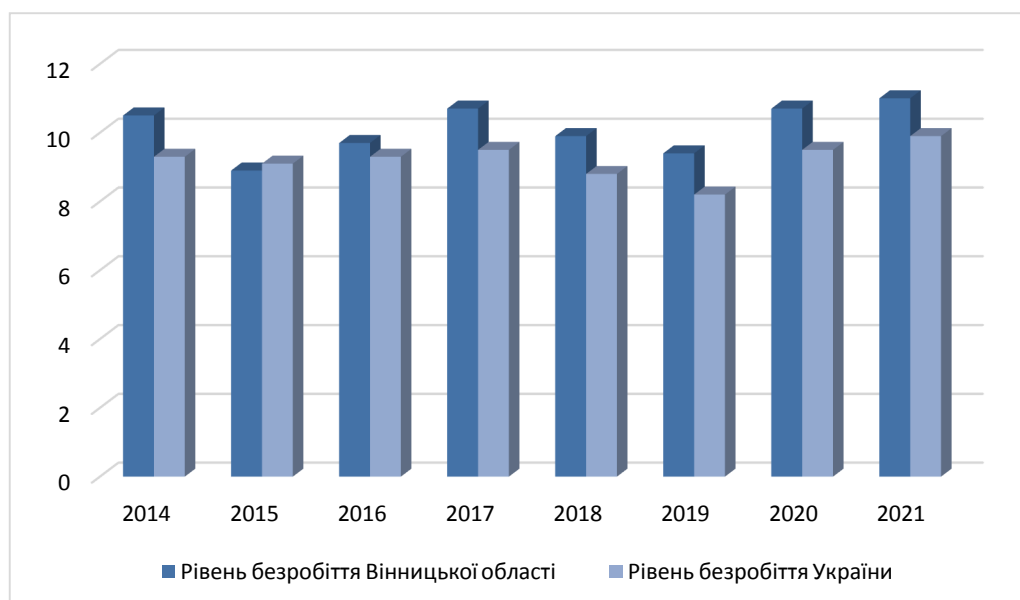

Рис. 1. Динаміка рівня безробіття у Вінницькій області та державі у період російсько-української війни

Показник рівня безробіття Вінницької області був найбільшим у 2021 році (11,0 %), найменшим у 2015 (8,9 %у). Найбільше значення показника рівня безробіття України у 2021 році (9,9%), найменше значення у 2019 році (8,2%).

вень безробіття Вінницької області зростав у 2015–2017 років і 2019-2021 (найбільше зростання показника у 2019-2022 – на 1,3%), у 2014-2015 і 2017-2019 року цей показник спадав (найбільше спадання у 2014-2015 році – на 1,6%).

Отже, на основі даних, поданих на рис. 1, можна стверджувати, що рівень безробіття Вінницької області вищий середнього по державі впродовж російсько-української війни. Це є негативною ознакою розвитку регіону. Потрібно комплексно підійти до вирішення проблеми високого рівня безробіття населення Вінниччини. Місцевій владі потрібно створювати нові робочі місця, стимулювати приватний бізнес та державні компанії, щоб вони не скорочували людей, а навіть збільшували набір робочої сили і розширювали можливості для зайнятості. Це підвищить рівень економічної активності населення.

Література

1. Закон України "Про зайнятість населення URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 18.10.2023)

2. Рівень безробіття населення (за методологією МОП) по регіонах. Держстат України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/rp/rp_reg/reg_u/arh_rbn_u.htm (дата звернення: 18.10.2023).

Вахняк О.В.,

студ. гр. МЕ-22,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Степура Т.М.,

д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та інвестицій

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Страхові ринки є невід'ємною частиною ринкової інфраструктури та фінансової системи будь-якої країни. Світовий досвід показує, що рівень розвитку економіки країни часто визначається рівнем організації страхової галузі. У багатьох країнах страхова галузь за рівнем прибутковості значно випереджає промисловий та банківський сектори. Страховий ринок є важливою складовою ринкової економіки та відіграє вирішальну роль у формуванні загальної економічної ситуації в країні, адже значно скорочує бюджетні витрати на компенсацію збитків, спричинених надзвичайними ситуаціями та різноманітними стихійними лихами. Захищає підприємства від непередбачуваних ризиків та надає соціальну підтримку не лише у випадку стихійних лих. По-друге, ринок страхування акумулює значні фонди неактивного капіталу й перетворює його у потужне джерело інвестиційних ресурсів, які активізують реальний сектор економіки і стимулюють соціально-економічне зростання країни. Відтак, наявність розвиненого страхового ринку та ефективної системи страхування створюють можливість забезпечення фінансових гарантій для різних суб'єктів господарювання, збереження соціальної стабільності у суспільстві та економічної безпеки держави в цілому

Процеси, що відбуваються в нашій економіці, зумовлюють необхідність проведення економічних реформ та розвитку страхового ринку. Важливим еле-

ментом сьогодні є формування системи ефективних інструментів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності страхових компаній та надання конкурентоспроможних послуг не тільки на внутрішньому ринку, а й на зовнішніх ринках.

Страхові компанії формують власну фінансово-економічну політику та концепцію розвитку, розробляють внутрішні фінансові механізми, які сприяють підвищенню ефективності діяльності компанії. Для того, щоб страхові компанії працювали ефективно і надійно та залишалися економічно життєздатними, їм необхідно планувати і прогнозувати свій бізнес. Для цього використовуються сучасні методи економетричного та математичного моделювання, тобто кореляційний та регресійний аналіз, математичне програмування, сучасні методи імітаційного моделювання [1].

На сьогоднішній день страховий ринок в Україні нерівномірно розвивається і можна побачити наявність багатьох проблем, частина з яких притаманна і для інших секторів фінансового ринку (прикладом можуть слугувати проблеми економічного характеру й організаційно-правові), інша частина характерна безпосередньо страховому ринку.

Значну частину таких проблем можна пояснити насамперед прагненням страхових компаній максимізувати свій прибуток, при цьому не звертаючи увагу на довгострокові інтереси галузі та професійну етику. До таких проблем можна віднести [2]:

- Відсутність цілеспрямованої державної політики в секторі, що тягне за собою невідповідність національного законодавства міжнародним стандартам
- Низький попит на страхові послуги з боку фізичних та юридичних осіб.
- Низький рівень виплат страхових відшкодувань та низька рентабельність окремих видів страхування
- Відсутність надійних інвестиційних програм та дієвих фінансових механізмів для довгострокового нарощування страхових резервів.
- Нерозвиненість страхової інфраструктури та слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України з іншими країнами у сфері страхування;
- Недостатнє регулювання страхового посередництва.

Таким чином, можемо узагальнити, що страховий ринок України перебуває на етапі розвитку та інтеграції у світовий простір. Наразі ефективному функціонуванню страхового ринку України перешкоджає відсутність єдиної державної стратегії розвитку вітчизняного страхового ринку, нестабільна економічна ситуація в країні, низька фінансова культура населення та учасників страхового ринку, відсутність ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної інвестиційної політики, низький рівень капіталу вітчизняних страхових компаній.

Література

1. *Стратегія розвитку страхового ринку України на 2011-2020 роки.* [URL]: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.
2. *Огляд страхового ринку України.* [URL] : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/NBFIs_regulation_Draft_concept_2018.pdf?v=4

Веселовська Я.О.,
студ. гр. ЕБ-22,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Дідух Н.М.,
асистент кафедри економіки підприємства та інвестицій

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА БІДНІСТЬ ТА НЕРІВНІСТЬ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сьогодні немає сумнівів щодо того, що рівень життя населення є важливим показником успіху соціально-економічного розвитку країни. Завершені результати економічних перетворень і трансформацій оцінюються не лише за критерієм досягнення макроекономічної стабільності, але і за реальними змінами у рівні благополуччя громадян і ознаками позитивного впливу на різні соціальні групи. Проте, благополуччя є не лише важливою характеристикою стану економічної системи, але й об'єктивно необхідною умовою її розвитку, що надає особливу важливість вивченню цієї проблеми в умовах економічних змін.

Система соціального контролю створена для забезпечення громадського порядку та стабільності в суспільстві шляхом регулювання взаємодії соціальних груп. Соціальні інститути, як найважливіша складова цієї системи, виникають у відповідь на конкретні потреби суспільства і визначаються суспільними вимогами. Вони представляють собою стійкий набір формальних і неформальних правил, норм, інституцій та понять, які регулюють різні аспекти людської діяльності і організовані у систему ролей і статусів.

Для повноцінного дослідження даної статті, проаналізуємо що несуть під собою терміни «бідність» і «нерівність».

Бідність – це складне соціально-економічне явище, яке можна визначити як стан, в якому існування і матеріальний рівень особи або домогосподарства значно відстають від середнього рівня відповідного суспільства, що призводить до недостатнього доступу до основних матеріальних, соціальних та культурних потреб, а також обмежує можливість участі в суспільному житті та забезпечує відчуття виключеності.

Нерівність – це соціальне та економічне явище, яке визначається відмінностями у розподілі ресурсів, можливостей та благ між індивідами, групами чи регіонами в суспільстві. Це означає, що деякі особи чи групи мають більше ресурсів, влади, статусу, освіти або інших переваг у порівнянні з іншими, що може призводити до нерівності у доступі до можливостей, підходів до життя та результатів.

Україна характеризується такими основними ознаками бідності:

1. Середня якість життя населення є низькою.
2. Бідність поширена серед працездатних громадян.
3. Існує значна нерівність у володінні майном серед населення.
4. Велика частина населення вважає себе бідними.

У 2022 році, внаслідок вторгнення росії, Україна стикнулася із різким підвищенням рівня бідності, який збільшився з 5,5% до 24,2%. Ця ситуація призвела до того, що понад 7 мільйонів людей опинилися понизу відмітки бідності.

Після початку війни в Україні суттєво подорожчали продукти харчування, паливо, послуги та інші необхідні речі.

Вирішення проблем бідності й нерівності потребує комплексного підходу та комбінації різних заходів.

По-перше, варто відмітити, що найбільший вплив на вирішення даної проблеми буде нести соціальна політика. Урядом має бути запроваджена ефективна соціальна політика, яка в свою чергу буде базуватись на соціальній економіці й поширення заходів, таких як програми пільг для малозабезпечених й уразливих верств населення.

По-друге, відсоток зайнятості впливає на сприяння створенню робочих місць та мотивацію до працевлаштування. Даний аспект можна реалізувати лише за рахунок підвищення рівня освіти населення й активного інвестування в її покращення.

По-третє, реформація податкової й фіскальної політики покращить збільшення доходів як населення загалом, так і малого й середнього бізнесу, а також рівномірний розподіл прибутку такі як, прогресивні податкові ставки, які збільшуються зі зростанням доходу, можуть допомогти зменшити нерівність.

Завдяки цим заходам і підходам на нашу думку, можна подолати проблему впливу соціальної економіки на бідність й невірність населення України. На момент воєнного стану, дані заходи є некоректними, вони мають своє пряме спрямування на подальшу відбудову країни, але в сьогоденні є дуже важливим моніторинг і аналіз вказаної ситуації задля планування подальших заходів і запобігання кризи в найближчому майбутньому.

Література

1. Шелудченко И. Світовий банк погіршив прогноз інфляції в Україні до 20% – Новини – GMK Center. GMK. URL: <https://gmk.center/ua/news/svitovyy-bank-pohirshyv-prohnoz-infliatsii-v-ukraini-do-20/> (дата звернення: 20.10.2023).

2. Соціальна економіка: Навч. посіб. /Кол. авт. О.О.Беляєв, М.І.Дуба, В.І.Кириленко, О.М.Комяков, О.В.Сінельник. – К.: КНЕУ, 2005.

Грицюк Т.В.,

студ. гр. ФБ-31,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Садова У.Я.,

д.е.н., професор кафедри теоретичної та прикладної економіки

ДИНАМІКА ЗМІНИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ ВПРОДОВЖ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Відповідно до Бюджетного кодексу України державний борг являє собою загальну суму боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення.

Гарантованим державою боргом, в свою чергу, називається загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо повернення отриманих та непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями.

Внаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну, наша держава стикнулася з нагальним питанням захисту своєї незалежності, боротьби за свободу та відновлення своєї територіальної цілісності. Цілком очевидно, що втрапивши можливості нарощувати свої доходи, через окупацію певних територій, знищення певних підприємств, виїзду значної кількості працездатних осіб закордон тощо, дефіцит між надходженнями до бюджету та його видатками (які зазнали суттєвого збільшення) суттєво зріс. Отож, з метою покриття дефіциту держава здійснює запозичення. На рис. 1 відображено динаміку зміни державного та гарантованого державою боргів впродовж січня 2022-серпня 2023 років [1].

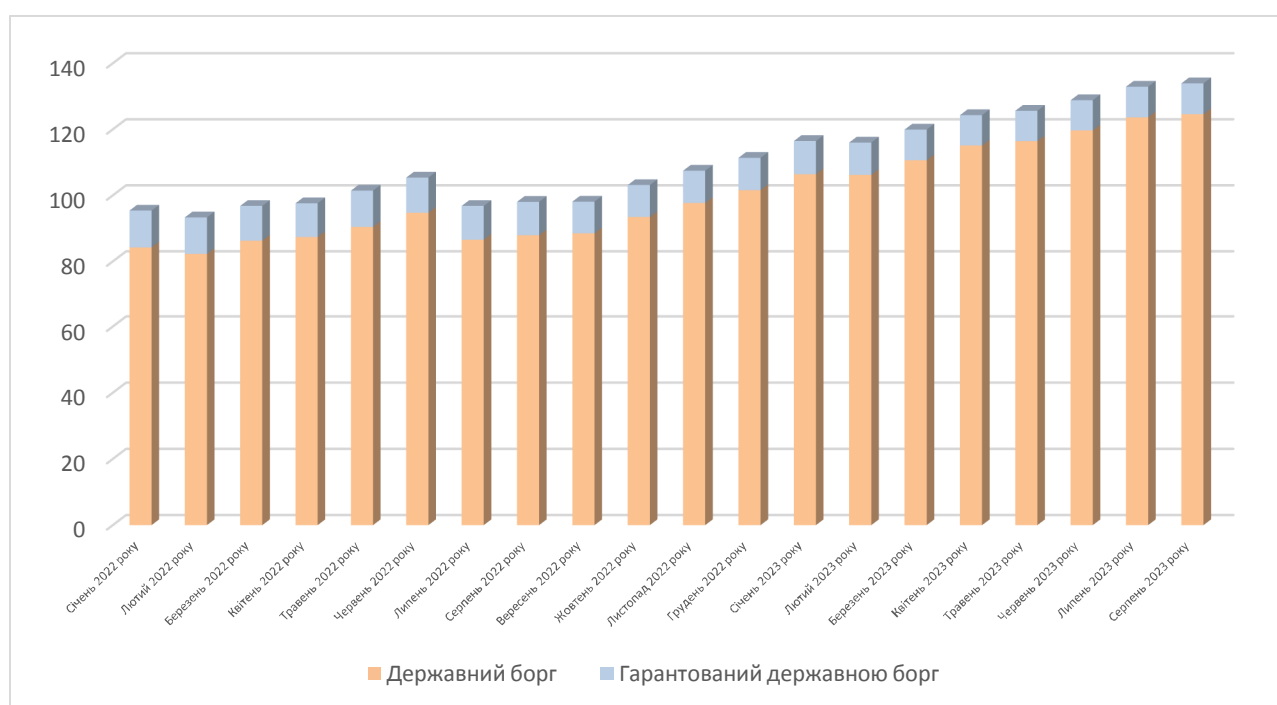

Рис. 1. Державний та гарантований державою борг України впродовж російсько-української війни, млрд. дол. США

Як ми можемо бачити із рис. 1 державний борг України має тенденцію до зростання. Так, якщо станом на 31 січня 2022 року даний показник становить 84,24 млрд. дол. США, то вже станом на 31 серпня 2023 року цей показник досягає 124,58 млрд. дол. США. Щодо гарантованого державою боргу, то він зазнає коливання упродовж аналізованого періоду, проте все ж таки має динаміку до зменшення, оскільки на початок цього періоду даний показник становить 11,14 млрд. дол. США, а вже на кінець періоду – 9,35 млрд. дол. США. Головними причинами зростання державного боргу є значний дефіцит бюджету України, який спричинений великими витратами на оборону держави. Окрім цього, на це зростання також впливає девальвація національної валюти України.

Тобто маючи значні статті витрат у своєму бюджеті, уряд з метою їх покриття приймає рішення про державні запозичення. Це може набувати

вигляду облігацій внутрішньої державної позики, отримання кредитів від інших держав та міжнародних фінансових організацій тощо. Детальний склад державного боргу України станом на 31 серпня 2023 року відображено на рис. 2 [2].

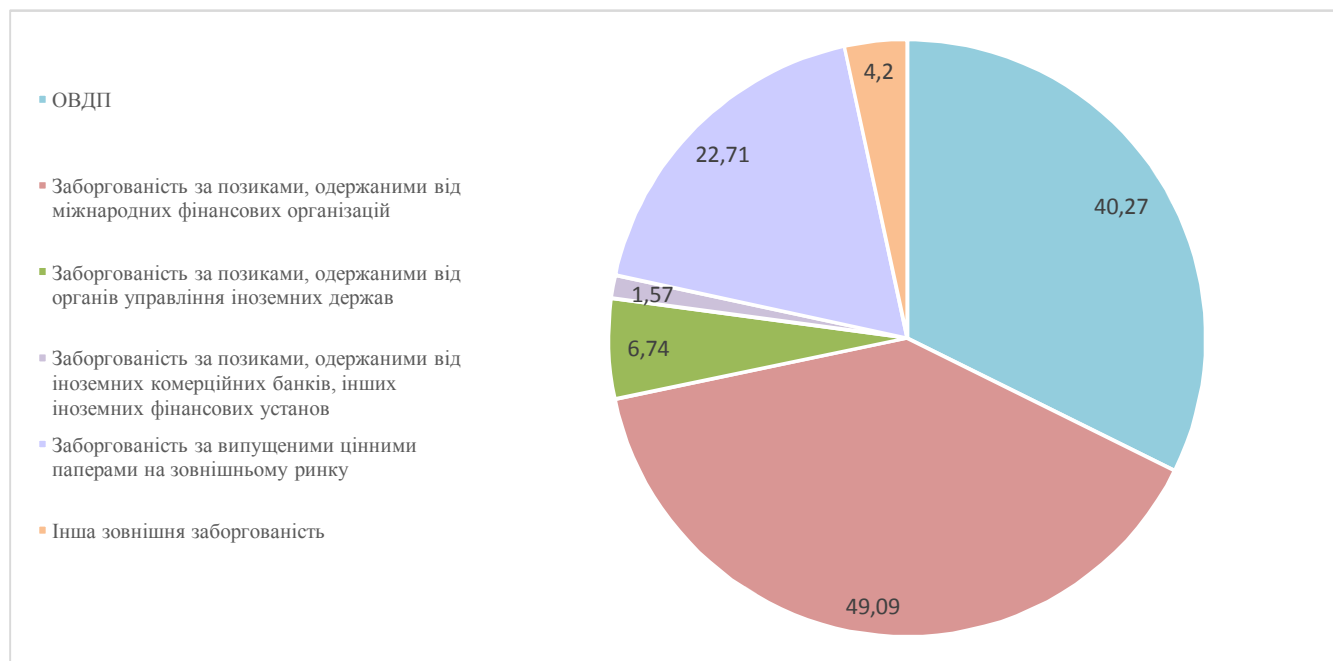

Рис. 2. Склад державного боргу України станом на 31 серпня 2023 року, млрд. дол. США

Отже, відповідно до рис. 2 найбільшим кредитором України є міжнародні фінансові організації, оскільки саме вони надали найбільшу суму кредиту станом на 31 серпня 2023 року, яка становить 49,09 млрд. дол. США. Другим найбільшим кредитором є власне населення України, яке купило ОВДП на суму 40,27 млрд. дол. США. Третім значним кредитором є іноземні громадяни, які купили ОЗДП на суму 22,71 млрд. дол. США. Серед інших кредиторів можна назвати органи управління іноземних держав, МВФ та комерційні банки й інші фінансові установи.

Література

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 24.10.2023).
2. Державний борг та гарантований державою борг. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg> (дата звернення 24.10.2023).

Коломієць В.І.,
студ. гр. ФБ-31,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Садова У.Я.,
д.е.н., професор кафедри теоретичної та прикладної економіки

МІКРОКРЕДИТИ, ЯК ЗАСІБ БОРОТЬБИ ІЗ БІДНІСТЮ

У зв'язку із повномасштабною війною, яку 24 лютого розпочала росія на українській землі, багато громадян України втратили джерела доходу повністю або почали отримувати значно нижчі доходи.

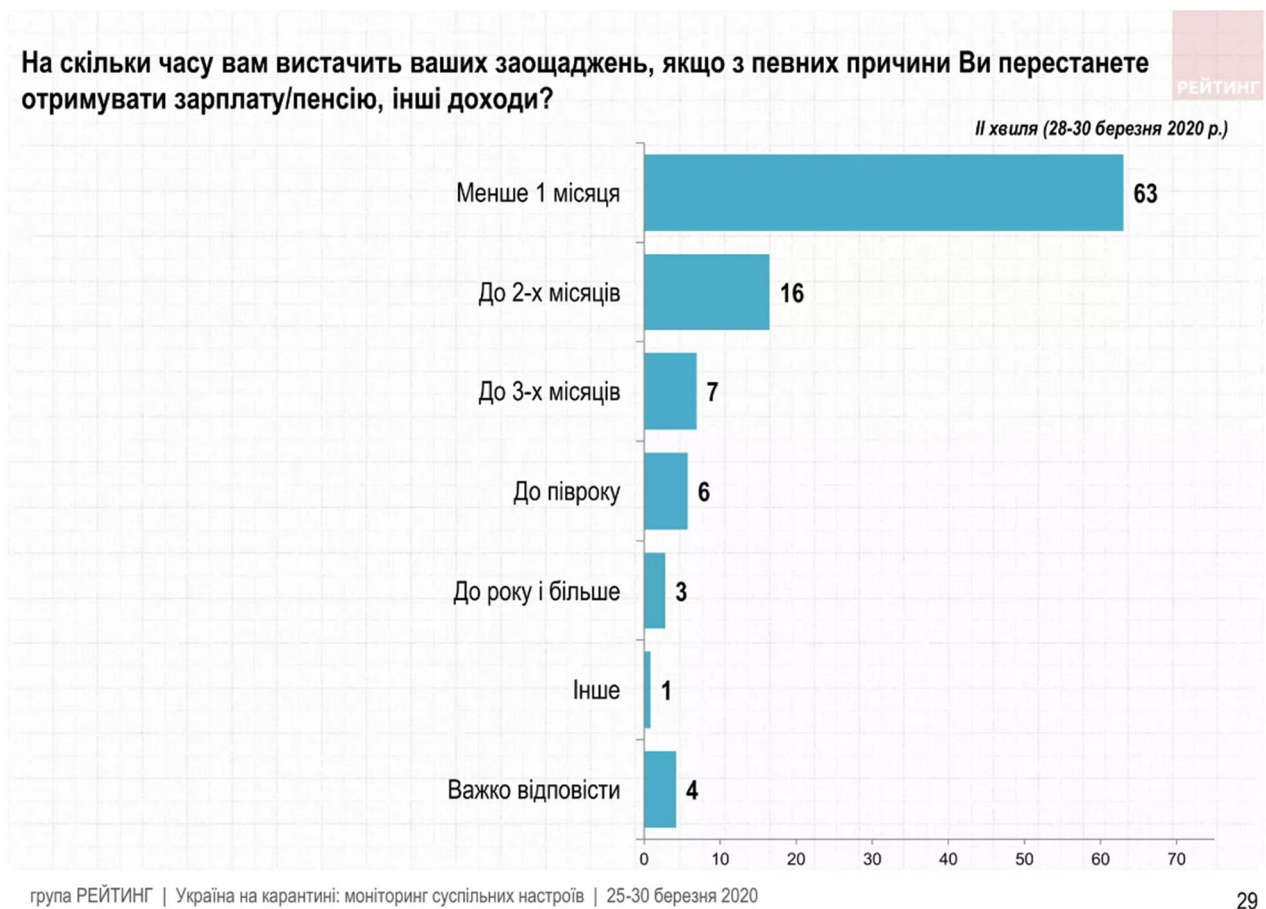

Рис. 3. Дослідження групи РЕЙТИНГ «Україна на карантині: моніторинг суспільних настроїв за 25-30 березня 2020 року» [1]

Ще наприкінці березня 2020 року 63% українців заявляли, що у разі втрати доходів не зможуть підтримувати свій рівень життя довше місяця. Подібного дослідження у наступні роки не проводилось, однак, із огляду на економічну ситуацію: динаміку ВВП та середніх заробітних плат, можна зробити експертну оцінку, що фінансовий стан домогосподарств не зазнав позитивних зрушень.

Такий фінансовий стан спонукає все більше громадян звертатись за позиками до мікrokредитних організацій. Від початку повномасштабної війни кількість зареєстрованих фінансових компаній скоротилася на третину: з 935 на початок 2022 року до 629 на липень поточного 2023 року.

Однак скорочення кількості компаній не означає, що ринок зник:

Рис. 2. Кількість мікрокредитів в Україні за період I кв. 2021 р. – II кв. 2023 р.[2]

Станом на кінець II кв. 2023 року українці брали в середньому 650 тис. мікропозик на місяць із середньою сумою 4 564 грн. Відсотки за такими кредитами згідно заяви голови НБУ Андрія Пишного, можуть сягати 1500% річних, що у номіналі становитиме 68 460 грн. лише відсотків, не включаючи тіло позики.

Дана ситуація може і надалі розкручувати спіраль бідності в Україні, оскільки громадяни будуть менш платоспроможними задля виплати таких відсотків.

НБУ пропонує рішення у вигляді:

Граничних розмірів процентних ставок – 0.8% на день, замість наявних 2.5% на день.

Надати НБУ право встановлювати мінімальні вимоги до процесу перевірки кредитоспроможності позичальника.

Запровадити додаткові штрафні санкції за порушення встановлених вимог, оскільки правила без відповідальності за їх порушення зазвичай не діють.

Такі ініціативи є частиною практик прийнятих у країнах ОСЕС (наприклад США, Сполучене Королівство) і допомагають урівноважити інтереси бізнесу та соціальної функції мікрокредитування, оскільки за правильних інституційних умов МФО страхують населення від потрапляння у боргову яму на тривалі життєві періоди і допомагають боротись зі зростанням бідності, що особливо актуально з огляду на економічні реалії сьогодення.

Література

1. УКРАЇНА НА КАРАНТИНІ: МОНІТОРИНГ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ. Соціологічна група РЕЙТИНГ. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/ukraine_na_karantine_monitoring_obschestvennyh_nastroeniy.html?fbclid=IwAR0lnvjDIMIgJnk4TMX2PV9D2gfSxw4ugPpUPwXv3cndcklb5hU4kGTYkpI (дата звернення: 18.10.2023).

2. Понад 650 тисяч мікрокредитів беруть українці щомісячно – Оpendatabot. Оpendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/mfo-2023-2> (дата звернення: 18.10.2023).

Литвин Ю.В.,
студ. гр. ЕВ-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Степура Т.М.,
д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та інвестицій

ІНКЛЮЗИВНИЙ РИНОК ПРАЦІ : МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

У сучасному світі розмаїття та включеність стали ключовими аспектами соціального розвитку. Інклюзивний ринок праці є важливою складовою цього процесу, яка робить можливим рівний доступ до зайнятості для людей з обмеженими можливостями. Інклюзивний ринок праці не тільки стимулює соціальну справедливість, але й збільшує різноманіття на робочому місці, що призводить до покращення робочого процесу та інноваційності. У даній роботі ми розглянемо можливості, які інклюзивний ринок праці відкриває для людей з обмеженими можливостями та вигоди, які він приносить для суспільства в цілому.

Впровадження інклюзивного ринку праці передбачає створення умов, які дозволяють людям з обмеженими можливостями активно брати участь у економічному житті та працювати на рівних з усіма умовах. Це означає, що компанії та роботодавці мають забезпечити доступність робочих місць, адаптувати робоче середовище та процеси до потреб людей з обмеженими можливостями, а також забезпечити їхнє професійне навчання та розвиток.

У наш час адаптація умов праці для людей з обмеженими можливостями є досить актуальним питанням. За даними Міністерства соціальної політики [1], в Україні більш як 1,5 млн таких людей перебувають у працездатному віці, а понад 30% людей з інвалідністю не задоволені умовами праці.

Першим та найважливішим кроком у створенні інклюзивного робочого середовища є розуміння потреб людей з інвалідністю. Кожна інвалідність унікальна, тому важливо звертати увагу на конкретні потреби кожної особи. Це може включати в себе необхідність доступу до спеціалізованих технічних засобів, адаптацію меблів чи робочого обладнання. Також адаптація робочих місць повинна передбачати видалення будь-яких бар'єрів, які перешкоджають вільному руху людей з інвалідністю. Це може включати в себе встановлення пандусів, широких дверних проїздів, спеціальних сходинок для інвалідних візків та зручних для використання ліфтів.

Однак, адаптація робочих місць не обмежується лише фізичними аспектами. Важливо також забезпечити доступ до інформації та комунікаційних технологій. Це може включати в себе використання спеціального програмного забезпечення для людей з вадами зору або слуху, а також надання доступу до інформації у доступних форматах, наприклад, українською мовою жестових мов або через брайлевський шрифт.

Як ми розуміємо, адаптація робочих місць є дійсно важливим кроком до створення інклюзивного ринку праці. Це вимагає зусиль з боку роботодавців, уряду та громадськості. Забезпечення доступності робочих місць та адаптація

робочого середовища допоможуть забезпечити рівні умови для всіх громадян і сприятимуть сталим економічному розвитку та соціальному включенню.

Наступним важливим кроком в даній роботі є розуміння переваг інклюзивного ринку праці для людей з обмеженими можливостями. По-перше, інклюзивний ринок дає рівні можливості всім людям, а це, в свою чергу, допоможе покращити фінансові умови та самоповагу. По-друге, робоче місце – це місце, де люди можуть реалізувати свій потенціал і здійснювати себе. Для людей з обмеженими можливостями можливість працювати означає не лише заробіток, але й самовизначення у суспільстві. Також одним з головних факторів є розширення можливостей та підвищення самооцінки. Адже інклюзивний ринок праці створює різноманітне робоче середовище, що допомагає людям з обмеженими можливостями знаходити нішу, де вони можуть виявити себе найкращим чином. А зайнятість допомагає підвищити самооцінку та відчуття власної вартості.

Не варто забувати, що інклюзивний ринок має безліч вигод для суспільства в цілому. Насамперед, це розуміння та толерантність, адже інклюзивний ринок праці сприяє різноманітності на робочому місці, що веде до більш толерантного та відкритого суспільства. Він навчає людей поважати різницю та взаємодіяти з різними культурами та поглядами. Також для будь-якої держави важливий економічний зріст. Інклюзивний ринок праці розширює робочу силу та забезпечує більше можливостей для інновацій та розвитку. Люди з різними навичками та перспективами можуть приносити унікальні ідеї, що стимулює економічний зріст.

Отже, розвиток інклюзивного ринку праці є важливим завданням для сучасного суспільства. Для цього мають бути докладені зусилля з боку уряду, бізнес-середовища та громадськості. Створення інклюзивного середовища на ринку праці допоможе забезпечити рівні умови для всіх громадян, незалежно від їхніх обмежень. Це стане кроком до більш справедливого та сталий розвиток суспільства.

Література

1. *Економічна правда. Адаптація робочих місць для людей з інвалідністю.*
URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/6/697696/>

Лопачук О.О.,
студ. гр. ЕВ-32,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Садова У.Я.,
д.е.н., професор кафедри теоретичної та прикладної економіки

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ: ЇХ ПЕРЕДУМОВИ

Минуло більше півтора року після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Після 24 лютого Польща стала країною так званого «першого вибору» для воєнних біженців з України. Цей вибір був зумовлений найперше географічною, культурною та мовною близькістю, що, безперечно, сприяло налагодженню двосторонніх взаємин обох народів на польській землі. Проте з ча-

сом, картина міграції зазнала значних змін. За останній рік кількість біженців з України в Польщі зменшилася на чверть, а в Німеччині зросла вдвічі і досягнула 1,1 млн. осіб [1].

Міграцій на платформа EWL, Центр Східноєвропейських студій Варшавського університету та Фонд «EWL» 4-21 серпня 2023 року провели оглядове дослідження. За результатами онлайн-опитування 400 повнолітніх громадян України, які на момент опитування перебували в Німеччині, на питання: «Чи задумуєтеся Ви повернутися до Польщі до або після закінчення війни?» майже половина респондентів (49%) не знає, чи повернуться вони до Польщі до чи після закінчення війни, а 38% респондентів не планують повертатися. Цей факт свідчить про те, що українські біженці, які зараз проживають у Німеччині, загалом не розглядають варіант повернення до Польщі. Лише 13% респондентів планують повернутися.

Рис. 4. Передумови для повернення українських біженців з Німеччини до Польщі

Джерело: оглядове дослідження EWL та Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету [1].

Для половини респондентів (50%) ключовим чинником, що спонукає повернутися до Польщі, є хороша робота, а також вища зарплата (49%). Опитування показує, що професійні незгоди в Німеччині (27%) також можуть спонукати українських біженців повернутися до Польщі. Можливість привезти сім'ю до Польщі (26%) та влаштувати особисте життя (23%) – це інші причини, завдяки яким громадяни України розглядають можливість повернення до Польщі.

З огляду на всю вищенаведену інформацію, важливими чинниками переїзду українських біженців із Польщі до Німеччини вважаємо:

1) Рекомендації друзів та знайомих. 43% респондентів вищезгаданого оглядового дослідження вирішили переїхати, спираючись на досвід і рекомендації родичів, які вже влаштувалися в Німеччині.

2) Матеріальні чинники. Німеччина може запропонувати більш привабливі соціальні виплати, вищі зарплати та більші можливості заощадити ніж Польща, що безпосередньо впливає на рішення українських біженців. Як наслідок, це можливість для них отримати кращі шанси для професійного та особистого розвитку.

3) Можливості до більшої інтеграції з корінним населенням. У Німеччині ключову роль у процесі інтеграції біженців відіграють курси німецької мови, які є фундаментом для полегшення спілкування та розуміння культури цієї країни. У Польщі ж біженці зосереджувались на налагодженні контактів із місцевою українською громадою. Оглядове дослідження показує, що 84% біженців інтегрувалися в Польщі, тоді як у Німеччині ця частка становить 99%.

4) Праця у сфері послуг. У Німеччині частіше, ніж у Польщі, працюють у сфері послуг чи торгівлі, що більше відповідає жінкам-біженкам, чисельність яких у статевій структурі опитаних респондентів оглядового дослідження складає 91%.

Отже, Польща, яка протягом багатьох років вважалася країною «першого вибору» для українців, останніми місяцями зіткнулася з новим викликом – зі зростанням кількості біженців, які виїжджають до сусідньої Німеччини. З Польщі до Німеччини виїжджають люди з високими кваліфікаціями та в розквіті працездатного віку. Це означає, що Польща не змогла забезпечити їм відповідні умови для розвитку професійної кар'єри.

Література

1. Звіт «З Польщі до Німеччини. Нові тенденції міграції українських біженців» Дослідження EWL та Центру Східноєвропейських студій Варшавського університету.

Малинич Р.С.,
студ. гр. ЕКСЕі-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Садова У.Я.,
д.е.н., професор кафедри теоретичної та прикладної економіки

ОСОБЛИВОСТІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ІТ ІНДУСТРІЇ ТА ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ринок праці ІТ-сектора в Україні та Львівській області зокрема має певну специфіку, яка помітно відрізняє його від інших сегментів ринку за соціально-демографічними, освітніми та професійними характеристиками робочої сили, економіко-правовими особливостями зайнятості.

Соціально-демографічні особливості: за даними вивчення портрету ІТ-спеціаліста 2023 [1] понад 80% айтівців – це особи віком до 35 років, які живуть у великих містах-мільйонниках (36% у Києві, 18% у Львові), майже три чверті з них – чоловіки. Жінки становлять більшість фахівців серед представників нетехнічних професій у цьому сегменті.

Освітні особливості: попри поширені сумніви про важливість вищої освіти для роботи в ІТ, 88% фахівців цього сегменту ринку мають вищу освіту, а також займаються саморозвитком, використовуючи онлайн та офлайн курси і тренінги. 55% респондентів в опитуванні за 2023 р. [1] володіли англійською мовою на рівні Upper-Intermediate чи Advanced.

Професійні особливості: Більшість працівників в ІТ-сфері – це технічні фахівці. Майже половина з них – розробники програмних продуктів, кожен

п'ятий – тестувальник, на третьому місці – проєктні менеджери. Серед нетехнічних професій найпоширенішими в ІТ-індустрії є маркетологи, менеджери з персоналу та продажу.

Особливості соціально-трудових відносин та доходів: переважна більшість ІТ-спеціалістів працюють як фізичні особи-підприємці, сплачуючи соціальні відрахування за місцем реєстрації. Проте частка ФОП-ів серед айтівців дещо зменшується, натомість поступово зростає частка зайнятих на умовах гіг-контрактів. Глобальна пандемія та російська військова агресія стали головними чинниками зростання обсягів дистанційної зайнятості в ІТ-секторі. Близько 80% айтівців у 2023 р. повністю або частково працюють дистанційно.

До особливостей ІТ-сегменту ринку праці зараховують також істотний розрив між доходами фахівців в ІТ-сфері та доходами в інших сферах економічної діяльності [2]. Система матеріальних стимулів у цьому сегменті робить ІТ-індустрію однією з найпрестижніших, особливо серед молоді.

З початку повномасштабної війни ринок праці ІТ у Львівській області відчув значне збільшення кількості фахівців, які переїхали в область з інших регіонів України. За результатами опитування 7000 респондентів на платформі dou.ua весною 2022 р. 60% ІТ-спеціалістів змушені були переїхати в безпечніші місця. Половина переїжджала всередині країни. Найчастіше ІТ-спеціалісти переїжджали у Львівську область – туди з початком війни релокувалися 11% всіх опитаних айтівців, або 23% тих, хто переїхав у межах України. На другому місці була Івано-Франківська область (сюди мігрували 6% українських ІТ-спеціалістів) та Закарпаття (9%). Найбільше ІТ-спеціалістів переїхало в область з Києва та Харківської області [3]. Серед інших країн, куди ІТ-спеціалісти виїжджали після початку війни, лідирує Польща (сюди прибули 35% тих, хто виїхав за кордон). Наступна за популярністю – Німеччина (10%).

Ринок праці у сегменті ІТ дуже динамічний. У 2023 році значна кількість айтівців почали повертатися у регіони свого постійного проживання з інших областей. У серпні вперше з початку 2023 р. кількість вакансій на ринку ІТ почала зростати, особливо з умовами дистанційної зайнятості. Незважаючи на поступове повернення айтівців у регіони постійного проживання, деякі міста втратили позиції лідерів. Якщо у довоєнний період найбільшими ІТ-кластерами були Київ та Харків, то другу сходинку за кількістю вакансій вже посів Львів [4]. Найпопулярнішими локаціями наприкінці літа 2023 р. були міста Київ і Львів (рис. 1).

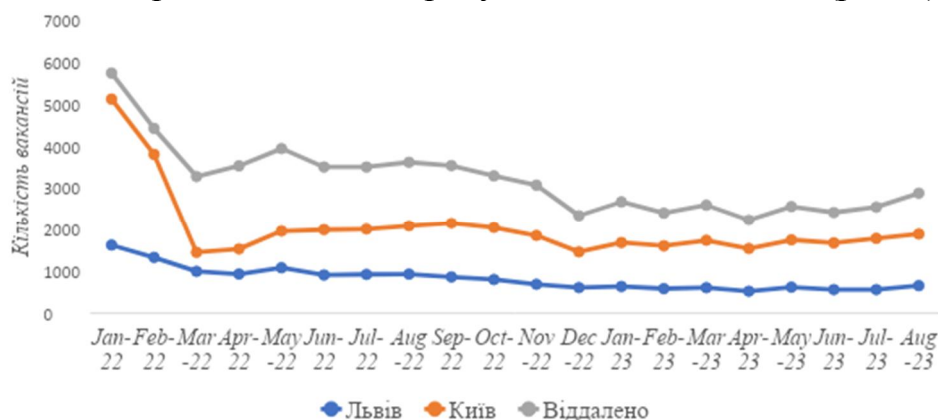

Рис. 5. Динаміка вакансій в ІТ-сегменті ринку праці з локацією у м. Київ, м. Львів та на умовах дистанційної зайнятості на jobs.dou.ua [3]

Література

1. *Портрет IT-спеціаліста 2023. Аналітика.* URL: <https://dou.ua/lenta/articles/portrait-2023/?from=doufp>.
2. Карпій О. І., Гальків Л. І., Цанулич А. Ю. *Розвиток IT-сфери України: чинники та напрями активізації.* Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми економіки та управління”. 2021. Т. 5, № 1. С. 42-55. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2021.01.042>.
3. *Куди переїхали IT-спеціалісти через війну. Карта міграції.* URL: <https://dou.ua/lenta/articles/war-migration-map/?from=recent>
4. *Національний інститут стратегічних досліджень. Ринок праці IT-сектору в умовах війни: реалії та перспективи.* URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/rynok-pratsi-it-sektoru-v-umovakh-viyny-realiyi-ta-perpektyvy>
5. *Огляд IT-ринку праці, серпень 2023.* URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-job-market-august-2023>

Пронько В.Я.,
студ. гр. МЕ-22,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Степура Т.М.,
д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та інвестицій

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

З початку широкомасштабної агресивної війни, розгорнутою російською федерацією, порушено конституційні права працівників на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні та здорові умови праці, які постраждали внаслідок бойових дій на виробництві.

Із запровадженням воєнного стану в Україні влада, роботодавці та профспілки змушені працювати в нових складних умовах з урахуванням будь-яких змін у законодавстві.

Для фінансової підтримки бізнесу Кабінет Міністрів України презентував проект «єРобота», який надає українцям гранти на відкриття бізнесу, розвиток підприємництва та навчання.

Уряд також реалізував програму переміщення підприємств, розташованих у зонах бойових дій. Підприємства можуть отримати допомогу в переміщенні обладнання в безпечні зони, пошуку виробничих потужностей і переміщенні працівників. На сьогоднішній день у Хмельницьку область перевезли свої виробництва 56 компаній та створено близько 250 робочих місць.

Поради як знизити можливість травмування чи смерті працівників під час війни

Щоб уникнути або мінімізувати наслідки небезпек воєнного стану та забезпечити конституційні права працівників, закон зобов'язує роботодавців забезпечити вжиття необхідних запобіжних заходів відповідно до обставин, що змінюються.

Основними заходами, спрямованими на запобігання нещасним випадкам, що виникли внаслідок бойових дій під час виконання працівниками посадових обов'язків, є:

- проведення інструктажів щодо поведінки під час повітряної тривоги;
- забезпечення ефективного контролю за послідовним виконанням особовим складом запланованих заходів у разі надходження сигналу «Повітряна тривога»;
- організування навчання з надання першої допомоги постраждалим від війни.

Удосконалено та впроваджено програму «Доступний кредит 5-7-9%» (за 9 місяців 2022 року обсяг державної фінансової підтримки підприємців області склав 2,1 млрд грн.).

Крім того, у квітні цього року для вирішення проблем у роботі місцевого бізнесу під керівництвом обласної військової адміністрації було створено Координаційний штаб підтримки бізнесу, до складу якого увійшли керівники підприємств з різних сфер діяльності.

Разом з тим, з метою впорядкування та вдосконалення процедур розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і нещасних випадків на виробництві в період дії воєнного (надзвичайного) стану в Україні Державна служба з питань праці внесла пропозиції до проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві», опубліковану на офіційному веб-сайті Держпраці для отримання зауважень та пропозицій.

Забезпечення засобами індивідуального захисту (далі – ЗІЗ) працівників, як у воєнний стан, так і в мирні часи, роботодавець виконує відповідно до Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 29.11.2018 № 1804, (далі – Мінімальні вимоги) на роботах зі шкідливими та небезпечними умовами праці, а також роботах, що пов'язані із забрудненням, або тих, що здійснюються в несприятливих метеорологічних умовах, працівникам видаються безоплатно спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту за встановленими нормами, які для роботодавця є обов'язковим мінімумом безоплатної видачі ЗІЗ, з визначенням захисних властивостей ЗІЗ та строків їх використання[1].

Отже, враховуючи складну ситуацію в державі, необхідно вжити загальних заходів щодо подальшого розвитку економіки, сприяння розвитку підприємництва, стимулювання інвестиційної діяльності, споживчих ринків та захисту повної зайнятості. Для цього впроваджуються нові законопроекти, що допомагають підтримувати економіку держави, зокрема створюються спеціальні виняткові умови під час дії воєнного стану.

Література

1. Охорона праці і пожежна безпека. Як подбати про безпечну працю під час воєнного стану. [Електронний ресурс] <https://oppb.com.ua/articles/yak-podbaty-pro-bezpechnu-pratsyu-pid-chas-voyennogo-stanu>

Ткачик Ю.М.,
студ. гр. ЕКСЕі-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Садова У.Я.,
д.е.н., професор кафедри теоретичної та прикладної економіки

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ЛОКАЛЬНІ ІНІЦІАТИВИ НА ШЛЯХУ КОНСТРУКТИВНИХ ЗМІН

Увага людства до екологічних проблем постійно зростає. Адже безвідповідальна діяльність суб'єктів господарювання призвела до багатьох катаклізмів як глобального, так і місцевого характеру – від зміни клімату, до втрат біорізноманіття, порушення гідрологічних режимів функціонування водних об'єктів (через вирубку лісів), забруднення повітря, деградації екосистем (наповнення різними відходами). Боротися з цим злом треба не просто заборонами. Має бути потужна робота з формування екологічної свідомості у пересічних громадян. Тільки через механізми екологічної відповідальності перед майбутнім дітей можна досягнути бажаних результатів. Сказане повною мірою стосується України, яка нині зазнає непоправних втрат через збройну агресію росії, а у попередні періоди історії доволі у складних умовах формувала свій власний теоретичний і прикладний багаж для вирішення екологічних проблем.

Теоретичні аспекти. Саме в Україні функціонували й розвивалися потужні наукові екологічні школи, проводилися відповідні дослідження. Візьмемо, для прикладу, понятійно-термінологічний апарат наукових досліджень, де були впроваджені у використання низка понять (екоісторія, екомотивація або мотивація екоповедінки, екопотенціал, екообмеження для прогресивних змін тощо), методичне забезпечення аналізу і прогнозу екологічної ситуації, екологічної безпеки на різних рівнях територіального управління [1,2].

Так, в екоісторії України чорний слід залишила аварія на Чорнобильській АЕС. Радіоактивно забрудненими стали одночасно 2293 населені пункти із населенням приблизно 2,6 мільйона осіб. Дія радіації поширилася на 200 тисяч квадратних кілометрів, із них 52 – сільськогосподарські землі [3]. Для відновлення регіону знадобилися роки і величезні ресурси. Другим прикладом негативів дії екофакторів людського розвитку можна назвати явище аллопеції (облисіння), що мало місце на початку 90-х років ХХ ст. серед дітей у Чернівецькій області [4]. Ще іншим прикладом негативної екоісторії України стала війна з росією. Практично до червня 2022 року в Україні було окуповано приблизно 20% території. Російські війська зайшли у 3620 населених пунктів, почали контролювати близько 22% сільськогосподарських угідь [5]. Станом на травень цього ж року Мінзахисту довіклля та природних ресурсів України зафіксувало 231 екологічний злочин, скоєний росіянами [6]. Екологічні збитки через війну перевищили 38 млрд дол США [7]. Ці події чекають на своє вивчення, оскільки мають пряме відношення до майбутнього людського розвитку в Україні, до формування генетичного коду нації.

Механізми мотивації екоповедінки населення України мають у своїй основі і організаційну, і управлінську складову. Проте по-справжньому ефективни-

ми стають, коли орієнтовані на генетичну основу (ціннісні переконання по різному детерміновані соціокультурними чинниками для різних вікових категорій населення). Під екомотивацією розуміємо сукупність рушійних сил, які спонукають суб'єкта(ів) здійснювати певні (зокрема, господарські) дії у сфері екології. Це «усвідомлена участь людини у різноманітних заходах, спрямованих на попередження і мінімізацію негативних впливів на навколишнє середовище, раціональне природокористування, економію запасів та енергетичних ресурсів у процесі господарської діяльності, залучення відходів у господарський оборот, попередження аварійних та надзвичайних ситуацій, підтримку заходів охорони здоров'я, збереження культурно-історичного надбання, біорозмаїття та особливо захищених природних територій, збереження вимираючих біологічних видів та ін» [8]. Нині українська економіка, на жаль, є однією з найменш енергоефективних та найбільш енергоємних у світі [9]. Тож формування і розвиток екологічної культури, увага до молоді як провідника екологічно відповідальної поведінки для покоління батьків (як агента змін), – це те, що потребує теж і часу і ресурсів.

Прикладні аспекти. Подолання екологічних проблем в Україні пройшло інституційне «дозрівання» через розробку та прийняття різних підзаконних нормативно-правових актів, концепцій державного моніторингу довкілля, програм розвитку територій у складних умовах [10].

Окремою сторінкою є локальні ініціативи на шляху конструктивних змін. Візьмемо, для прикладу, екологічні проблеми розвитку сучасних територіальних громад (ТГ). Звісно, в умовах війни існують численні обмеження у проведенні заходів, проте слід більш результативно працювати у відносно тилових регіонах. Так, для прикладу, проведений нами SWOT-аналіз сильних і слабких сторін, можливостей та загроз розвитку Бурштинської ТГ (Івано-Франківська область) (табл.1), показав, що з однієї сторони, громада розробила стратегії і програми – сталого розвитку, використання земельних ресурсів, залучення інвестицій.

Таблиця 1

SWOT-аналіз розвитку м. Бурштин і Бурштинської територіальної громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розроблені стратегії сталого розвитку м. Бурштин і Бурштинської громади до 2030 року, інвестиційний, соціально-економічний паспорт м. Бурштин. 2. Фінансова спроможність громади через розташування потужного суб'єкта господарювання (Бурштинська ТЕС). 3. Планування створення індустріального парку. 4. Досвід участі у міжнародних проектах (Мери За Економічне Зростання, Угода мерів щодо Клімату та Енергії). 5. Людський потенціал, ВПО. 6. Природний та історико-культурний потенціал. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність моніторингу досягнутих цілей у стратегії сталого розвитку м. Бурштин і Бурштинської громади до 2030 року. 2. Екологічні проблеми, забруднення довкілля. 3. Відсутність реальних дій щодо будівництва індустріального парку. 4. Відсутність інформації щодо результатів участі в міжнародних проектах. 5. Відсутність програм інтеграції ВПО, їхнього працевлаштування і підприємницької діяльності. 6. Відсутність належної інфраструктури – дорожньої, громадського харчування, тимчасового проживання, туристичного знакування.

Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Реалізація цільових програм під стратегічні цілі. 2. Дохідність місцевого бюджету. 3. Реалізація Програми енергетичної трансформації Бурштин+, в тому числі за фінансування ЄС. 4. Пошук міжнародних партнерів, укладення угод з містами побратимами (поки відсутні). 5. Інтеграція ВПО через розселення в сільських громадах з меншою чисельністю населення. 6. Розвиток туризму. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Формалізм стратегічного планування розвитку громади. 2. Розвиток як монофункціонального міста, залежно від одного суб'єкта господарювання (Бурштинської ТЕС). 3. Поширення корупції і недобросовісного виконання цілей Програми енергетичної трансформації Бурштин+, що знизить довіру міжнародних партнерів. 4. Формалізм міжнародного партнерства та участі в різних асоціаціях. 5. Депопуляція населення, відновлення еміграції після завершення війни та обмежень на виїзд чоловіків. 6. Екологічне забруднення території через Бурштинську ТЕС, через що туристична привабливість знижується.

Джерело: авторська розробка

З іншого боку, ми не знайшли моніторингу виконання прийнятих документів. Для вирішення визначених проблем розвитку Бурштинської ТГ варто звернути увагу на такі пріоритети: створити інформаційну платформу громади з усіма показниками, розробити Комплексний план просторового розвитку територій Бурштинської ТГ, забезпечити підтримку створення сільськогосподарських кооперативів та розвиток туризму в громаді (орнітологічного, на р. Дністер, історичного, фестивального).

Література

1. *Екологічна безпека та економіка: монографія*. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2020. 240 с.
2. Гамкало О.Б., Демків Х.С. *Методи та прийоми економічного аналізу в процесі управління екологічною безпекою підприємства / Ефективна економіка*. 2021.. № 11. – URL.: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2021/79.pdf
3. *Аварія на Чорнобильській АЕС: як це дотепер впливає на Україну? / Свідомі (26 квітня 2023)*. – URL.: <https://svidomi.in.ua/page/avariia-na-chornobylskii-aes-iaak-tse-doteper-vplyvaie-na-ukrainu>
4. *Демографічна ситуація в Карпатському регіоні: реальність, проблеми, прогнози на XXI століття. Тези Міжнародної науково-практичної конференції. Заг. ред. проф. д.соціол. н. М.І.Пірен Чернівці-Київ- 1996. (15-18 травня 1996р.): Чернівецький держуніверситет ім. Ю.Федьковича, 1996. – 511с.*
5. *Світлана Дорош, Анастасія Зануда Пів року війни Росії проти України у 10 цифрах / BBC News Україна (24 серпня 2022)*. – URL.: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-62610639>
6. *Випалена земля і забруднена вода: катастрофічні екологічні наслідки війни Росії проти України/ Радіо Свобода (30 червня 2022)*. – URL.:

<https://www.radiosvoboda.org/a/ekolohichna-katastrofa-cherez-viynu-rosiyi/31921705.html>

7. "Ми впевнені, у кожній громаді з'явиться своя екоспільнота": як працює "Школа екоактивізму" / Рубрика .URL. <https://rubryka.com/article/shkola-ekoaktyvizmu/>

8. Н.Г.Панченко Екологічна мотивація персоналу в системі соціальної відповідальності залізничного транспорту / *Агросвіт* №23, 2018. – URL.: http://www.agrosvit.info/pdf/23_2018/5.pdf

9. Бізнес-моделі українських компаній чекає екологічна революція / *Економічна правда* (11 травня 2021).- URL.: <https://www.epravda.com.ua/projects/ecox2/2021/05/11/673600/>

10. Концепція Державної цільової екологічної програми моніторингу довкілля. Схвалена розпорядженням КМУ від 7 липня 2023 р. № 610-р. -URL.: <https://ips.ligazakon.net/document/kr230610?an=1>

Яворський К.А.,

студ. гр. ЕБ-31,

Національний університет «Львівська політехніка»,

Науковий керівник – Дідух Н.М.,

асистент кафедри економіки підприємства та інвестицій

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕСУ ВЕТЕРАНІВ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Як наслідок продовження активних воєнних дій на території України через повномасштабну війну, розпочату росією, суттєво росте показник кількості ветеранів. У аналітичній інформації за даними Міністерства у справах ветеранів України: кількість ветеранів в Україні у 2022 році сягає 851068 осіб.[1].

Як за АТО (Антитерористична операція) на Сході України, так і після початку повномасштабної війни в Україні, працевлаштування та фінансування ветеранів стає одним з першочергових найважливіших завдань для держави. З приводу працевлаштування: ветеранам війни надається певний пріоритет у пошуку роботи та доступі до соціальної підтримки. Понад 80% роботодавців готові брати на роботу ветеранів та людей з інвалідністю; частина з них мають намір скористатися при цьому фінансовою підтримкою від держави.

За її словами, частині роботодавців при цьому потрібна буде фінансова підтримка від держави, зокрема у вигляді компенсації витрат на облаштування робочого місця для особи з інвалідністю, оплати навчання таких працівників, надання їм психологічної підтримки. Обґрунтовується це тим, що серед роботодавців, які готові працевлаштувати особу з інвалідністю, понад 50% назвали найбільш ефективною формою фінансової підтримки від держави надання пільг по сплаті ЄСВ як компенсації витрат на облаштування робочого місця, 31% – компенсацію частини заробітної плати такого працівника.

Серед роботодавців, які готові взяти на роботу ветерана, лише 40% висловились за необхідність фінансової підтримки держави для цього. Третина з них

переконані, що найкращим варіантом підтримки буде компенсація частини зарплати ветерана, 20% – висловились за оплату державою надання психологічної допомоги таким працівникам, 14% – за фінансування їх професійного навчання (рис.1).

Рис. 6. Основні принципи роботодавців готових взяти на роботу ветерана

Джерело: згруповано та систематизовано автором за [2].

З приводу фінансування бізнесу ветеранів: український ветеранський фонд Мінветеранів уже понад рік підтримує ветеранський бізнес. За 2022-й 269 ветеранів і членів родин загиблих захисників і захисниць отримали фінансове підсилення. В тому числі й за програмою «20 тисяч».

Організації, окрім українського уряду, які пропонують гранти для підтримки й розвитку бізнесу: USAID, Mercy Corps, ООН, МХП. Грантові програми розраховані переважно на малий і середній бізнес, який працює в аграрному секторі, ІТ, креативній економіці, експортній галузі. Також є програми для тих, хто лише починає власну справу або вимушений був релокувати підприємство.

За різними програмами бізнес може залучити від 180 000 до 7 млн грн. Найбільшу кількість грантів пропонує уряд у межах проекту «eРобота», який започатковано минулого року, та USAID через програму «Конкурентоспроможна економіка України» (KEY). 19 українських бізнесів, які скористалися підтримкою програми USAID, увійшли до списку 250 перспективних малих і середніх компаній Next 250 [3].

Отже, як український уряд, так і різні міжнародні організації підтримують ветеранів можливістю працевлаштування, наданням грантів на створення або підтримку ветеранського бізнесу. Тенденція є сприятливою для покращення показників соціальної економіки України, однак наслідки наступних світових подій в розглянутій тематиці стануть об'єктом подальших досліджень.

Література

1. Аналітична інформація. Міністерство у справах ветеранів України. [URL] : <https://data.mva.gov.ua/> (дата звернення: 19.10.2023).

2. Суспільство. Мультимедійна платформа іномовлення України «Уніформ» [URL] : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3695307-ponad-80-robotodavciv-gotovi-pracevlastuvati-veteraniv-ta-ludej-z-invalidnistu.html> (дата звернення: 19.10.2023).

3. В Україні запустили програму підтримки ветеранського бізнесу: можна отримати до 3 млн грн. Forbes Ukraine [URL] : <https://forbes.ua/news/v-ukraini-zapustili-programu-na-pidtrimku-veteranskogo-biznesu-mozhna-otrimati-do-3-mln-grn-05072023-14635> (дата звернення: 19.10.2023).

ПІДСЕКЦІЯ 6

УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЕКТАМИ І ПРОГРАМАМИ

Гайдар О.І.,
студ. гр. МЕУП-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Когут І.В.,
ст. викладач кафедри управління проектами

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИБІР ПРОЕКТНИХ АЛЬТЕРНАТИВ РОЗВИТКУ ТЗОВ «ЮНІСЕРВІС»

ТЗОВ «Юнісервіс» є компанією, яка спеціалізується на розробці індивідуальних систем автоматизованого проектування для проектних інститутів у різних секторах економіки. Компанія працює над розробкою та впровадженням інноваційних рішень, що допомагають проектним інститутам ефективно керувати складними проектами та зменшувати час та ресурси, необхідні для їх виконання.

SWOT-аналіз є важливим інструментом для аналізу зовнішнього середовища компанії. Цей аналіз допомагає виявити сильні та слабкі сторони компанії, а також можливості та загрози, з якими вона зіштовхується на ринку.

Враховуючи ці фактори, компанія може розробити стратегію, яка дозволить їй досягти успіху та зберегти свою конкурентоспроможність. [1]

SWOT-аналіз компанії «Юнісервіс»:

Сильні сторони компанії «Юнісервіс» включають висококваліфікованих фахівців з високим рівнем технічних знань та навичок, значний досвід роботи з клієнтами та партнерами, високий рівень технологічної грамотності та здатність до інновацій, а також послуги підтримки та модернізації існуючих систем, що дозволяє клієнтам використовувати програми відповідно до своїх потреб.

У той же час, слабкі сторони компанії включають залежність від економічної стабільності, витратний та складний процес впровадження нових технологій, а також можливість втрати популярності та зниження прибутковості через застарілі продукти.

Можливості для компанії включають розширення асортименту продукції для залучення нових клієнтів та збільшення прибутковості, а також розвиток нових технологій для відповіді на змінні потреби споживачів.

Загрози для компанії включають конкуренцію на ринку та можливе зменшення її частки, зміни в законодавстві щодо інтелектуальної власності та захисту даних, а також можливість зменшення попиту на продукти компанії та зниження її прибутковості через економічну нестабільність. Метою дослідження було зробити аналіз підприємства ТЗОВ «Юнісервіс». Запропонувати та порівняти альтернативні проекти розвитку.

Проектні альтернативи ТЗОВ «Юнісервіс»:

1. Розробка веб-застосунку для отримання повного доступу до бази даних проекту для клієнтів. Цей веб-застосунок полегшить доступ до системи у будь-

якому місці та часі, а також має додаткові функції, такі як відстеження стану проєктів у реальному часі та можливість взаємодії з іншими користувачами.

2. Розширення взаємодії існуючих систем з іншими інструментами проєктного управління для полегшення співпраці та обміну даними між різними проєктними інститутами.

Оцінка проєктних альтернатив є важливим етапом в процесі прийняття рішень, оскільки вона дозволяє оцінити потенційні наслідки кожної альтернативи та вибрати ту, яка найкраще відповідає поставленим цілям і вимогам проєкту.

Це допомагає зробити обґрунтоване рішення і забезпечити успішне виконання проєкту. [2]

Критерій	Коефіцієнт вагомості	Проєкт № 1		Проєкт № 2	
Ціна програмного забезпечення	0,2	4	0,8	2,33	0,47
Якість програмного забезпечення	0,2	4	0,8	4,33	0,87
Час реалізації проєкту	0,2	3,66	0,73	1	0,2
Якість проєкту	0,25	4	1	4	1
Перспективність застосування за межами України	0,15	4,66	0,7	4,66	0,7
Результат сумарний	1,0	–	4,03	–	3,24

Перша альтернатива, розробка веб-застосунку, може покращити доступ до системи для клієнтів та сприяти більш ефективному керуванню проєктами. Також це надає можливість взаємодії з іншими користувачами та відстеження стану проєктів у реальному часі.

Друга альтернатива, розширення взаємодії існуючих систем, дозволить полегшити співпрацю та обмін даними між різними проєктними інститутами, що сприятиме покращенню координації та ефективності роботи.

Підприємство має сильні сторони в спеціалізації на розробці систем автоматизованого проєктування та відданості інноваціям. Однак, компанія стикається зі слабкими сторонами, такими як залежність від економічної стабільності та складність впровадження нових технологій. Шляхом розробки веб-застосунку та розширення взаємодії існуючих систем, компанія може покращити доступ до своїх послуг та співпрацю з клієнтами та іншими проєктними інститутами.

Література

1. *Аналіз зовнішнього середовища підприємства: основні методи та підходи [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2017/30.pdf*

2. *Ефективне управління ризиками в проєктному менеджменті [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/317889477_Total_InSecurity_On_Symbolic_Power_and_Nordic_Total_Defence_in_Transformation*

Максимюк А.В.,
студ. гр. МЕУП-21,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Науковий керівник – Шишковський С.В.,
к.е.н., доцент кафедри управління проектами

КАР'ЄРА РМ

В сучасному суспільстві кар'єра вважається однією з головних складових успіху, а рух вгору кар'єрними сходами – межею мрії для багатьох. З вдалою кар'єрою незмінно пов'язують роботу в престижній компанії на хорошій посаді і з великим окладом. Будь-яка кар'єра має на увазі під собою різні варіанти професійного і службового зростання. Якщо ви хочете просуватися по кар'єрних сходах і вдосконалюватися як фахівець, вам необхідно щонайкраще продумати стратегію вашої кар'єри. Розглянемо більш докладно, які виділяють види кар'єрного росту, і як досягти успіху в кожному з них. Розрізняють два види кар'єри: професійну і внутрішньо-організаційну.

Професійна кар'єра характеризується проходженням конкретним працівником у процесі професійної діяльності різних стадій розвитку: навчання, початок трудової діяльності, професійне зростання, послідовний розвиток своїх індивідуальних професійних здібностей, припинення трудової діяльності та перехід на пенсію. Ці стадії конкретний працівник може пройти в різних організаціях.

Внутрішньо-організаційна кар'єра охоплює послідовну зміну стадій професійного розвитку працівника в межах однієї організації. Вона реалізується в трьох основних напрямках: вертикальний означає рух до вищого рівня професійної ієрархії в організації, що, як правило, супроводжується розширенням повноважень працівника; горизонтальний напрямок означає розширення або ускладнення завдань на тій самій сходинці службової ієрархії (з адекватною матеріальною винагородою) чи переміщення в іншу функціональну галузь діяльності (ротацію), що сприяє розширенню професійного досвіду і підтриманню інтересу до трудової діяльності; доцентровий напрямок внутрішньо-організаційної кар'єри неформальний і найменш очевидний, хоча дуже привабливий для співробітників. Він означає набуття авторитету і поваги серед колег і керівників.

Важливим завданням кожного керівника є правильна організація власної кар'єри та кар'єри своїх співробітників, а також формування злагодженої команди яка буде ефективно працювати для досягнення встановлених цілей.

Проектний менеджмент, або управління проектами, – це діяльність, спрямована на розв'язання задач і досягнення поставлених цілей проекту. Ця сфера передбачає постійний розвиток спеціаліста і за умови безперервного навчання та самовдосконалення дозволяє розраховувати на кар'єрне зростання. Розглянемо, які існують варіанти кар'єрного шляху прожект менеджера.

Шлях від координатора, який займається трекінгом проектів, організацією зустрічей, ведення документації, до проектного директора, який вирішує як буде розвиватися проектний менеджмент в організації, обирає методології та стандарти, за якими потрібно працювати.

Шлях від скрам мастера, який схожий на координатора проекту, але більше сконцентрований на команді, аніж на проекті, до делівері директора, розв'язує проблеми при незадоволенні замовника, збирає команду для демонстрації результатів роботи, перевірки концепції та ін.

Change Manager – Transformation Lead. Між цим і попередніми напрямками є суттєва відмінність. У попередніх випадках після випуску проекту його передають до операційної діяльності, і він вважається успішно завершеним. Команда при цьому переходить до роботи над іншими задачами. Управління ж змінами передбачає ряд процесів підготовки до проекту та управління його операційними результатами – так звану пострелізну підтримку.

Center of Excelent Expert. Цей шлях розвитку доступний для будь-кого з вищезазначених спеціалістів, які зрозуміли, що просто виконувати свої обов'язки їм нецікаво. Альтернатива для них – навчати людей, займатися стандартизацією, надавати експертні консультації, тобто розвиватися в так званому центрі експертизи.

Щоб мати можливість кар'єрного зростання у РМ, потрібно перш за все бути професіоналом у цій сфері. Це означає знати сучасні фреймворки, стандарти, методології, процеси, розуміти, як ПМ влаштований зсередини. Важливі комунікативні навички та вміння приймати рішення, працювати в обмежених часових рамках та кризових ситуаціях. Потрібно постійно розвиватися, навчатися та проходити сертифікації. Також варто розуміти, що хорошим менеджером Вас роблять не знання, а те, що Ви собою представляєте.

Пилипець В. М.

студ. гр. УА-11

Національний університет «Львівська політехніка»

Науковий керівник – Корчинська О. О.

к.е.н. доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Управління інноваційною діяльністю підприємства в умовах воєнного стану є складною задачею, яка потребує використання нових підходів та механізмів. Для цього необхідно розглянути такі аспекти, як забезпечення безпеки працівників, збереження інтелектуальної власності, забезпечення стабільності фінансових показників та збереження ринкових позицій.

Управління інноваційною діяльністю підприємства в умовах воєнного стану повинно бути спрямоване на забезпечення сталого розвитку підприємства та його конкурентоспроможності. У таблиці 1 наведемо інформацію про напрями впровадження інновацій підприємствами в Україні в довоєнний період.

Інноваційна активність підприємств України за 2016-2020 рр.

Період	Кількість інноваційно активних підприємств		З них			
	усього, од.	% до загальної кількості підприємств	підприємства, що впроваджували нову продукцію	підприємства, що впроваджували інноваційні процеси	підприємства, що впроваджували нові організаційні методи	підприємства, що впроваджували нові методи маркетингу
2016-2018	8173	28,1	1899	2172	4254	5334
2018-2020	2283	8,5	1832	1875	620	738

Отже, статистика відображає значне скорочення інноваційно активних підприємств, частка яких 2020 р. становила 8,5%, тоді як у 2018 р. – 28,1%. Отже, постає питання зміцнення інноваційного потенціалу підприємств.

Російське вторгнення внесло значні корективи в життя кожного українця. Величезні зміни не оминули й сферу бізнесу, значна його частина повністю призупинила свою діяльність, а деякі підприємницькі структури частково втратили активність порівняно з довоєнним станом. Це свідчить про те, що вітчизняний бізнес не був готовий до таких умов. Серед головних чинників, які вплинули на скорочення діяльності суб'єктів господарювання та припинення роботи підприємств під час війни, можна виділити:

- втрату майна та ресурсів внаслідок воєнних та окупаційних дій;
- зменшення попиту на продукцію або послуги;
- втрату постачальників, нестачу робітників через їхнє вимушене переміщення чи мобілізацію;
- проблеми з експортом продукції;
- проблеми з поставками пального та перебої зі світлом;
- інфляцію та збільшення облікової ставки НБУ до 25%. [2]

Проте, незважаючи на всі труднощі, значна більшість бізнесів продовжують свою діяльність. Ті, що не можуть працювати у повній мірі, намагаються виконувати надання товарів та послуг частково чи з певними обмеженнями. Чимало керівників приймають рішення здійснити релокацію підприємств до найбільш безпечних регіонів України. Загалом релокацію здійснили вже понад 700 підприємств, з них більше 500 відновили діяльність на новому місці.

Держава теж вживає певні заходи, зокрема:

Уряд 14 жовтня 2022 р. затвердив постанову, згідно з якою підприємства, які через війну втратили свої виробничі потужності, зможуть отримати кредит на відновлення виробничих потужностей під 9 % терміном до 5 років на суму до 60 млн грн (без урахування раніше виданих кредитів за програмами держпі-

дтримки), а вже 21 жовтня 2022 р. відбулось чергове виділення 67,6 млн грн переможцям державної програми «Власна справа» для надання мікрогрантів українцям на започаткування власної справи або розширення бізнесу.

Література

1. *Сучасні механізми управління інноваційним потенціалом підприємств в Україні* / Козловська С. Г. [Електронний ресурс].- Режим доступу:http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/33_2021/19.pdf

2. *Проблеми управління підприємством в сучасних умовах воєнного стану та допомога держави у їх вирішенні* / В. Я. Князькова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [kniazkova.pdf \(odmi.edu.ua\)](http://odmi.edu.ua/kniazkova.pdf)

3. *Огляд інструментів підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні (жовтень 2022)* / Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.niss.gov.ua

НАУКОВЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ НА DVD-ROM

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

81-ї СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

СЕКЦІЯ «АДМІНІСТРУВАННЯ, ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК»

Відповідальний за випуск С. В. Тимошенко

Один електронний оптичний диск DVD-ROM
Об'єм даних у мегабайтах 1,74 Мб
Наклад 30 прим. Зам. 231536

Видавець і виготівник: Видавництво Львівської політехніки
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4459 від 27.12.2012 р.

вул. Ф. Колесси, 4, Львів, 79013
тел. +380 32 2584103, факс +380 32 2584101
vlp.com.ua, ел. пошта: vmr@vlp.com.ua